

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

İNTERNET KULLANIMI KONUSUNDA UYGULANAN AKRAN EğİTİMİNİN
ERGENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Murat KORKMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2010

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

İNTERNET KULLANIMI KONUSUNDA UYGULANAN AKRAN EĞİTİMİNİN
ERGENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Murat KORKMAZ

Tez danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Binnaz KIRAN ESEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2010

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Murat KORKMAZ tarafından hazırlanan “İnternet Kullanımı Konusunda Uygulanan Akran Eğitiminin Ergenler Üzerindeki Etkisi” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Başkan

Yard. Doç. Dr. Cem Ali GİZİR

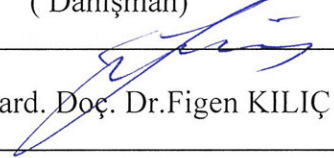

Üye

Yard. Doç. Dr. Binnaz KIRAN ESEN
(Danışman)

Üye

Yard. Doç. Dr. Figen KILIÇ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

... / ... / .....

Prof. Dr. Mustafa AKSAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın bu aşamaya gelmesinde birçok kişinin önemli katkıları olmuştur. Öncelikle beni yetiştiren tüm öğretmenlerime, bu çalışmanın ilk zamanlarında yürümeyi yeni öğrenen bir çocuk gibi yalpalarken kollarımdan tutup bu yoldaki ilk adımlarımda bana güvenip destek veren ve beni cesaretlendiren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Binnaz KIRAN ESEN'e, değerli önerilerini ve fikirlerini paylaşarak destek veren tez izleme komitesinin değerli üyeleri Yrd. Doç. Dr. Cem Ali GİZİR'e, Yrd. Doç. Dr. Zulal ERKAN'a, Yrd. Doç. Dr. Figen KILIÇ'a ve Araştırma görevlisi Gül YÜCE'ye, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümündeki tüm hocalarıma, çalışmanın yürütüldüğü okulda çalışan iş-yaşam arkadaşlarım Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı İlköğretim Okulu öğretmenlerine, idarecileri ve çalışanlarına, çalışmaya büyük bir istekle katılan akran eğitmenlere ve okuldaki tüm öğrencilerime, verileri toplama konusunda yardımlarını esirgemeyen Candan Merzeci İlköğretim Okulu Psikolojik Danışmanı Fatma Canan BİLGİSİÇOK'a ve idarecilerine, Elçin AŞKIN ve Barış DOĞAN'a, yıllardır beni sabırla dinleyip dostluk eden can arkadaşım Psk. Dan. Necati AZĞAN'a ve ailesine, yönlendirmeleri için Psk.Dan. Kerim DEMİRCAN'a ve eşine, yüksek lisans deneyimlerini paylaşarak kaygılarımı azaltan Uzm. Beden Eğitimi Öğretmeni Ersin BALLIKAYA'ya, Sınıf Öğretmeni Gül ÖZER ve ailesine, eğitim hayatımda birçok katkısı bulunan Yaşar ÖZEN ve eşine, anneme, babama, kardeşlerime maddi- manevi emeği geçen bütün insanlara teşekkür ederim.

Son ve özel olarak yaşam ve mutluluk kaynağım eşim Gülseren KORKMAZ'a, Umut'a, doğumuyla insan olduğumuz mucizesini yeniden anlamlandırarak olan yavruma teşekkür ederim.

ÖZET

Bu çalışma, internet kullanımı konusunda uygulanan akran eğitiminin ergenlerin internet kullanma alışkanlıkları üzerindeki etkilerini incelemek ve akran eğitimi uygulaması hakkında ergenlerin değerlendirmelerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Çalışma kapsamında temel iletişim becerileri ve nitelikli internet kullanımı konularından oluşan 10 oturumluk akran eğitim programı hazırlanmıştır. Empatik olma, kendini ifade edebilme, akademik başarı, liderlik özellikleri, arkadaş ve öğretmen referansları gibi kriterlerle yapılan görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda 12 öğrenci akran eğitmen adayı olarak eğitime alınmışlardır. Akran eğitimi; akran eğitmenliği, etik kuralları, sorumlulukları, etkili iletişim becerileri, internet kullanımının etkileri, güvenli kullanım kuralları, etkili sunum becerileri gibi konuları ve sunum provalarını içeren oturumlardan oluşmaktadır. Bu eğitimi tamamlayan öğrenciler, akran eğitmenler olarak kendi akranları olan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine 1 ders saati internetin kullanım amaçları, zararları, güvenli internet kullanımı, internet kullanım kuralları ve yapılabilecekler konusunda sunum yapmışlardır.

Çalışmada, akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlanan öğrencilerin akran eğitim programına yönelik görüşleri değerlendirilmiştir. Aynı zamanda hazırlanan akran eğitim programının akran eğitmenlerin iletişim becerileri ve empatik eğilimlerini etkileyip etkilemediği, eğitimden yararlanan öğrencilerin de internet kullanım alışkanlıkları değerlendirilmiştir.

Çalışmada, ön-test son-test, 2 deney 2 kontrol gruplu yarı deneysel araştırma deseni kullanılmıştır. Hazırlanan eğitim programının etkisini belirlemek için 12 öğrenci de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Akran eğitiminin, eğitimden yararlanan öğrenciler

(deney grubu) üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla farklı bir ilköğretim okulunun ikinci kademe öğrencileri de kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Kontrol grubuna hiçbir işlem yapılmamış sadece 1 ay arayla internet kullanma alışkanlıkları ölçeği uygulanmıştır.

Veriler, akran eğitimi değerlendirme anketleri, iletişim becerileri değerlendirme ölçeği, empatik eğilim ölçeği ve internet kullanma alışkanlıkları ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 11.5 paket programı ile analiz edilmiştir. Analizlerde akran eğitimden yararlananların görüşleri frekans dağılımları ve yüzdeler hesaplanarak değerlendirilmiştir. Akran eğitimden yararlananların iletişim becerileri ve empatik eğilimlerinin değerlendirilmesi İlişkili Ölçümler Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile yapılmıştır. Kontrol grubu ile karşılaştırılmasında da İlişkisiz Ölçümler Mann Whitney U testi yöntemleri kullanılmıştır. Akran eğitimden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin internet kullanım alışkanlıkları Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Veriler .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, akran eğitimden yararlanan öğrencilerin aldıkları eğitimi büyük ölçüde faydalı buldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda akran eğitim programının akran eğitimden yararlananların iletişim becerilerini ve empatik eğilim düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttırdığı, akran eğitimden yararlanan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde azaldığı belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Akran Eğitimi, İletişim, Empati, İnternet Kullanımı.

ABSTRACT

This study was conducted to examine the influences of the peer education carried out about the use of internet has on the adolescents' internet habits and to determine the adolescents' evaluations about the implementation of the peer education.

10 sessions of peer education program consisted of fundamental communication skills and eligible internet usage was developed. As a result of interviews and evaluations, 12 students were taken as candidate peer educators by using some criteria such as empathy, expressing himself or herself, academic achievement, qualities of leadership, friends and teachers references. Peer education consisted of sessions including such as peer instructiveness, ethics, responsibilities, effective communication skills, the effects of internet usage, safe handling guidelines, effective presentation skills and rehearsal sessions. Peer educators who completed the training introduced one-hour presentations on purposes of internet usage, disadvantages of internet, using internet safely and rules of internet usage to the 6th, 7th, 8th grade students.

In this study, ideas gathered from peer educators and students benefited from the peer education were reviewed. At the same time, effects of prepared peer education on communication skills of peer educators and whether effects their empathic tendencies, the students' internet usage habits benefited from the education were evaluated.

In this study, pre-test, post-test, 2 test-2 control- semi-experimental research design was used. 12 students were chosen as a control group to determine the effects of the training program. Students having benefited from the peer education were determined as experimental group. From another school, students who were 6th, 7th, 8th grade were

determined as a control group. Nothing was done for control group but only scale of internet usage habits was applied every month.

Data were collected by means of the peer education evaluation questionnaires, the scale of communication skills, the scale of empathic tendency, and the scale of internet usage habits. Data obtained from the study were analyzed with SPSS 11.5 program. To evaluate the reviews of peer educators and students who had benefit from the peer education frequencies were used. The communication skills of peer educators and their empathic tendencies were used to evaluate with Wilcoxon Signed Rank Test For Paired Samples. To compare experimental group with control group, Mann Whitney U Test For Independent Samples was used. The participants' the internet usage habits benefited (experimental group) from the study and not benefited (control group) were examined with Mann Whitney U Test. The data were tested at .05 level of significance.

According to the findings in the study, peer educators and students who had benefited from the peer education found the education useful. Statistically, peer education program increased their communication levels and empathic tendency levels significantly and the students benefited from the education were decreased significantly in the point of their internet usage habits.

Key words: Peer Education, Communication, Empathy, Internet Usage

İÇİNDEKİLER**Sayfa no**

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
EKLER LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM	
KURAMSAL ÇERÇEVE	15
I.1. Ergenlik Dönemi ve Akran İlişkileri.....	15
I.2. Akran Eğitimi.....	20
I.3.Akran Eğitimi ile ilgili Türkiye’ de yapılmış çalışmalar	25
I.4. Akran eğitimi ile ilgili yurtdışında yapılmış çalışmalar.....	32
I.5. İletişim becerileri	39
I.6. Empati	43
I.7. İnternet Kullanımı	45
I.7.1. İnternet.....	45

I.7.2. İnternetin kullanım amaçları ve yararları	45
I.7.3. İnternetin zararları ve İnternet bağımlılığı.....	48
I.7.5. İnternet kullanımı ile ilgili araştırmalar	53
I.7.6. Türkiye’ de ve Dünya’ da İnternet Kullanımı	56
I.7.7. Güvenli İnternet Kullanımı.....	58

II. BÖLÜM

YÖNTEM .....

II.1. Araştırma grubu	63
II.2. Araştırma deseni	64
II.3. Akran Eğitim Programı.....	66
II.4. Veri Toplanma araçları	66
II.4.1. Akran Eğitimi Değerlendirme anketleri	66
II.4.2. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ).....	67
II.4.3. Empatik Eğilim Ölçeği.....	68
II.4.4. İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ölçeği.....	69
II.5. Verilerin toplanması ve analizi	70

III. BÖLÜM

BULGULAR .....

III.1. Örnekleme Alınan Öğrencilerin İnternet Kullanımına Yönelik Betimsel İstatistikler (İnternet Kullanımı Bilgi Anketi Bulguları)	72
---	----

III.2. Akran eğitimcilerinin ve akran eğitiminden yararlananların akran eğitim programına yönelik görüşlerine ilişkin bulgular	78
III.3. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	84
III.4. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	86
III.5. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcileri (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	87
III.6. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcileri (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	88
III.7. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcilerinin (Deney Grubu) Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	89
III.8. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	90
III.9. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcileri (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	91

III.10. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	91
III.11. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcilerin (Deney Grubu) İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Bulgular	92
III.12. Akran Eğitimine Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	94
III.13. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular	95
III.14. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	95
III.15. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	96
III.16. Akran Eğitiminden Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	97
III.17. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	98

III.18. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.....	99
---	----

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM	100
--------------------------------	------------

IV. 1. Akran Eğitimden Yararlananların Akran Eğitim Programına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgulara Yönelik Tartışma ve Yorumlar	100
IV.2. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimden Yararlananların Akran Eğitim Programına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgulara Yönelik Tartışma ve Yorum	107
IV.3. Akran Eğitimine Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Tartışma ve Yorum.....	107
IV.4. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimden Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	108
IV.5. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimden Yararlanmayan (Deney Grubu) Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	109
IV.6. Akran Eğitimine Katılmayan (Kontrol Grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	109

IV.7. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitmenler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	110
IV.8. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitmenlerin (Deney Grubu) İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	110
IV.9. Akran Eğitimine Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	111
IV.10. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitmenler (Deney Grubu) İle Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	112
IV.11. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test ve Son-test Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	112
IV.12. Akran Eğitiminden Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test ve Son-test Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	113
IV.13. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum	113
SONUÇ VE ÖNERİLER	115
KAYNAKÇA	118
EKLER	

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Akran eğitimcilerin cinsiyete ve sınıflara göre dağılımı.....	63
Tablo 2. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin cinsiyete ve sınıflara göre dağılımı	64
Tablo 3. Araştırmanın Deseni	64
Tablo 4. Örneklem grubunun internet kullanma durumları frekans ve yüzdeler dağılımları	72
Tablo 5. Örneklem grubunun interneti kullanma sürelerine ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları	73
Tablo 6. Örneklem grubunun interneti kullanma sıklıklarına ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları	73
Tablo 7. Örneklem grubunun internette ne kadar süre zaman geçirdiklerine ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları.....	74
Tablo 8. Örneklem grubunun interneti nerelerde kullandıklarına ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları	74
Tablo 9. Örneklem grubunun internet kullanım amaçlarına ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları	75
Tablo 10. Örneklem grubunun internette ziyaret ettikleri sitelere ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları	76

Tablo 11. Örnekleme grubunun internette oynadıkları oyun türlerine ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları.....	77
Tablo 12. Örnekleme grubunun internetin zararlarını bilip bilmediklerine ilişkin frekans ve yüzdeler dağılımları.....	77
Tablo 13. Akran Eğitimi Değerlendirme Anketine Ait Frekans ve Yüzdeler Dağılımları (Akran Eğitimciler İçin)	78
Tablo 14. Akran Eğitimi Değerlendirme Anketine Ait Frekans ve Yüzdeler Dağılımları (Akran Eğitiminden Yararlanan Öğrenciler İçin).....	82
Tablo 15. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	85
Tablo 16. Akran Eğitime Katılmayan Kontrol Grubu Öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	86
Tablo 17. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İletişim Becerileri Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi sonuçları	87
Tablo 18. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi sonuçları	88

Tablo 19. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcilerinin (Deney Grubu) Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları.....	89
Tablo 20. Akran Eğitimine Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	90
Tablo 21. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcileri (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test Puanlarına İlişkin Mann Whitney U testi sonuçları	91
Tablo 22. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcileri (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi sonuçları	92
Tablo 23. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	93
Tablo 24. Akran Eğitimine Katılmayan Kontrol Grubu Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ön-test-Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	94
Tablo 25. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcileri (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi sonuçları	95

Tablo 26. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İnternet Kullanım Alışkanlıkları Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	96
Tablo 27. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test-Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	97
Tablo 28. Akran Eğitiminden Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları	98
Tablo 29. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	98
Tablo 30. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları...	99

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırma deseninin şeması	65
---	----

EKLER LİSTESİ

Ek-1. Akran Eğitim Programı

Ek-2. Akran Eğitimcilerin Sunumu

Ek-3. Kişisel Bilgi ve İnternet Kullanımı Bilgi Formu

Ek-4. Akran Eğitimi Değerlendirme Anketleri

Ek-5. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Ek-6. Empatik Eğilim Ölçeği

Ek-7. İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği

GİRİŞ

Çağımızda bilgiyi yaşamın her alanında doğru ve etkin bir şekilde kullanabilmek toplumsal başarıyı, huzuru ve özgürlüğü sağlamak için vazgeçilmez bir koşuldur. Bilgi toplumu olmak, bilgi ve teknoloji çağına uyum sağlamak, toplumsal ve bireysel olarak gelişmek, başarılı, özgür ve mutlu olmak, bilginin doğru, etkin ve bilinçli kullanılması ile mümkündür. Günümüz dünyasında bilginin topluma yayılması kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile oldukça kolay ve hızlı bir hale gelmiştir. Radyo, televizyon, telefon, bilgisayar, internet vb. kitle iletişim araçları bilgiye ulaşmayı oldukça kolaylaştırmıştır.

Ancak, yaşanan bu teknolojik gelişmeler bir takım olumsuzlukları da beraberinde getirmekte ve bireylerin yaşamlarında dönüşü olmayan değişimler oluşturmaktadır. Teknolojinin akıl almaz bir şekilde gelişmiş olması toplumun, sosyal, psikolojik ve kültürel olarak değişmesine neden olmakta ve çeşitli bireysel ya da toplumsal sorunlara neden olabilmektedir. Gelişen teknoloji ile birlikte yaşanan değişimlere uyum sağlamakta zorlanan bireylerin yaşadıkları sorunlar gün geçtikçe daha da artmaktadır.

Son yıllarda insanların en çok kullandıkları ve kullanımından sosyal, psikolojik, kültürel ve fiziksel olarak her anlamda çok fazla, olumlu veya olumsuz şekilde etkilendikleri teknolojik gelişmelerden biri internettir.

İnternet, bilgiye veya herhangi bir kişiye saniyeler içinde sadece bir parmak hareketi ile ulaşabilmeyi sağlayan en önemli teknolojik gelişme olarak insanoğlunun hayatında çok önemli ve vazgeçilmez bir yer edinmiştir. Toplumsal yaşamda bireyleri belki de geri dönüşü olmayan değişimlere sürüklemiştir. Toplumdaki birçok insan merak,

heyecan gibi farklı duygularla bu teknolojiyi yoğun bir şekilde kullanmakta ve zaman zaman amaçsız, bilinçsizce farklı deneyimler yaşamaktadırlar.

İnternet tekerlekten elektriğe, matbaaya kadar birçok yenilik gibi toplumsal yaşantıda, insanların tutum, davranış ve alışkanlıklarında önemli değişikliklere yol açacak bir potansiyele sahiptir. Öyle ki internet özellikle metropol şehirlerde aile, arkadaşlık ve iş ilişkilerine kadar bir dizi sosyal yapıyı olumsuz etkilemektedir (Tarcan, 2005).

İnternet kullanımı her geçen gün çok hızlı bir şekilde artmakta ve neredeyse zorunlu hale gelmektedir. Diğer kitle iletişim araçlarında da olduğu gibi internet de belli bir kullanım bilinçliliği ve kültürü gerektirmektedir. Toplumumuzda ve özellikle gençlerde bu bilincin ve kültürün tam olarak gelişmemiş, yerleşmemiş olmasından dolayı internet kullanımı ile birlikte toplumsal ve psikolojik sorunlar da aynı hızda artmaktadır. Pek çok kişinin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin bulunduğunu kabul ettiği yüzyılın icadı olarak nitelendirilen internet, toplumun her yaşta bireyi tarafından kullanılıyor olsa da ergenler tarafından daha sık ve yoğun olarak kullanılmaktadır. Gerek yeni teknolojilere duydukları ilgiden dolayı, gerekse birçok ilgi alanının (müzik, oyun, pornografi, sosyal ilişki, araştırma, ödev yapma vb.) internette bulunması bu yoğun kullanıma yol açmaktadır. Birçok araştırma bu savı destekler niteliktedir (Kraut ve ark, 1998; Montgomery, 2000; Akt; Bayraktar, 2001). İnternet kullanımı öğrenciler için hemen hemen zorunlu hale gelmiştir. Bu kullanım sıklığı öğrencileri yaşanabilecek sorunlar açısından risk grubu haline getirmektedir.

Ergen ve gençler bir alt kültür grubu olarak görülen internet gençliğini oluşturmaktadır. “İnternet gençliği” olarak adlandırılan bu kitle; yoğun biçimde bilgisayar ve internet kullanan, internette oyun oynayan, sohbet eden, arkadaş çevresi ile iletişim kuran, günlük yaşamında sanal ortamlara girip çıkan ve internetin yaşamında önemli bir

yere sahip olduğunu düşünen bireylerden oluşmaktadır. Ayrıca bu kitlenin giderek büyüdüğü de söylenebilir. Çünkü internet ile tanışmayan ya da ilgisi olmayan bireyler de zamanla arkadaş çevresine uyum sağlama çabasıyla internete yönelebilmektedir. İnternet gençliğinin özellikleri arasında; internetin oyun ve eğlenme aracı olarak görülmesi, kendi ile aynı fikirde olduğu düşünülen kişilerle internet aracılığıyla bağlantı kurulması, sanal alemde sohbet ihtiyacının giderilmeye çalışılması, can sıkıntısından dolayı internete bağlanması, sosyo-kültürel etkinlikler yerine daha çok internet arkadaşlıklarının tercih edilmesi, internet aracılığıyla evrensel vatandaş olma gibi çok çeşitli nitelikler yer almaktadır (Karaca, 2007).

Ülkemizdeki eğitim sisteminin tam anlamı ile yerleşmemiş olması, aile ilgisizliği, akran baskısı ve iletişimsizlik gibi nedenler bireyleri yalnızlaştırmakta ve bireyler sanal alemi bir kurtarıcı olarak görerek bilgisayarın başında saatlerce zaman geçirmektedirler (Kıran Esen, 2007). Bununla birlikte internetin bilinçsiz ve kontrolsüz kullanımının, özellikle çocuk ve gençler üzerinde zararlı etkileri olduğunu ve bazı fiziksel, sosyal ve psikolojik sorunlara yol açtığını, ergenlerin gelişim görevlerini gerçekleştirmelerini olumsuz etkilediğini, öğrencilerde bağımlılık oluşturduğunu belirten araştırmaların sayısı her geçen gün daha da artmaktadır (Whang, Lee, Chang, 2003).

Özellikle okul çağında sık kullanıldığı için öğrencilerin ruhsal ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini kötü yönde etkileyerek akademik başarılarını da düşüren aşırı internet/bilgisayar kullanımı, bireyin hem akademik hem de kişisel gelişimini negatif yönde etkilemekte ve kişiyi bağımlı hale getirebilmektedir. İnternetin aşırı kullanımı çocuk ve ergenlerde saldırgan davranışların, depresyon belirtilerinin artmasına neden olabilmekte, aynı zamanda kendini ifade etme, sosyal ilişki kurabilme gibi kişisel gelişim

açısından gerekli olan birçok beceriyi olumsuz etkileyebilmektedir (Bayraktar, 2001; Morgan ve Cotten, 2003; Sanders, Field, Diego ve Kaplan, 2000).

Günümüzün en etkili iletişim aracı olan bilgisayar ve internet, günlük hayatımıza girmiş ve eğitim-öğretim alanında da en etkili araçlardan biri hâline gelmiştir. Bu nedenle internetin kullanımında olumlu gelişmeler sağlayacak davranışlar kadar, yanlış kullanımdan kaynaklanan olumsuzlukları da göz önünde bulundurmamak gerekir. Özellikle çocuklar için internet kullanımı bazı kullanım becerileri, olumlu bir tutum, belli bir eğitim ve kontrol gerektirmektedir. Son yıllarda internetin hemen hemen her eve girdiği ve her okulda kullanıldığı düşünülürse, çocukları internet kullanımı konusunda eğitime ve kontrolünü gerçekleştirme sorumluluğu büyük ölçüde öğretmenlere ve ailelere düşmektedir.

Akran eğitimi bu konuda farkındalık kazandırmanın uygun ve etkili yollarından biri olarak tercih edilebilir. Ergenlik döneminde gençlerin akran baskısı sonucu internet bağımlısı olma riski her geçen gün artmaktadır. Bu durumda, okullarda çalışan psikolojik danışmanların öğrencilerin kişiler arası ilişkilerini geliştirmeye ve akranların olumlu etkisini arttırmaya, özellikle akran baskısına direnmeleri yönünde grupla psikolojik danışma çalışmalarına ağırlık vermeleri gerekmektedir (Kıran Esen, 2006).

Akran etkisini olumlu yönde kullanarak internet kullanımı konusunda ergenlere belli bir farkındalık kazandırmak, bilgi vermek ve onları doğru yönlendirmek psikolojik danışmanların konuyla ilgili yapabilecekleri çalışmalar arasında sayılabilir. Akran etkisinin ergenlik döneminde aileden ve öğretmenlerden daha fazla olması bu çalışmaya yön veren ve temel unsurlardan birisidir.

Ergenlik döneminde gençler, ailelerinden ve öğretmenlerinden çok akranlarından etkilenmekte ve problemlerini çözmek için ihtiyaç duydukları bilgileri

akranları aracılığıyla edinmektedirler. Yapılan araştırmalar; ilköğretim ikinci kademedeki akranları tarafından reddedilen öğrencilerin özsaygı ve sosyal beceri düzeylerinin, okul-akademik başarılarının, akranları tarafından kabul edilen öğrencilere göre daha düşük olduğunu, öğretmen değerlendirmeleri sonucunda reddedilen öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla davranış problemi yaşadıklarını belirtmektedir (Aktuğ, 2006; Demir Şad, 2007).

Okullarda akranların gençler üzerindeki gücünü etkili ve olumlu yönde kullanmayı temel alan akran eğitim-yardım programları gün geçtikçe daha çok önemsenmekte ve bu konudaki çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Farklı alanlarda yapılan akran eğitim ve yardım programlarının başarılı sonuçlar ortaya koydukları bilinmektedir. Örneğin madde bağımlılığı, sınav kaygısı, uyum problemleri, şiddeti önleme, cinsel sağlık bilgisi, HIV/AIDS, akademik başarısızlık, kişisel sorumluluk gibi konularda uygulanan akran eğitim-yardım-danışma programları olumlu sonuçlar vermektedirler (Carty ve diğ., 2000; Babadoğan, 2002; Pehlivan, 2004; Aladağ, 2005; Taştan; 2005; Taylı, 2006; Kızıltoprak, 2007).

Bu çalışmada, özellikle okullarda internet kullanımı konusunda akran eğitimi programına gereksinim olduğu düşünülerek, güvenli internet kullanımı konusunda ergenlere farkındalık kazandırmak amacıyla bir akran eğitim programı hazırlanmıştır. Bu kapsamda gençlere, internet kullanımı konusunda bilgi ve beceri kazandırmak, internet bağımlılığı konusunda farkındalık kazandırmak, internetin bilinen ve bilinmeyen risklerinden korunma yollarını öğretmek ve internete yönelik olumlu alışkanlıklar geliştirmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bununla birlikte, internet kullanımı konusunda uygulanan akran eğitim programının, ergenleri nasıl etkilediği, öğrencilerin kazanımlarının neler olduğu akran eğitimi değerlendirme anketleri ile değerlendirilecektir.

Bu sayede, yeni bir çağın başlangıcı sayılan, kullanıcılarına uçsuz bucaksız bir dünyanın kapılarını aralayan, yararlarının yanında birçok riski ve sorunu da bünyesinde barındıran, bağımlılık oluşturabilecek kadar etkili ve bu bağlamda çağın sorunu sayabileceğimiz internetin kullanımına yönelik geliştirilen akran eğitim programının güvenli internet kullanımını destekleyici olacağı ve okullarda yürütülen önleyici-gelişimsel rehberlik hizmetlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı öğrencilerin akran eğitim programına yönelik görüşlerini ve akran eğitiminin akran eğitmenlerin iletişim becerilerini, empatik eğilimlerini, akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlanan öğrencilerinin internet kullanma alışkanlıklarını etkileyip etkilemediğini belirlemektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Akran eğitmenler ile akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin, akran eğitimi programına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Akran eğitime katılan akran eğitmenlerin (deney grubu) İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?
3. Akran eğitime katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

4. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

5. Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerin (deney grubu) Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

6. Akran eğitimine katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

7. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

8. Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerin (deney grubu) İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

9. Akran eğitimine katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

10. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

11. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

12. Akran eğitiminden yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

13. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) öğrenciler ile yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark var mıdır?

Denenceler

1. Akran eğitimcilerinin ve akran eğitiminden yararlananların akran eğitim programına yönelik görüşleri olumludur.

2. Akran eğitime katılan akran eğitimcilerinin (deney grubu) İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında son-test ve izleme testi lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

3. Akran eğitime katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

4. Akran eğitime katılan akran eğitimcileri (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

5. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği son-test ve izleme testi toplam puanları arasında akran eğitimciler lehine anlamlı bir fark vardır.

6. Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerin (deney grubu) Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında son-test ve izleme testi lehine anlamlı bir fark vardır.

7. Akran eğitimine katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

8. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

9. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği son-test ve izleme testi toplam puanları arasında akran eğitimciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

10. Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerin (deney grubu) İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında son-test ve izleme testi lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

11. Akran eğitimine katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

12. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

13. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği son-test ve izleme testi toplam puanları arasında akran eğitimciler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

14. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında son-test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

15. Akran eğitiminden yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

16. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

17. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği son-test toplam puanları arasında eğitimden yararlananlar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Araştırmanın önemi

Son yıllarda akran temelli eğitim-yardım-danışma uygulamaları okul PDR hizmetleri kapsamında yürütülmesi gereken çalışmalar arasında yer almaya başlamıştır. Türkiye’ de akran temelli yapılan uygulamalar henüz yeterince yaygın ve yeterli değildir. Dolayısıyla akran temelli eğitim, yardım ve danışma uygulamaları konusunda daha çok araştırma yapılması ve çalışma yürütülmesi gerekmektedir. Bu çalışma akran temelli uygulamaların bilinmesi ve yaygınlaşması açısından eğitim sistemine ve psikolojik danışma ve rehberlik alanına katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda akran temelli uygulamaların yararları, eksiklikleri, karşılaşılan sorunlar, geliştirilmesi gereken yönleri, öğrenciler tarafından nasıl algılandığı da değerlendirilerek bundan sonraki çalışmalar için yön verici ve hızlandırıcı olacaktır.

Yapılan akran eğitimlerinin okullardaki PDR hizmetlerine büyük katkıları bulunmaktadır. Akran eğitiminin hem okula, hem akran eğitmenlerin kendilerine hem de eğitimden yararlanan öğrencilere yararları bulunmaktadır. Bu tür çalışmaların öncelikle okullardaki PDR hizmetlerinin öğrenciler ve toplumdaki diğer bireyler tarafından daha fazla tanınmasını, yaygınlaşmasını ve anlaşılmasını sağladığı düşünülmektedir. Bu tür uygulamalar okullarda çalışan psikolojik danışmanların PDR hizmetleri çalışmalarını kolaylaştırmakta ve hizmetlerin tüm öğrencilere ulaşmasını sağlamaktadır.

Aynı zamanda bu uygulamalar olumlu bir okul ikliminin oluşmasını, arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesini ve öğrencilerin kişisel gelişimlerini desteklemektedir. Bu tür çalışmalar, öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmekte ve sorumluluk almalarına katkı sağlayabilmektedir. Öğrencilerin, akranlarına destek sunması ile tüm okulda destekleyici bir okul ikliminin oluşacağına inanılmaktadır (Myrick, 1997; Pehlivan, 2004; Aladağ, 2005; Taylı, 2006).

Myrick (1997)'e göre akran temelli uygulamalara katılan bireylerin çeşitli becerileri (liderlik, kendini ve başkalarını tanıma vb.) gelişmektedir. Ayrıca okul ortamında akran eğitmenlerin iyi bir model olduğu ve olumlu bir okul iklimi oluşturdukları belirtilmektedir. Yapılan araştırmalar, akran temelli uygulamalarda hemen hemen her zaman en karlı olan grubun akran eğitmenlerin kendilerinin olduğunu göstermektedir. Bu öğrenciler, akran eğitimi sırasında edinmiş oldukları bilgileri günlük yaşamlarında da kolaylıkla kullanabilmektedirler (Myrick, 1997; Aladağ, 2005; Taylı, 2006). Bu açıdan, akran eğitmenlerin hizmet verdikleri öğrencilere model olması, öğrendikleri bilgileri günlük yaşama aktarmaları da bu çalışmanın kazanımlarından biri olacaktır.

Alanyazında internet kullanımı ve risklerden korunma ya da olası riskleri önleme konusunda akran eğitiminin etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. İlköğretim öğrencilerini akran eğitimi ile güvenli internet kullanımı konusunda bilgilendirmek, ergenlik dönemindeki akran etkisinin olumlu yönde kullanılabilmesi açısından gerekli ve önemlidir. Gençleri internet kullanımı konusunda eğitmek, ailesine, toplumuna yararlı birer birey olarak, düşünen, tartışan, sorgulayan, sosyal bir yaşamı benimseyen, psikolojik olarak sağlıklı ve sorunlara birlikte çözümler arayan bir şekilde yetiştirmek gelecekteki yaşam ve nesiller açısından da son derece önemlidir. Bu konuda değişik yaş gruplarına (ilköğretim 1. kademe, lise, yükseköğretim, aileler) yönelik hazırlanacak eğitim programlarına gereksinim vardır.

Bu konuda akran etkisinin olumlu yönde kullanılması ve sözü edilen ihtiyacın ilköğretim 2. kademe açısından giderilmesi hedeflenerek; ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerine güvenli internet kullanımı konusunda bilgi ve beceri kazandırılması, öğrencilerin internete yönelik olumlu alışkanlıklar geliştirmesi hedeflenmiş ve araştırmacı tarafından bir akran eğitim programı hazırlanmıştır. Bu çalışmayla önleyici ve gelişimsel

rehberlik hizmetleri kapsamında alanyazına yeni ve farklı bir akran eğitim programı kazandırılacağı düşünülmektedir. Ergenlere, internetle ilgili bilgi ve beceri kazandırabilecek, internetin olumsuz etkilerinden korunma ve internet kullanımına yönelik olumlu alışkanlıklar geliştirme çalışması olacaktır. Bu açıdan değerlendirildiğinde bu çalışma gelişimsel ve önleyici rehberlik hizmetlerinin de önemini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın okul psikolojik danışmanlarına farklı ve yeni akran temelli önleyici çalışmalar gerçekleştirmeleri açısından temel bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir. Bu tür çalışmaların aynı zamanda öğrencilere, ailelere, okul yöneticilerine öğretmenlere de önleyici çalışmaların önemi açısından farkındalık kazandıracağı düşünülmektedir. Ayrıca, araştırma sonucunda elde edilen bulguların okullarda çalışan psikolojik danışmanlara ve sınıf öğretmenlerine konu hakkında uygulama ve kaynak desteği olacaktır.

Sınırlılıklar

1-Sosyal Bilimler alanında yapılan araştırmalar için var olan sınırlılıklar bu araştırma için de geçerlidir.

2- Araştırma hazırlanan eğitim programı ile sınırlıdır.

Sayıtlılar

Bu çalışmada hazırlanan eğitim programının ve eğitime katılan öğrencilerin niteliklerinin akran eğitimi için yeterli olacağı, uygulama kapsamında örnekleme alınan tüm öğrencilerin veri toplama amacıyla uygulanan ölçme araçlarındaki soruları objektif bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmektedir.

Tanımlar

Akran: Akran terimi en temel ve basit anlamıyla aynı yaşta olan bireyleri ifade etmektedir. Akran grubu (peer group), aynı sosyo-ekonomik statüye, ortak uğraşlara ve normlara sahip genellikle yaşça birbirine yakın insanların oluşturduğu grup olarak tanımlanmaktadır. Bu terim genellikle ortak etkinlikler temelinde arkadaşlık kuran çocuklar veya ergenler için kullanılmaktadır (Budak, 2005).

Akran eğitimi: Belli özelliklerine göre seçilen öğrencilerin iletişim ve yardım becerileri eğitimi aldıktan sonra belli konularda (akademik destek, sağlık bilgisi, okula uyum, sınav kaygısı vb.) gözetim desteği ile kendi akranlarına eğitim vermesi, destek olması, rehberlik etmesi olarak tanımlanmaktadır (Tindall, 1995).

Akran eğitmen: Almış oldukları eğitime bağlı olarak kendi yaşlarına ya da kendilerinden küçüklere eğitim hizmeti sunan kişilerdir. (Tindall, 1995).

Akran eğitiminden yararlananlar: Akran eğitimi uygulama programı kapsamında akran eğitmenler tarafından eğitim verilmesi amaçlanan öğrencilerdir (Tindall, 1995). Akran eğitimi uygulamalarında eğitim verilmesi amaçlanan hedef gruptur.

Empati: Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısı ile bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir (Rogers, 1970; Akt; Dökmen, 1988).

İletişim: Bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir (Dökmen, 2004).

İnternet: Dünyada kullanılan bütün bilgisayarların belirli bir bağlantı aracılığıyla birlikteliğini ifade eden iletişim sistemidir (Altun, 2005).

I. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ergenlik dönemi ve akran ilişkileri, akran eğitimi, iletişim becerileri, empati ve internet kullanımı ile ilgili kuramsal bilgi ve araştırmalara yer verilmiştir.

I.1. Ergenlik Dönemi ve Akran İlişkileri

Ergenlik dönemi insanoğlunun hayatında diğer yaşam dönemlerine göre çok daha önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde yaşanacak her yaşantı bireyin geleceğinin temellerini oluşturmaktadır. Bu dönemde bireyin yaşayacağı sağlıklı ilişkiler, sağlıklı gelişim, etkili eğitim sağlam temellerin oluşması açısından son derece önemlidir.

Gençler açısından akranları büyük önem taşımaktadır. Gençler birçok bilgiyi, davranışı arkadaşları aracılığıyla edinmekte, ailelerinden çok akranlarından etkilenmektedirler. Ergenlik döneminde gençler akranlarının olumlu ve olumsuz davranışlarından, tutumlarından etkilenmeye daha açıktırlar.

Köknel (1981)'e göre ergenlik dönemine kadar ailesiyle güven içinde yaşayan çocuk, gelişmenin doğal bir sonucu olarak bu dönemden itibaren ailesinden uzaklaşmaya, aile dışındaki çevre ve insanlara ilgi duymaya başlar. Bu ilgi özellikle arkadaş grubuna yönelik olup, arkadaş çevresiyle ilişkiler büyük önem kazanır. Sosyal gelişmenin amacı olan toplumsal uyum, ergenlikte yoğun arkadaş ilişkileriyle sağlanmaya başlar. Ergen, arkadaşlarının kendisi hakkındaki değerlendirmelerini önemser ve kendini beğendirmek amacıyla tutum ve davranışlarını da değiştirebilir.

Ergenliğe geçiş döneminde ve ergenlikte yaşanan değişimler ergenin çevresindeki kişilerle anlaşamamasına; akranları, öğretmenleri ve ailesi ile çatışma yaşamasına neden olmaktadır. Ergen, yaşadığı değişimlere uyum sağlamaya çalışmakta, kimlik arayışına girmekte ve psikolojik anlamda kendini baskı altında hissetmektedir (Dusek, 1987).

Ortaöğretim ve lise dönemi; fiziksel, bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişimin yaşandığı kritik dönemlerdir. Bu kritik dönemde öğrenciler, öğretmenleri ile yetersiz iletişim, ailevi problemler, akranları tarafından dışlanma ve zorbalığa maruz kalma, yasal olmayan etkinlikler için akran baskısı, akran baskısından dolayı akademik başarısızlık, gelecek planının olmaması, motivasyon eksikliği, düşük özgüven ve özsaygı, alkol, ilaç ve uyuşturucu kullanma, arkadaşlık kurma ve sürdürmede sorun yaşama, sınav kaygısından dolayı düşük not alma, problemleri ve ihtiyaçları hakkında kimden yardım alacağını bilememe gibi bir çok sorunla karşılaşmaktadırlar (Myrick, Higuland ve Sabolla, 1995; Kıran Esen, 2006).

Bireyin duygusal gelişme gösterdiği ve her şeyi eleştirip, soruşturup kendine özgü yeni bir dünya kurmaya çalıştığı ergenlik çağında dayanabileceği en önemli güven kaynağı arkadaşlıktır (Cüceloğlu, 1996).

Ergenler bu güne kadar geliştirdikleri yeteneklerin, aldıkları rollerin, o gün için geçerli olan toplumsal değerlerle nasıl bağdaştıracağı sorunu ile de karşılaşmaktadır. Bu zorluklarla baş etmeye çalışan ergenler için akran grupları önem kazanmaya başlar (Odağ ve Kürşat 1979).

Ergenlik dönemindeki gençler akranlarının kendilerini ailelerinden daha iyi anladığını düşünür ve akranlarıyla daha fazla vakit geçirmeye başlar. Gençler, kendilerini akran gruplarının doğal bir parçası olarak görür ve gruptaki diğer üyelere benzemeye

çalışırlar. Ergenlik döneminde ait olma, kabul görme, sosyal onay, bağlanma gibi sosyal gereksinmeler genç tarafından daha yoğun bir şekilde yaşanmaya başlanır ve ait olma, kabul görme ihtiyacı gencin akran grubunun kontrolüne girmesine yol açar. Akran grubunun kontrolüne girmek peşinden akran baskısını da beraberinde getirmektedir. Akran baskısına boyun eğme ile beraber gençlerde daha farklı risk alma davranışları görülebilir. Bu risk alma davranışları: sigara içme, alkol ve madde kullanımı, okuldan kaçma, okula devamsızlık, ders dışı aktivitelere daha az zaman ayırma, akademik performans düşüklüğü, hırsızlık, mağazadan mal çalma, çetelere katılma şeklinde ortaya çıkabilir (Kıran Esen, 2002).

Ergenlerin akranlarını suç sayılan etkinliklere ve zarar verici eylemlere teşvik ettiği ya da özendirdiği bilinmektedir. Özellikle ergen suçları, gençlik çeteleri, sigara, alkol, uyuşturucu madde kullanımı, ergen hamileliği, saldırganlık, okul zorbalığı gibi sorunlarda arkadaşların etkisi yadsınamaz. Ergenlerin okuldan kaçarak akran grupları ile geçirdikleri süreler onlara boş zaman yaratmakta ve ergenleri norm dışı davranışlara yönlendirebilmektedir (Güvenir, 2004; Güler, 2005).

Arkadaşlık ilişkilerindeki ödül sistemi (kabul görmek, prestij ve karşı cinsle olan ilişkiler) ebeveynlerden, öğretmenlerden hatta zaman zaman yasalardan bile daha etkili olmaktadır. Bu nedenle ergen, arkadaşları tarafından kabul görmemekten ya da onaylanmamaktansa yaralanmayı, yasalarla başının belaya girmesini hatta ölümü bile daha tercih edilebilir bulabilmektedir. Arkadaş grupları, giyim tarzı, görünüm, davranışlar gibi ergen kültürü ile ilgili konularda ailelerden daha önemli bir etkiye sahiptirler (Siyez, 2009).

Ergenlik dönemi yaşantıları bireyin kişilik gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla bu dönemde yaşanabilecek olumsuzluklar bireylerde kalıcı psikolojik sorunlar oluşmasına neden olabilir.

Ergenlerin arkadaşları ile ilişkileri, anne babaları ile kuracakları ilişkilerden farklıdır. Anne baba ile çocuk arasında, anne baba otoritesine dayalı bir ilişki vardır. Anne baba yol gösteren, doğruları söyleyen ve karar verendir. Buna karşılık, akranlarla beraberlik farklı bir ilişkiyi gerektirir; daha eşitlikçi bir sosyal teması gerekli kılar. Akranlar eşit bilgiye ve otoriteye sahiptirler. Akranlarıyla kurduğu ilişkiyle genç, başta eşitlikçi sosyal ilişki kurmayı, güvenli davranış göstermeyi, kendi düşüncesini ifade etmeyi, başkalarının fikirlerini hoşgörü ile karşılayabilmeyi öğrenir. Aynı zamanda ergen, aileden gelen değer yargıları ile arkadaşlarından gelen değer yargılarının birbirleri ile uyuşturma uğraşısı içerisinde. Ergenlerin değer yargıları ve ahlaki değerleri anne babanın, akranların ve etraftaki yetişkinlerin değer yargıları ve ahlaki standartlarından etkilenir. Gencin belli bir alanda hünerinin veya becerisinin olması onun arkadaşlarınca daha kolay benimsenmesine yol açar ve böyle gençler arkadaşları arasında sivrilebilirler. Grup tarafından kabul görme, gencin kendine olan güvenini pekiştirir. Ergen arkadaşları arasında duygu ve düşüncelerini rahatça dile getirebilir, başkalarının etkisinde daha az kalabilir. Arkadaşlarınca yeterince benimsenmeyenler, daha kolay grubun etkisinde kalabilirler. Kendilerine güvenleri yeterince gelişmemiş gençler de arkadaşlarının telkinine daha açık olurlar (Baldık, 2004).

Ana babalardan ve diğer yetişkinlerden bağımsızlığın gerçekleştirilmesinden önce de ergen başka bir gelişim göreviyle karşılaşır: aynı yaşta ve her iki cinsten başkalarıyla yeni ve daha olgun ilişkiler kurma. İlk ergenlikte (on iki- on beş yaşlar) ilişkiler geniş ölçüde aynı cinsten kişilerledir. Bu gruba yaşıtlı gruba denir. Akran grubu, genellikle iki ya da üç kişiden oluşan, küçük, kapalı ve samimi arkadaşlıkların olduğu gruptur. Grupta kimlerin olacağını çeşitli etkenler belirler. Çocuklukta ve ilk ergenlikte kişi arkadaşlarını çoğu zaman yakınlarında yaşayan ve uzun zamandır tanıdığı kişilerden seçer.

Ancak, ortaokuldan liseye geçildiğinde akran grubu değişmektedir. Arkadaşlık daha fazla benzer ya da tamamlayıcı ilgilere ve kişiliklere dayanmaya başlar (Gander ve Gardiner, 2007).

Arkadaş ilişkileri bireylerin bağımsızlaşmasında sadece sosyal, duygusal ve psikolojik açıdan destek olmamakta aynı zamanda çoğu zaman evde ya da okulda öğrenemeyeceği sosyal ve fiziksel becerileri öğrenmesine de yardımcı olmaktadır (Siyez, 2009).

Kelly ve Hansen (1990), arkadaşlık ilişkilerinin pozitif işlevlerini ayrıntılı bir şekilde tanımlamışlardır. Buna göre arkadaşlık grupları:

1. Agresif dürtülerini kontrol etmelerine (özellikle arkadaşlarının çatışma çözümünde kullandıkları olumlu stratejileri öğrenmede).
2. Duygusal ve sosyal destek elde etmelerine ve daha bağımsız olmalarına
3. Sosyal becerilerin, mantıksal düşünme becerilerinin gelişmesine ve duygularını daha olgun bir şekilde ifade etmelerine,
4. Cinselliğe ve cinsel rol kimliğine ilişkin tutum geliştirmesine,
5. Ahlaki yargıların ve değerlerin güçlenmesine ve
6. Benlik algısının gelişmesine olanak sağlamaktadır (Akt: Siyez, 2009).

Ergenlerin bu dönemde kazanacakları bilgi ve yaşamsal beceriler bireyin sağlıklı bir kişilik geliştirmesine imkan sağlayacaktır. Bu çalışma ve benzer akran temelli uygulamalar ergenlik döneminde gençlerin, ailelerinden, öğretmenlerinden çok akranlarından etkilenmesini, akranların birbirlerini etkileme gücünü eğitim-öğretim süreçlerine dahil etmektedir.

I.2 Akran eğitimi

Akran terimi en temel ve basit anlamıyla aynı yaşta olan bireyleri ifade etmektedir. Akran grubu (peer group), aynı sosyo-ekonomik statüye, ortak uğraşlara ve normlara sahip genellikle yaşça birbirine yakın insanların oluşturduğu grup olarak tanımlanmaktadır. Bu terim genellikle ortak etkinlikler temelinde arkadaşlık kuran çocuklar veya ergenler için kullanılmaktadır (Budak, 2005).

Akran eğitimi, eğitim almış ve gönüllü genç insanların, akranları ile birlikte gerçekleştirdikleri, gençlerin bilgi, tutum, beceri ve davranış yönünden gelişmesini ve kendi sağlıklarını koruma bilincini kazanmalarını amaçlayan eğitimsel etkinlikleri kapsamaktadır. En genel anlamıyla kişinin akranına-akranlarına, yardım ve iletişim becerileri ile ilgili programlı bir eğitim aldıktan sonra belli konularda (akademik destek, sağlık bilgisi, okula uyum, sınav kaygısı vb.) gözetim desteği ile eğitim vermesi, destek olması, rehberlik etmesi olarak tanımlanmaktadır (Tindall, 1995).

Akran eğitimi profesyonel bir süreç olmamakla beraber, bireysel problemler, aile-arkadaşlık sorunları, akademik-eğitimsel sorunlar, HIV/AIDS, iletişim becerileri, uyum problemleri, madde bağımlılığı, sınav kaygısı, ergenlik dönemi sorunları gibi farklı konularda uygulanabilir.

Akran temelli yardım ve eğitim uygulamaları alanyazında programın amacına göre isimlendirilebilmektedir. Sorunları olan ve kendi yaşlılarından biriyle bu sorununu paylaşmayı tercih edenlerle gerçekleştirilen bire bir görüşmeleri tanımlayan akran danışmanlığı (peer counseling) (Aladağ, 2005; Carter, 2008), AIDS gibi bazı özel konularda diğer öğrencilerin bilinçlenmesini amaçlayan akran eğitimi (peer education) (Turner 1996; Falchkov, 2001; Kızıltoprak, 2007), Sigara gibi maddelerin bağımlılıklarını önlemeye yönelik olarak akran eğitimi (peer training) (Darrell, 2007), yeni gelen

öğrencilerin üniversiteye uyumu (oryantasyon) ve çeşitli projelerde okul psikolojik danışmanına yardım etmeyi amaçlayan danışman yardımcılığı ya da akran liderliği (peer leader) (Tuna, 2003; Aladağ, 2006), okul ortamındaki çatışma durumunda sorunun yapıcı yollarla çözülmesini sağlayan akran arabuluculuğu (peer mediation) (Taştan, 2004; Cremin, 2007) gibi bir çok seçenek bulunmaktadır.

Ülkemizdeki akran temelli uygulamalarda “akran danışmanlığı” kavramının sıklıkla kullanıldığı; bunun yanında “akran rehber”, “akran dayanışması”, “akran yardımcılığı”, “akran eğitimi”, “akran desteği” gibi farklı terimlerin kullanıldığı görülmüştür. Cinsel sağlık başta olmak üzere sağlık alanında bilgilendirme için kullanılan akran çalışmalarında alanyazına uygun olarak “akran eğitimi” teriminin kullanıldığı görülmektedir. Özellikle üniversiteler başta olmak üzere eğitim kurumlarında uygulanan ve kişisel/akademik konularda akran yardımını amaçlayan çalışmalarda akran rehberliği, akran danışması, rehber öğrenci gibi farklı terimlerin kullanıldığı gözlemlenmiştir (Taylı, 2006; Aladağ ve Tezer, 2007, Kızıltoprak, 2007).

Akran temelli uygulamalarda sık kullanılan rollerden birisi de akran arabuluculuğudur. Akran arabuluculuğu, iki veya daha fazla kişinin çatışmalarını çözüme ulaştıramadıkları zaman bir üçüncü kişinin yani uzlaştırmacının desteği ile çözüme kavuşturmak için yaptıkları problem çözme çabasıdır (Öner, 1997; Taştan, 2005).

Bu çalışmada programa seçilen akranların internet kullanımı konusunda kendi akranlarına sunum yoluyla bilgi vermeleri amaçlandığından “akran eğitimi” olarak ifade edilmiştir.

Akran temelli uygulamalar ilköğretimden üniversiteye kadar öğretim kademelerinde, hastanelerde ve çeşitli kurum/kuruluşlarda uygulanmaya başlamıştır. Akran temelli yardım ve eğitim hizmetleri toplumun birçok kesiminde, değişik yaş

gruplarında ve farklı ortamlarda yürütülüyor olsa da, yaygın olarak eğitim alanında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında uygulanmaktadır. Okul psikolojik danışma servislerinde çalışan psikolojik danışmanların öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı tüm öğrencilerle iletişim kuramaması, rehberlik hizmetlerini tüm öğrencilere ulaştıramaması okullarda akran temelli uygulamaların önemsenmesini ve daha sık uygulanmasını sağlamıştır (Taylı, 2006).

Akran temelli uygulamalarının okullarda uygulanmaya başlanmasına 1960'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde başlanmıştır. 1960'lı yılların sonunda artan suç oranları, alkol ve uyuşturucu kullanma oranları, okulu bırakma, depresyon, intihar gibi sorunların artması, eğitimcileri yeni çözüm arayışlarına itmiştir. Bu bağlamda geliştirilen ve uygulanmaya başlayan akran temelli müdahale ve önleme programları artarak devam etmektedir (Tobias ve Myrick, 1999).

Akran temelli uygulamalar konusunda araştırmalar yapılması, eğitimler verilmesi ve dünya genelinde ortak bir sistem oluşturulması amacıyla 1987 yılında kurulan Ulusal Akran Danışmanlar Derneği (National Peer Helpers Association- NPHA) akran temelli uygulamaların kabul görmesi ve yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır (Aladağ ve Tezer, 2007).

Akran temelli uygulamalarla ilgili olarak biri A.B.D.'de diğeri Kanada'da bulunan iki dernek (National Peer Helpers Association-NPHA ve Peer Resources-PR) akran temelli uygulamaların profesyonel anlamda bir eğitimi ve psikolojik danışma sürecini kastetmediğini önemle vurgulamaktadır. Dernekler, eğitim alan kişilerin birer amatör psikolojik danışman ya da rehberlik uzmanı olmadıklarını, yardım meslekleri ile ilgili eğitim alan ve uzmanlaşan meslek elemanlarının yerini alamayacaklarını, sadece

psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde yardımcı bir rol üstlenebileceklerini belirtmektedir (NPHA, 2002).

Akran temelli eğitim-yardım uygulamalarında programa seçilen öğrencilere, arkadaşlarına daha etkili yardımcı olabilmesi için ‘yardım ve iletişim becerileri’ eğitimi verilir. Bu programlar farklı yaş gruplarına farklı amaçlarla geliştirilip, tasarlanabilir. Ancak hangi yaş grubuna, hangi düzeyde yapılırsa yapılsın, ileri teorik bilgilerin aktarılmasından kaçınılmalıdır. Çünkü bu eğitimle psikolojik danışman değil, akran eğitimci, yardımcı, rehber öğrenciler yetiştirildiği unutulmamalıdır,

Eğitim programlarında yer alabilecek içerikten bazıları şunlar olabilir:

1. Dinleme ve anlama
2. Arkadaş ve destek
3. Karar vermeye yardım
4. Öğretmenlik ve akademik yardım
5. Eğitsel, kariyer ve sağlık bilgisi
6. Küçük öğrencilere (alt sınıflara) model olma
7. Çatışma çözümü
8. Problem çözmeye yardım
9. Uzmanlara havale (<http://www.mentars.ca/>,2009)

Turner (1999), Akran temelli eğitim-yardım ilişkisinin kişisel gelişim için karşılıklı bir fırsat sağladığını belirtmektedir. Myrick’e (1997) göre akran etkileşimi,

öğrencilerin benlik saygılarında ve kendilerini iyi hissetmelerinde önemli bir etkidir. Akran yardımcılarının birçok rolü vardır. Temel rolleri ise dört tanedir.

1. Özel Asistan: Özel asistanlar psikolojik danışmanlara ve öğretmenlere çeşitli işlerde (materyal toplama, projeleri kontrol etme, duyuru bültenlerini hazırlama vb.) yardımcı olurlar.

2. Özel Öğretmen: Akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin düşük olanlara yardımcı olmasıdır. Özel öğretmen programlarında öğrencilere arkadaşlarının derslerinde nasıl yardımcı olacakları öğretilir.

3. Özel Arkadaş: Bu rol için seçilen öğrenciler eğitimden geçirilerek arkadaşlarına özel konularda yardımcı olurlar.

4. Küçük Grup Lideri: Kalabalık sınıflarda sınıf rehberliğinin yapılması zordur. Yetiştirilen küçük grup liderleri sayesinde kalabalık sınıflar bölünerek daha etkili bir ortam oluşturulur. Küçük grup liderleri öğrenme aktivitelerine katılarak psikolojik danışmanlara yardımcı olurlar.

Akran temelli uygulamalar, gelişimsel rehberlik hizmetleri içerisinde yer almaktadır. Çünkü gelişimsel rehberlik hizmetleri okuldaki bütün öğrencileri kapsamakta ve onlara çeşitli yeterlilikler kazandırmayı hedeflemektedir. Psikolojik danışman- Öğrenci oranının yüksekliği nedeniyle bu hedefe ulaşabilmek için okullarda öğretmen ve öğrencilerin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Öğrenciler aracılığıyla yürütülen hizmetler akran temelli uygulamalar olarak çağdaş eğitim anlayışıyla bütünleşmiştir. Önleyici rehberlik çalışmaları kapsamında değerlendirildiğinde de akran eğitimi okul psikolojik danışmanlarının kullanabilecekleri bir yöntemdir. Henüz çok az okul, yaşam boyunca, normal öğrencilerin kişisel ve psikolojik gelişimleri için olumlu, yaşa uygun gerçek

gelişimsel ve önleyici hizmetler vermektedir. Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik çalışmalarının temel olarak ilgisi, çare buluculuktan çok önleme olmasına rağmen uygulamada, sorunları olan öğrencilerin acil gereksinimleri nedeniyle önleme çalışmalarına çok az zaman kalmaktadır. Oysa okullarda psikolojik danışma ve rehberlik servislerinde bütün çocuklara ve gençlere ulaşabilecek, pratik ve etkili olabilecek yolları sağlayabilme gücüne sahip programların oluşturulmasına gereksinim vardır. Öncelikle bu çalışmalar gruba yöneliktir. Bu guruplar ana-babalar, öğretmenler, çocuklar, gençler ya da sınıflar biçiminde olabilir. Bu tip çalışmaların etkililiği okul, aile ve toplum güçlerinin işbirliği ile yapıldığında artmaktadır (Akt: Korkut, 2004).

I.3. Akran Eğitimi ile ilgili Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar

Öğrencilerin okul rehberlik çalışmalarına katılımı son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı’nca da (MEB) önemsenmeye başlanmıştır. 17 Nisan 2001 tarih ve 24376 sayılı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri yönetmeliğinde; öğrencilerin eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarında sorumluluk üstlenmelerini ve gönüllü olarak çalışmalara katılımlarını sağlamak, akran dayanışmasını desteklemek ve çalışmaların verimini arttırmak için etkinliklerin yapılması, gerekli koşulların hazırlanması gerektiği belirtilmektedir.

Yönetmeliğe göre akran temelli uygulamaların kullanılabileceği ifade edilse de MEB’e bağlı birçok okulda bu çalışmaların yürütül(e)mediği görülmektedir. Ancak MEB bağlı bazı özel okullarda (örneğin MEF Okulları Ağabey-Abla-Kardeş Projesi ve Akran Danışmanlığı, Tefik Fikret Okulları Akran Arabuluculuğu) akran temelli uygulamalar yürütülmektedir. Bunun yanı sıra, Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber

Yetiştirme Vakfı (YÖRET) tarafından "Üniversitelerde Akran Destek Dayanışması Projeleri Geliştirme" çalışmaları yapılmaktadır (Aladağ ve Tezer, 2007).

Türkiye’de de akran temelli uygulamalar ağırlıklı olarak eğitim kurumlarında yürütülmektedir. Bu konuda yapılan uygulamaların ve araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışmalar özellikle, üniversitelerde psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri bünyesinde uygulanmaktadır. İlk olarak Boğaziçi Üniversitesinde 1998’de uygulamaya geçilmiştir. Boğaziçi Üniversitesi Akran Rehberliği Programı, Beykent Üniversitesi Akran Danışmanlığı Programı ve Koç Üniversitesi Akran Destek Programı ile Mersin Üniversitesinde ve Ege Üniversitesinde yürütülen programlar bunlardan bazılarıdır.

Bunun yanı sıra akran temelli eğitim-yardım-danışmanlık hizmetlerinin farklı örnekleri bulunmaktadır. Kendi kendine meme muayenesi konusunda akran eğitimi (Tuna, 2002; Çiçekçioğlu ve ark., 2004), akran yardımcılığı (Nazlı, 2003), çatışma çözme ve akran arabuluculuğu eğitimi (Öner-Koruklu, 2003; Taştan, 2004), aile planlaması konusunda üniversite öğrencilerinin akran eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi (Karabulut, 2003), sınav kaygısının azaltılması (Pehlivan, 2004), akran danışmanlığı (Aladağ, 2005), akran danışmanlığın üniversite öğrencilerinin uyum düzeyine etkisi (Aladağ, 2006), lise öğrencilerinde kişisel sorumluluğun arttırılması (Taylı, 2006), cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve güvenli cinsel yaşam konusunda akran eğitimi (Karabulut, Ergene, Çok ve diğ., 2005; Kızıltoprak, 2007) gibi başarılı çalışmalar bu örneklerden bazılarıdır.

Tuna (2002), üniversite öğrencilerinin kendi kendine meme muayenesini öğrenmelerinde akran eğitiminin etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda uygulanan akran eğitiminin başarılı olduğu bulunmuştur. Kendi kendine meme muayenesi konusunda uygulanan farklı bir uygulamada da akran eğitiminin kendi kendine meme muayenesi

oranlarını arttırdığı, eğitim alan hemşirelerin bilgi düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu görülmüştür (Çiçekçioğlu, 2004).

Ülkemizde yapılan bir başka çalışmada, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencilerine HIV/AIDS konusunda eğitim verilerek akranlarını eğitmeleri amaçlanmıştır. Uygulama Hacettepe Üniversitesi, AIDS Tedavi Araştırma Merkezi (HATAM) tarafından “Sosyal Bilimler Alanında Eğitim Gören Üniversite Gençliğinde HIV/AIDS’in önlenmesi: Akran Eğitimi” adıyla yayınlanmıştır. Yayınlanan kitapta HIV/AIDS ile ilgili bilgiler, cinsel eğitim ve akran danışmanlığı konuları değerlendirilmektedir (Babadoğan, 2002). HIV/AIDS konusunda yapılan diğer bir çalışmada akran eğitiminden faydalanan öğrenciler uygulamaya katılmaktan memnun olduklarını, akran eğitimcileri ile güzel vakit geçirdiklerini ve iletişim becerilerinin arttığını ifade etmişlerdir (Çok ve diğerleri, 2003).

Akran temelli uygulamaların, akran eğitimi boyutuna dâhil edilebilecek, sağlık alanında uygulanan başka bir çalışmada, bir köydeki 15-24 yaş arasında evlenmiş ya da evlenmemiş 113 kadına anatomi ve fizyoloji, hamilelik, doğum kontrolü gibi konularda bilgi verilmiştir. Kontrol grubu olarak belirlenen başka bir köyün kadınlarına ise hiç eğitim verilmemiştir. Akran eğitiminden yararlanan kadınların ilgili konulardaki bilgi düzeyleri artmış ve tutumları olumlu yönde değişmiştir. Ayrıca akran eğitiminin kadın ve erkek etkileşimini arttırdığı gözlenmiştir (Özcebe ve Akın, 2003). Karabulut (2003) ise aile planlaması konusunda üniversite öğrencilerinin akran eğitimi etkinliklerinin gençler üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir.

Akran eğitiminin sağlık alanında yürütülen çalışmaları HIV/AIDS, meme muayenesi, anneden anneyle emzirme eğitimi, güvenli cinsel yaşam becerileri gibi farklı

konulardan oluşmaktadır. Bu alanda yapılan akran temelli uygulamaların etkili sonuçlar verdiği, amacına ulaştığı görülmektedir.

Bununla birlikte akran arabuluculuğu akran temelli uygulamaların farklı bir yönünü oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaşadıkları sosyal problemlerde çatışma çözme eğitimi almış arabuluculardan sorunun çözümü konusunda yardım almasını içermektedir. Bu konuda yapılmış birkaç başarılı örnek aşağıda özetlenmiştir.

Üniversite öğrencileri arasında arabuluculuk eğitimini içeren bir çalışmada öğrenciler arabuluculuk eğitimi programına katılmış ve eğitiminin iletişim becerileri, empatik algılama ve çatışma çözme becerilerine etkisi incelenmiştir. Uygulama sonucunda eğitim almış grubun çatışma çözme becerilerinde, empati kurma becerilerinde anlamlı bir artış ve iletişim çatışmalarına girme oranlarında anlamlı bir düşüş olduğu görülmüştür (Öner Koruklu, 2003).

Arbuluculuk ile ilgili bir başka çalışmada ise, 6. Sınıf öğrencilerinden seçilen bir gruba çatışma çözme eğitimi ve akran arabuluculuğu eğitimi verilmiştir. Sonuç olarak eğitim alan öğrencilerin çatışma çözme becerisinde anlamlı bir artış bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin arabuluculuk yaptıkları çatışmalardan alınan doyum arabulucular ve hizmet alanlar tarafından değerlendirilmiş akran arabulucularının başarılı olduğu belirlenmiştir (Taştan, 2004).

Nazlı (2003), tarafından akran yardımcılığı konusunda yürütülen çalışmada iki farklı okulun 6. 7. ve 8. sınıfına gitmekte olan 42 öğrenci gönüllü arkadaş ekibi adıyla bir yıl boyunca uygulama yapmışlardır. Uygulama sonucundaki değerlendirmelerde akran yardımcısı olan öğrenciler arkadaşlarına yardımcı, faydalı olduklarını bildirmişlerdir (% 63). Akran yardımcıları okullarda gönüllü arkadaş ekibine ihtiyaç olduğunu (% 86), bu uygulamalara aktif olarak katılmakla kendilerini okulda önemli biri gibi algıladıklarını (%

93), bir sonraki yılda görevlerine devam etmek istediklerini (% 71) ifade etmişlerdir. Akran yardımcılığı hizmetinden yararlanan öğrenciler; akran eğitimi uygulamasından kişisel olarak yararlandıklarını (% 66), uygulamanın arkadaş ilişkilerine olumlu katkı sağladığını düşündüklerini (% 60) belirtmişlerdir.

Akran rehberliği olarak adlandırdığı çalışmasında Pehlivan (2004) ise lise son sınıf öğrencilerinde sınav kaygısını azaltmak için akran rehberliği programı uygulamış ve akran rehberlerin bu konuda akranlarına rehberlik etmelerini sağlamıştır. Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının mı yoksa akran rehberlerin mi daha etkili olduğu değerlendirilmiştir. Öğrencilerin sınav kaygısı düzeyleri programdan önce ve sonra test edilmiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre akran rehberliğinin sınav kaygısını azaltmada etkili olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda okul psikolojik danışmanlarının eğitimi ile akran rehberlerin eğitimi karşılaştırıldığında akran rehberlerin daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kadıoğlu (2005), yetişkin liderli eğitim ile akran liderli cinsel eğitimin 8. sınıf öğrencilerinin cinsellikle ilgili bilgi ve tutumlarına etkisi incelenmiştir. Sonuç olarak her iki yöntem cinsellikle ilgili bilgi ve tutumun olumlu yönde gelişmesinde etkili olmuş, ancak akran liderli eğitim cinsellikle ilgili bilginin ve tutumun olumlu yönde gelişmesinde yetişkin liderli eğitime göre daha etkili olmuştur.

Akran olan bireylerin birbirlerine bilgi aktararak daha etkili öğrenebilecekleri düşüncesiyle eğitim kurumlarında yürütülen akran eğitimleri başarılı sonuçlar vermektedir. Bu bağlamda Aladağ (2005) tarafından yapılan bir çalışmada üniversite eğitimine devam etmekte olan 15 öğrenci 46 saatlik akran danışmanlığı eğitimi almış ve fakültelerindeki diğer öğrencilere üniversite yerleşkesinde uygun ortamlarda bireysel danışma hizmeti vermişlerdir. Sonuçlar akran yardımcılığı hizmeti veren öğrencilerin yardım becerileri ve

kişisel gelişimi üzerindeki etkisine göre incelenmiştir. Yardım becerileri iletişim becerileri, empati kurma becerisi ve yansıtma becerilerine göre değerlendirilmiştir. Kişisel gelişim ise benlik saygısına ve kendini kabul düzeyine göre yapılmıştır. Sonuç olarak uygulamanın İletişim becerileri açısından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı, yansıtma ve empati becerilerinde anlamlı bir artış olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin özsaygı puanlarının ve kendini kabul puanlarının anlamlı derecede arttığını göstermiştir. Program ayrıca, akran danışmanlığı hizmeti alan öğrenciler ve veren öğrenciler tarafından, araştırmacı tarafından geliştirilmiş bir değerlendirme anketi aracılığıyla da değerlendirilmiştir. Akran danışmanlığı hizmetinden yararlananlar, aynı yaşta akranlarıyla konuşmanın avantaj olduğunu, dinlenilmek, farklı bakış açıları kazanmanın kazanım olduğunu belirtirken, uygun danışma ortamının olmamasını, oturum sayısının az olmasını ve problemine yönelik önerilerin yetersiz kalmasını bir eksiklik olarak belirtmişlerdir. Danışanlar ayrıca, akran danışmanlarla özel sorunları yerine mesleki, akademik ve kişilerarası ilişkiler gibi konularda görüşmenin daha etkili olacağını belirtmişlerdir.

Aladağ (2006) tarafından yapılan bir başka çalışmada ise akran danışmanlığının üniversite öğrencilerinin uyum ve stres düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, akran danışmanlığı programının üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üniversiteye uyum düzeylerini artırmada ve stres belirtilerini azaltmada etkili olmadığını ancak hem akran danışanların hem de akran danışmanların akran danışmanlığı programını olumlu değerlendirdiklerini göstermektedir.

Akran yardımcılığı uygulamasıyla kişisel ve sosyal sorumluluğun arttırılmasına yönelik yapılan bir başka çalışma sonucunda uygulamanın genel sorumluluk, kişisel sorumluluk ve sosyal sorumluluk açısından anlamlı bir fark oluşturduğu, öğrencilerin

empati ve özsaygı düzeylerinde anlamlı bir artış olduğu, akademik başarı üzerinde etkisi olmadığı belirlenmiştir (Taylı 2006).

Akran danışmanlığı, belli ölçütlere göre seçilmiş öğrencilere temel yardım becerilerinin öğretilmesi ve öğrencilerin birebir görüşmeler yoluyla akranlarına kişisel, sosyal, akademik vb. problemlerde danışmanlık hizmeti vermesini kapsamaktadır. Bu bağlamda üniversiteye uyum, stresle baş edebilme, kişisel problemler, sorumluluk vb. konularda yapılan çalışmalar etkili olmaktadır.

Akran öğretim yönteminin geleneksel öğretim yöntemine göre, altıncı sınıf öğrencilerinin fen bilgisi ders başarılarına ve fen dersine olan tutumlarına etkisini inceleyen bir araştırmada akran öğretimi yönteminin geleneksel öğretme yöntemine göre, öğrencilerin başarı ve hatırlama oranları üzerinde olumlu etkisi olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin fen bilgisi dersine olan tutumlarında akran öğretimi açısından bir fark oluşmamıştır (Sencar Tokgöz, 2007).

Akran öğretimi yönteminin üniversite öğrencilerinin elektrostatik konusundaki başarılarına etkisi ve yöneme yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik yürütülen bir çalışmada akran öğretimi yönteminin etkili olduğu ve öğrencilerin akran öğretimi yöntemine yönelik tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir (Demirci ve Şekercioğlu, 2009).

Akran öğretimi geleneksel öğretim yöntemlerine bir alternatif olarak planlanıp gerçekleştirilmektedir. Özellikle akademik konularda yetersizliği bulunan öğrencilere hizmet vermeyi amaçlayan akran öğretimi bazı derslerde ve konularda öğrenciler üzerinde en az öğretmenler kadar etkili olabilmektedir.

I.4. Akran Eğitimi İle İlgili Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Akran temelli uygulamalar günümüzde başta Kanada (Peer Resources, 2005), olmak üzere Avustralya (Peat, Dalziel ve Grant, 2001), ABD (Carter, 2008) gibi birçok ülkede uygulanmaktadır. Bunun yanı sıra Aladağ ve Tezer, (2007), Bangladeş, Çin, İsrail, Suudi Arabistan gibi ülkelerde başarılı çalışmaların yürütüldüğünü belirtmektedirler.

Moore (1994) tarafından yürütülen bir çalışmada akranlarına yardımcı olanların kendilerine yardımcı olması, akran yardımcısı olmanın önemli yararları değerlendirilmiştir. Akran temelli programlar daha çok hizmetten yararlananlar üzerine odaklanmıştır. Araştırmaya dahil edilen öğrenciler özgüveni, okula karşı tutumları, madde kullanımı ve tacize karşı tutumu, kariyer seçimi konularında değerlendirmeye tabii tutulmuş ve kontrol grubu öğrencilerinin sonuçlarıyla karşılaştırılmıştır. Sonuçlar, bir yıl boyunca programa katılan öğrencilerin, programda yeni olanlara nazaran yardım işlerini seçmeye büyük yatkınlık duyduklarını göstermektedir. Ayrıca bir yıl boyunca programa katılan öğrencilerinin öz-güvenlerinin daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur.

Alkol kullanımı konusunda uygulanan akran eğitiminde 42 öğrenciye akran eğitimi verilmiştir. Akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Ayrıca akran eğitiminin alkol kullanımı konusunda sorumluluğu artırmada teşvik edici ve içme davranışını azaltmada etkili olduğu bulunmuştur (Turner, 1996).

Study (1997) ise çalışmasında güvenli cinsel yaşam konusunda yetişkinlerin değil de akranların öncülük ettiği sosyal-bilişsel yaklaşımın etkisini değerlendirmiştir. Çalışmada, güvenli bir cinsel yaşam oluşturmak, daha güvenli cinsel yaşam davranışlarını arttırmak ve kolej çağı gelmiş bir bireyde daha güvenli cinsel davranışlarını ileri götürmek için sosyal-bilişsel beceriler geliştirmek amaçlanmıştır. Buna ek olarak, akran liderli ve

yetişkin liderli ve sadece bilgi verilen katılımcılar açısından sonuçlar karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonuçları, akran liderli çalışmadaki katılımcıların, yetişkin liderli ve sadece bilgi verilen katılımcılara göre, önemli oranda daha yüksek kişisel etkinlik ve daha güvenli cinsel davranış yaklaşımları sergilediğini göstermiştir. Güvenli cinsel yaşam becerileri geliştirmede akranların daha rahatlatıcı ve önemli bir unsur olduğu belirtilmektedir.

Pitts (1996) çalışmasında, kolej öğrencilerinin kişisel problemlerini azaltmayı amaçlayan akran danışmanlığının etkisi incelenmiştir. 60 kolej öğrencisi akran danışman olarak eğitilmiş ve akranları ile kişisel problemlerin keşfedilmesine ve azaltılmasına yönelik görüşmeler yapmışlardır. Çalışmanın sonuçları akran danışmanlarının kişisel problemleri azaltmada etkili olduğunu göstermiştir.

Beardsley (1997), riskli davranışlar gösteren yüksek okul öğrencilerinde akran danışmanlığı programı uygulamıştır. Kendine güveni yüksek öğrenciler arasından 43 öğrenci akran danışman olarak seçilmiştir. Akran danışmanlara dinleme, soru sorma, tepki verme, model olma gibi konularda eğitim verilmiştir. Eğitim alan öğrenciler okula devamsızlık, akademik başarı, aile baskısı, uyuşturucu ve alkol kullanımı, okula uyum sağlama, stresle baş edebilme gibi konularda akranları ile görüşmeler yapmışlardır. Yapılan çalışmaların sonucunda akran danışmanların ve öğrencilerin akran danışmanların iletişim becerilerinde artış olduğu ve danışmanlık hizmetinden yararlanan öğrencilerin okula uyum ve stresle baş edebilme, akademik başarı konularında gelişme gösterdiği belirlenmiştir.

Farklı bir çalışmada yaşça büyük bireylerde akran danışmanlığı programı ve bunun akran danışmanlarına faydaları değerlendirilmiştir. Programa yaş ortalamaları 65 olan 7'si erkek 17 kişi seçilmiştir. Seçilen kişiler 72 saatlik bir eğitime alınmışlar. Program

yaşça büyük olan akran danışmanların, yaşadıkları depresyon deneyimleri, intihar duyguları ve diğer duygusal krizler üzerinde odaklanmıştır. Akran danışmanlar, ön-test sonuçlarında orta düzeyde ve son-test sonuçlarında da normal düzeyde depresyon belirtileri göstermişlerdir. Eğitim çalışması unsurlarına bağlanan oranlar tutarlı şekilde pozitif çıkmıştır. Eğitim programına dair danışmanların algılamalarını, grupları, onlardan hizmet alanları ve danışmanlar olarak rollerini değerlendirmek için niteliksel yönler bireysel görüşmelere dahil edilmiştir. Akran danışman görüşmelerinin analizleri, eğitim çalışması ve danışmanlık deneyiminin en temel yararlarının akran danışmanlarda özgüven ve bireysel etkinliği arttırması olduğunu ortaya koymuştur (Garcia, Y. E., Metha, A., Perfect, M. C. ve McWhirter, J. J., 1997).

Martin (1998), Hıristiyan tabanlı lise öğrencilerine akran danışmanlığı programı uygulamıştır. Eğitim grubundaki 47 öğrenci eğitim alırken kontrol grubundaki 37 öğrenci eğitim almamıştır. Eğitim alan grubun eğitim almadan önce ve sonra yaptıkları canlandırmalar videoya kaydedilmiştir. Yapılan analizler sonucunda eğitim alan grubun danışma becerileri eğitim almayanlara göre belirgin bir şekilde daha gerçekçi, empatik ve saygılı bulunmuştur.

Amerika'da uygulanan akran yetiştirme programının lise öğrencisi akran liderlerin kişisel gelişimlerine, içsel ve öz değerlendirme becerilerine etkisi incelenmiştir. 45 öğrenci akran eğitimine seçilmiş 45 öğrencide kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak, eğitim çalışması, akran liderlerin eğitim almayan öğrencilere göre öz-değerlendirme becerilerinden çok içsel becerilerini geliştirmiştir. Öz-değerlendirme becerileri eğitim almayanlara göre çok fazla farklılık göstermemiştir. Bu durum eğitim alanlarla almayanların aynı ortamda olmasından veya farklı kişisel gelişim organizasyonlarında görev almalarından kaynaklanmış olabilir. Ancak, akran liderleri için

öz-değerlendirme becerileri, çalışma sırasında, eğitim almayanlara göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur (Steinbauer, 1998).

Akademik ve bir takım sosyal problemleri olan öğrencilerde akademik sorunlarını azaltmaya ve sorunlara karşı dayanıklılık konusunda uygulanan bir başka akran danışmanlığı programında akran danışmanların akademik başarı üzerinde etkili olduğu ve sorunlara karşı dayanıklılığı arttırdığı belirlenmiştir (Mchale, 1999).

Geldard ve Patton (2007) akran danışmanlığının danışman öğrencilere etkisini değerlendirmek amacıyla yürüttükleri çalışmalarında akran danışmanların görüşmelerde kullandıkları becerileri değerlendirmeleri sağlanmış ve sonuç olarak öğrenciler kullandıkları dinleme, soru sorma, yansıtma gibi danışmanlık tepkilerini yararlı ve etkili bulduklarını belirtmişlerdir.

Ülkemizde olduğu gibi yurtdışında da akran danışmanlığı uygulamaları akran danışmanların yardım ve iletişim, kişisel becerilerini geliştirmekte ve danışmanlık hizmeti alan öğrencilerin sorunlarını çözmekte etkili olmaktadır.

Antisosyal gençlere yönelik olarak ıslah evinde yürütülen bir çalışmada 16-26 yaş aralığında suç işlemiş olan 58 kişi akran eğitim programına alınmış ve yardım becerileri konusunda eğitilmiştir. Kontrol grubuna da yardım becerileri konusunda eğitim verilmiş ancak uygulama yaptırılmamıştır. Yardım becerileri eğitimi aldıktan sonra uygulama yapan grubun davranışlarında önemli gelişmeler belirlenmiştir (Albert ve Liao, 1999).

Swen (2000) yaptığı çalışmasında, akran yardımcılığı programının akran yardımcılığı yapan öğrenciler üzerine etkilerini incelemiştir. Akran yardım programı farklı okullardan on birinci ve on ikinci sınıf öğrencilerinden, 30 akran yardımcı 30 kontrol

grubu 60 lise öğrencisi ile yürütülmüştür. Veriler öğrencilerin, Kişisel Gelişim Envanteri ve okul iklimi (okul hakkındaki ifadeleri) algıları dikkate alınarak incelenmiştir. Deney grubunda yer alan lise öğrencileri akran yardımı eğitimi almıştır ve çeşitli toplum hizmetleri faaliyetlerine katılmışlardır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda, akran yardım programına katılan on birinci ve on ikinci sınıf öğrencilerinin, kişisel gelişimde daha büyük fayda, kazanç elde ettiklerini ve okul iklimi bakımından daha olumlu algıya sahip olduklarını belirlenmiştir. Akran Yardım Programlarının, devlet okul sistemi ile rehberlik hizmetlerinin önemli bir bileşeni olduğu belirtilmektedir.

ABD’ de şiddeti önlemeye yönelik olarak akran eğitimi projeleri geliştirilmektedir. Son yıllarda artan şiddet olaylarına önlem olarak uygulanan akran eğitimleri pozitif bir okul ortamı oluşturma açısından önemsenmektedir. Yapılan araştırmalar gençlerin, bu tür olaylarda akranlarıyla daha az kaygı duyarak konuşabildiklerini ve etkilendiklerini, yetişkin merkezli eğitimlerde kendilerini açıkça ifade edemediklerini göstermektedir (DeBates, 2006).

HIV/ AIDS gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda uygulanan akran eğitim programlarının sonuçları incelendiğinde akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin bilgi düzeylerinde artış olduğu ve akran eğitimcilerinin değerlendirme, karar verme becerilerinin arttığı belirlenmiştir (Falchikov, 2001). Dickinson (2006)’da, HIV/AIDS konusunda gençlerin içlerindeki sıkıntıları, kaygıları azaltmak ve bu konuda onları doğru bilgilendirmek adına Güney Afrika’da yürütülen akran eğitimlerinin başarılı olduğunu belirtmektedir.

Uganda’da okullarda HIV/AIDS konusunda faaliyet gösteren sosyal kulüpler bulunmakta ve akran eğitimi programı uygulanmaktadır. Yapılan çalışmaların sonuçları akran eğitiminin HIV/AIDS konusunda gençlerin farkındalığını arttırdığını ve akran

eğitmenlerin özellikle kızların liderlik becerilerinin geliştiğini göstermektedir. Yapılan bu çalışmalar cinsel sağlık konusunda akran eğitimlerinin yaygınlaşmasını sağlamıştır (Norton ve Mutonyi, 2007).

Sağlık alanında yürütülen çalışmalar daha çok ergenlerin cinsel yaşam becerilerini geliştirmeye, HIV/AIDS gibi cinsel yolla bulaşan hastalıktan korunma yollarını öğretmeye yönelik olarak yapılmakta ve gençlerin güvenli cinsel yaşam becerileri geliştirmelerinde etkili olmaktadır.

Akran eğitmenlerin hizmet verdikleri akranları tarafından nasıl değerlendirildiğini belirlemek için yürütülen bir çalışmada 28 akran eğitmen ve 28 kolej öğrencisi karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak akran eğitmenlerin özgüven ve liderlik becerilerinin kolej öğrencilerine daha yüksek olduğu ve daha az risk içeren davranış gösterdikleri bulunmuştur. Bunun yanı sıra kişisel değerler ve karakter özellikleri açısından bir farklılık olmadığı, akran eğitmenlerin daha yüksek özgüvene sahip ve sağlıklı davranışları olan doğal liderler olmalarına karşın, onları başarılı kılan örnek olma, kişisel değerler ve özellikler bakımından akranlarından bir farklılık göstermedikleri belirlenmiştir (Brack, 2008).

Akran temelli eğitim-yardım-danışmanlık programları ABD’ de son dört yılda ilköğretim, ortaokul ve liselerde daha yoğun olarak geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Öğrencilerin genel olarak yaşadıkları sosyal sorunlar ve bu konularda nerden yardım alacaklarını bilmemeleri akran temelli programların önemsenmesini sağlamıştır. Okullarda bulunan yardım kaynakları yetersiz kalmaktadır. Akran temelli uygulamalar okullardaki psikolojik hizmetlere ek olarak akran etkisini olumlu yönde kullanmayı amaçlayan etkili

bir yöntemdir. Akran temelli programların uygulandığı okullarda öğrenciler arasında iletişim gelişmektedir (Carter, 2008).

Akran temelli eğitim-yardım programları eğitim alanının dışında da birçok alanla kullanılmaktadır. Bazı temel sorunları olan yaşlılara evlerde, ruhsal rahatsızlığı olanlar ve kronik bir rahatsızlığı olanlara yardım klinik alanda ve kurumlarda, güvenlik görevlileri gibi stresli mesleklerde çalışanlarda, eğitimcilerde mesleki ve kişisel özellikleri geliştirmek için, konsültasyon ve kişisel gelişimi desteklemek için danışmanlar arasında uygulanan çalışmaların yanı sıra, okul ortamındaki hizmetlerden daha az yaralanan etnik gruplardaki öğrencilere, ortaokul öğrencilerinin sorunlarla baş etmesi ve liseye hazır olmasını amaçlayan uygulamalarda, kariyer farkındalığı ve bilinçli meslek seçimine yardımda bulunmaya, intihar konusunda bilinçlilik kazandırmak ve potansiyel intihar riskini azaltmayı amaçlayan uygulamalarda, suçlu gençlerde, öğrencilerin günlük yaşam stresleriyle baş etmelerini sağlamak amacıyla, ihtiyacı olan öğrencilerin profesyonel yardım almaya güdülenmesi amacıyla, akademik başarının artırılması, okul zorbalığını önlenmesi konularında uygulanmış başarılı program örnekleri bulunmaktadır. Ayrıca Sigarayı bırakma ve sigara kullanım oranını azaltma, kırsal kesimdeki dar gelirli ailelerin çocuklarının öz güvenlerini arttırma ve yaşamla baş etme becerilerine olumlu katkılar sağlama, öğrencilerin sınıf ortamındaki davranış bozukluklarını azaltma, okul ortamında duygusal kriz durumlarında müdahale, boşanmış ailelerin çocuklarına yardım, yaşlı öğrencilere destek vermeyi amaçlayan programlar planlanıp gerçekleştirilmektedir. (Akt: Taylı, 2006). Alanyazın incelendiğinde internet kullanımı ve internetin yararları, zararları konusunda yapılmış akran temelli bir uygulamaya rastlanılmamıştır.

I.5. İletişim Becerileri

İletişim becerisi, bireyin karşısındaki kişi ile etkili, olumlu bir iletişim kurabilmesidir. İletişim çatışmasına neden olarak herhangi bir durum sergilememesidir. Bu da ancak iletişim kurmadaki bilgi eksikliğini gidermekle gerçekleşebilir. İnsanlara iletişim sırasında yaptıkları hataları gösterir, nasıl iletişim kurmaları gerektiği konusunda bilgi verirsek, iletişim çatışmalarına girme olasılıklarını azaltabilir, iletişim becerilerini geliştirebiliriz.

- Göz teması kurmak,
- “Ben dili” kullanmak,
- Telaffuz bozukluklarını gidermek,
- Yerine ve zamanında konuşmak, karşıdakinin sözünü kesmemek,
- Uygun beden dili mesajlarının kullanılması vb. durumlar iletişim becerileri

kapsamında yer alır, çoğaltılabilir. Bireyin etkili iletişim kurabilmesine yardımcı olur.

İnsanların çevreye uyum sağlayabilmeleri için gerekli olan en önemli niteliklerden biri iletişim becerileridir. İletişim insan ilişkilerinin günlük yaşantılarının temelidir. Aile bireyleri arasındaki ilişkiler, karı-koca ilişkileri, arkadaş ilişkileri, öğrenci-Öğretmen ilişkileri, iş yerindeki ilişkiler, çevre ve toplumla olan ilişkilerin korunması ve geliştirilmesi bireyin iletişim becerileri ile sağlanır. İnsan ilişkilerinin devamını bireyler arası iletişimin niteliği ve niceliği belirler. Birey, deneyimlerini ve kişisel düşüncelerini bir diğeri ile paylaştığı zaman ilişkiler güvence altına alınmış olur.

İletişim, kullanıldığı alana göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Cüceloğlu (1997) iletişimi iki birim arasında birbiri ile ilişkili mesaj alışverişi olarak tanımlarken Dökmen (2001) bilgi üretme, aktarma, anlamlandırma süreci olarak tanımlamaktadır.

Kişiler arası iletişim, bireylerin kişisel yeteneklerinin daha çok farkında olmasını sağlaması ve kişisel gelişime katkıda bulunması açısından da önemlidir. Kişiler arası iletişim süreci içinde, kişinin başkaları ile ilişkileri gelişir ve kişi kendini tanıma olanağı bulur. Böylece birey kendi güdülerini, iletişim ve yaklaşımlarını, davranış kalıplarını daha iyi anlar, rasyonel ölçüler içinde davranışlarında değişiklikler yapma, onları kontrol etme olasılığını arttırabilir.

Tubbs ve Moss (1974), iletişimin kişiler arası iletişim sayılabilmesi için şu üç kriterin gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

- a) Kişiler arası iletişime katılanlar, belli bir yakınlık içinde yüz yüze olmalıdır.
- b) Kişiler arasında tek yönlü değil karşılıklı bir mesaj alış verişi olmalıdır,
- c) Söz konusu mesajlar sözel ve sözel olmayan nitelikte olmalıdır; bu iki tür iletişim dışında kalan iletişimler örneğin yazışmalar iletişim sayılmaz (Akt; Dökmen, 2001)

İnsanın bulunduğu her ortamda iletişim vardır. İnsan doğduğu andan itibaren iletişim kurma eğilimindedir. İletişim kurmak genel olarak bakıldığında çok kolay görünmesine rağmen aslında doğru iletişim kurmak bir takım beceriler gerektirmektedir. İletişimin temel sorunu kişinin gönderdiği mesajla, mesajı alanın algıladığı arasındaki farktır. Birçok insan konuştuğu zaman karşısındakinin kendini anlamayacağını, kabullenmeyeceğini, saygı duymayacağını düşünerek iletişim kurmaktan çekinmektedir. Bu durum zamanla insanların kendisini anlamadığı düşüncesiyle yalnızlık ve yalıtılmışlık duygusuna dönüşmektedir.

Özer (2000), doğru, etkili iletişim kurmanın bir beceri olduğunu ifade etmiştir. İnsanlar iletişim kurma yetisiyle doğarlar ancak bu iletişimin nasıl olacağı kişinin çevre ile etkileşimine göre şekillenmektedir. Birçok insan yanlış öğrenmeler sonucu iletişim

kuramamakta ve ihtiyacını karşılayamamaktadır. İletişimin bir beceri olarak değerlendirilmesi yanlış öğrenmelerin değiştirilebileceği gerçeğini de beraberinde getirmektedir (Deniz, 2003).

İletişim becerileri genel anlamda etkili bir iletişim için gerekli olan becerileri ifade etmektedir. Genel anlamda dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri olarak değerlendirilebilir. Ayrıca iletişime belli bir düzen verme, sözcüklerin yan anlamlarını anlama, karşısındakinin sözel olmayan davranışlarını yorumlayabilme gibi beceriler gerektirmektedir (Budak, 2004).

İletişim becerisi, saygıyı ve empatiyi temel alarak, duygu ve düşünceleri karşıdaki kişiye maske takmadan 'ben dili' ile iletebilme, etkili dinleyebilme, somut konuşarak uygun bir biçimde kendini açabilme, 'ben' savaşımlı vermeden başkalarını küçük görmeden kendi haklarını koruyabilme, sözel mesajlarla sözel olmayan mesajlar arasında tutarlılık sağlayabilme biçiminde bireyin, karşısındaki kişilerle doyum verici ilişkiler kurabilmesini sağlayan ve başkalarından olumlu tepkileri getiren, bireyin toplum içinde yaşamasını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanıma uygun olarak iyi ve etkili bir iletişim kurabilmek için;

1. İletişimde bulunulan kişilere saygı duymak
2. Empatik anlayışla yaklaşabilmek,
3. Uygun bir biçimde kendini açmak,
4. Sözel ve sözel olmayan mesajlarda uyumlu olmak,
5. 'ben dilini' kullanmak
6. Atılgan davranış göstermek,
7. Saydam olmak, maske takmamak,

8. Somut konuşmak ve ‘tam ve tek mesaj yollama’ becerisine sahip olmak gerekmektedir (Yüksel ve Şahin, 1997).

Etkili iletişim, en genel anlamda, terimi oluşturan iki sözcük temel alındığında, mesaj aktarma sürecinin istenen etkileri oluşturduğu iletişim tarzı olarak tanımlanabilir. Ancak bu anlamların da ötesinde farklı boyutları ile geniş bir alanı kapsamaktadır. Etkili iletişim aşağıdaki gibi açıklanmaktadır.

1. Etkili iletişim, mesajı gönderen açısından aktarmak istediği mesajın diğer kişiye (alıcıya) ulaştığını gösterir

2. Etkili iletişim, mesajı gönderenin uyandırmak istediği etkiyi (alıcı rolündeki kişide tutum ve davranış değişikliği, bilgi edindirme, kontrol etme vb.) elde etmesi ile sonuçlanan iletişimidir.

3. Etkili iletişim göndericinin amacının gerçekleştiği iletişimidir. Bu anlamda gönderici, başka bir kişide etki uyandırdığının farkındadır.

4. Mesajın yöneldiği ve üzerinde değişiklik yarattığı alıcının etkilendiğini fark edip etmemesi, göndericinin bu konudaki farkındalığı kadar keskin değildir. Ancak, etkili iletişim sırasında alıcının göndericiyi anladığı ve beklenen davranışta bulunmaya eğilimli olduğu söylenebilir.

5. Etkili iletişimin göndericide aynı etkiyi tekrarlama eğilimini artırdığı ileri sürülebilir. Çünkü aldığı olumlu sonuç (istediği etkiyi yaratmanın verdiği doyum) göndericiyi güdüler (Deniz, 2003).

I.6. Empati

Bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısı ile bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletme” sürecidir (Rogers, 1970; Akt; Dökmen, 1988).

Empati çoğu iletişim problemlerinin doğmasına engel olduğu gibi yaşanan çatışmaların da en az zarar verici biçimde çözümlenmesine imkân sağlamaktadır. İletişim engellerinden biri olan kişilerarası çatışma günümüzde sıkça rastlanılan bir durumdur. Genelde insanlara olumsuz tutum besleyen, çatışmaya uygun kişilik yapısına sahip kişilerin iletişim çatışmalarına girme eğilimlerinin daha yüksek olduğu, empati kurma düzeylerinin ise daha düşük olabileceği belirtilmektedir (Dökmen, 2004).

Dökmen (2004), bir kişinin karşısındaki ile empati kurabilmesi için gerekli olan öğeleri şöyle sıralamıştır.

1. Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısı ile bakmalıdır.

2. Empati kurmuş sayılmak için, karşıdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru anlamak gereklidir. Karşısındakinin yalnızca duygularını ya da yalnızca düşüncelerini anlamak yeterli değildir. Burada empatinin iki temel bileşeninden söz edilir. Bunlar, empatinin bilişsel ve duygusal bileşenidir. Karşısındakinin rolüne girerek onun ne düşündüğünü anlamak, bilişsel nitelikli bir etkinlik (bilişsel rol alma/bilişsel perspektif alma), karşısındakinin hissettiklerinin aynısını hissetmek ise duygusal nitelikli bir etkinliktir (duygusal rol alma/duygusal perspektif alma).

3. Empati tanımındaki en son öge ise, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşıdaki kişiye iletilmesi davranışdır.

Dökmen'e göre empati, kişinin hem sıkıntı duyan kişiyi rahatlatmak hem de sıkıntılı kişiyi gözlerken duyduğu kendi sıkıntısını gidermek için yardım davranışında bulunabilmesidir. Empatik iletişim, sadece kendisiyle empati kurulana yararlı olmayıp empati kuran kişi içinde önemli olmaktadır. Empatik becerileri ve eğilimleri yüksek olan, bu yüzden de diğer insanlara yardım eden kişiler çevreleri tarafından daha çok sevilmektedir (Dökmen, 2004).

Empatik beceri eğitimle geliştirilebilmektedir. Bu yönelik yapılan çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmaların bir kısmı 'empati eğitimi' (empathy training) adıyla yapılırken (Payne ve Diğ., 1972; Dalton ve Diğ., 1973; Gladstein ve Fladstein, 1983) bazı araştırmalarda da empati eğitimi 'iletişim becerisi eğitimi' (communication skills training) adıyla verilmektedir (Collingwood, 1971; Gormanly ve Hill, 1975; Cooker ve Chercia, 1976; Akt: Alver, 1998). Bu konudaki çalışmalar incelendiğinde araştırmacıların empati ve iletişim becerileri eğitimini birbirinden kesin çizgilerle ayıramadıkları ve çoğu zaman bu iki terimi birbirlerinin yerine kullandıkları anlaşılmaktadır. Araştırmacılar empatik beceriyi genel iletişim becerisinin bir parçası olarak görmektedirler. Alanyazına empati-iletişim becerileri eğitiminin hemen hemen herkese yararlı olabileceği belirtilmektedir (Alver, 1998)

I.7. İnternet Kullanımı

I.7.1. İnternet

Bugün bildiğimiz anlamda internet ilk olarak 1970’li yıllarda, Amerika Savunma Bakanlığının araştırma dairesi tarafından önce bakanlığın bilgisayarlarını ağ üzerinde birleştirmek amacıyla tasarlanıp uygulamaya konulmuştur. Savunma bakanlığının bu çalışması daha sonra ABD’ deki üniversite ve Araştırma kurumlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Günümüze kadar geçen süre içerisinde internet tüm dünya üzerinde çok hızlı bir şekilde gelişmiştir. Şu an dünya üzerinde milyonlarca insanın interneti kullandığı düşünülmektedir (Tarcan, 2005). İnternet, tüm dünyada kullanılan bilgisayarların belirli bir bağlantı aracılığıyla birlikteliğini ifade eden iletişim sistemidir (Altun, 2005).

I.7.2. İnternetin kullanım amaçları ve yararları

İnternet, eğitim, ticaret, eğlence, kamusal hizmet gibi birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır. Bu özelliğin yanı sıra internet toplumlar arasındaki sınırları da kaldırmıştır. Artık sadece bir bilgisayarla dünyanın en uzak ucunda yaşayan insanlara, bilgilere ulaşabilmek mümkün hale gelmiştir.

İnternet, hemen hemen her yaşta ve farklı yeteneklerde olan insanların neredeyse zaruri olarak kullandığı, kullanımından direkt ya da dolaylı olarak etkilendiği, toplumla ilgili her alanda; bilgi, eğitim, iletişim, ekonomi, kültür, eğlence gibi birçok etkinliğin yapılabileceği bir ortamdır.

İnsanlar internet ile dünyanın her yerinde bulunan ve bu sisteme bağlı olan eğitim kurumu olan veya olmayan yerlerden rahatlıkla yazılı, resimli veya video formatlı olan bilgileri bilgisayarlar arası iletişim yolu ile kendi kütüphanelerine aktarabilirler.

Birçok kurum ve kuruluşun WEB sayfaları internette bulunmaktadır. Bu konuda birçok özel şirket internet hizmeti vermektedir. Çeşitli bilgileri alabilmek için bu kurum ve kuruluşların WEB adreslerini bilmemiz gerekmektedir. İnternet ortamında eğitim veren üniversite ve ortaöğretim eğitim kurumları oluşturma çalışmaları başlamıştır (İşman, 1998).

Anderson (2001)'a göre internetin etkilerinin pek çoğu olumludur. "İnternet, çok geniş konularda çok geniş miktarda bilgi işlememize olanak veren yeni bir iletişim aracı sağlamıştır". İnternet bireylere görevlerini başarmalarında, bilgi girmede/işlemede ve insanlarla tanışmada yardım eden bir sistemdir.

İnternette çocuklar için ilginç olabilecek dört ortam bulunmaktadır. Bunlar web siteleri, elektronik posta, sohbet odaları ve arama motorlarıdır. İnternet hem çocuklar hem de aileler için yeni olanaklar ve deneyimler sunmaktadır. İnternetin etkili kullanımıyla çocuklar, zaman ve yer sınırı olmaksızın, sınıftan ya da başka bir yerden istenilen her anda bilgiye ulaşabilmekte ve kendi yaptıkları ürünleri dünyaya ulaştırabilmektedir (Akkoyunlu, 2001).

İnternetin iletişim, oyun, haber, bilgi paylaşımı, eğitim, alış-veriş, bankacılık vb. kullanım amaçları vardır. İnternetin kullanım nedenlerinden bazıları; arkadaş bulma, var olan tanıdıklarla iletişim halinde olma, ödevler için kullanım, hobiler ve kişisel ilgiler için bilgi arama, can sıkıntısını giderme ve problemlerden uzaklaşma için eğlenme, kendini ifade etme vb. şeklinde sıralanabilir (Bayraktutan, 2005). Özellikle bazı özel veya resmi kurumların internet ortamından da hizmet vermesi insan yaşamını kolaylaştırmakta ve başta zaman yönünden sıkıntı yaşayan bireyler olmak üzere, birçok kişiye fayda sağlamaktadır. İnternetin, dünyanın bir ucundan diğerine mesafeleri ortadan kaldırarak

ucuz ve kolay iletişimin yanında görsel iletişimi de içinde bulundurması vazgeçilmez ve çok faydalı bir iletişim aracı olarak kullanılmasını mümkün kılmaktadır.

İnternet kuşkusuz eğitimde büyük yarar sağlamaktadır. Özellikle ödev yaparken, çocuklar tarafından yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Kanada'da 12-17 yaşlarındaki çocuklar, haftada 6 saat bilgisayar kullanmaktalar. Çeşitli veri tabanları, web siteleri, öğretmenlerle e-posta yoluyla kurulan iletişim, sohbet odalarında uzmanlardan bilgi almak kuşkusuz internet kullanımının olumlu yönlerini ortaya çıkarmaktadır.

İnternetin başlıca kullanım amaçları şunlardır;

1. Dünyanın en büyük kütüphanelerinde araştırma yapılabilir,
2. Farklı ülkelerde yapılan bilimsel çalışmalar incelenebilir,
3. Başka ülkelerde yaşayan insanlarla kolay ve çok kısa zamanda iletişim kurulabilir,
4. İnternet üzerinden eğitim veren eğitim kurumuna kayıt yapılabilir ve okuyup mezun olunabilir,
5. Farklı mekânlardaki insanlarla sohbet edilebilir,
6. Filmlerin tanıtım görüntülerini izleyip, film seçebilir, bileti de satın alınabilir,
7. Alış-veriş yapılabilir, rezervasyon yaptırılabilir,
8. Anket yapılabilir, yapılan anketler cevaplandırılabilir,
9. Kişisel web sayfası hazırlanabilir, yapılan çalışmalar bu sayfada yayınlanabilir (Gündoğdu, 2006)

I.7.3 İnternetin zararları ve İnternet Bağımlılığı

Yeni bir çağın başlangıcı sayabileceğimiz internet artık hayatın vazgeçilmezi haline gelmiştir. İnternet hayatı bir yandan kolaylaştırırken diğer yandan farklı riskler içermekte ve kullanıcıların hayatını zorlaştırmaktadır. Yeni gelişen bağımlılık kavramlarına son dönemde internet bağımlılığı da eklenmiştir. İnternet kullanımına sınırlama getirememeye, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı durumlarda yoğun anksiyete duyma gibi belirtilerle kendini gösteren bu bağımlılık türü 1990'lı yılların ortalarından beri psikoloji alanyazınında yer almakta ve giderek ilgi çekmektedir (Cengizhan, 2004).

İlk zamanlarda Batı Avrupa ve ABD gibi gelişmiş ülkelerde dikkati çekmişse de günümüzde dünyanın hemen her bölgesinden bu konuyla ilgili yayınlar bulunmakta bu da internetin hızlı yaygınlaşmasının aynı zamanda kötüye kullanım ve bağımlılığını da hızlandırdığını düşündürmektedir. Hemen her yaşta görülebilecek olan bu yeni tanımlanan bağımlılık tipi, özellikle 12-18 yaş grubu açısından önemli bir risk unsuru haline gelmiştir.

Davis (2001)'e göre "sağlıklı internet kullanımı" düşünsel, davranışsal herhangi bir rahatsızlık duymaksızın, uygun bir zaman diliminde, istedik amaca ulaşmak için internet kullanmaktır. Bazı bireyler internet kullanımını gereksinim duydukları miktarla sınırlarken, bazılarının bu sınırlamayı yapamadığı, iş ve sosyal yaşamlarında aşırı kullanım nedeniyle sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bireylere sorun yaşatan davranış örüntüsü, zarar verici olması ya da normalden belirgin sapma göstermesi nedeni ile "patolojik" ya da "problemlili" olarak tanımlanmaya başlanmıştır.

Yapılan çalışmalar, internetin aşırı kullanımının yalnızlık (Nalwa ve Anand, 2003; Engelberg ve Sjöberg, 2004; Morahan, Martin ve Schumacher, 1997) toplum dışı

değerlere sahip olma ve düşük duygusal zeka (Engelberg ve Sjöberg, 2004) ve depresyonla ilişkili olduğunu (Young ve Rodgers, 1998), aileyle özellikle anne ve arkadaşlarla ilişkilerin kötüleştiğini (Sanders, Field, Diego ve Kaplan 2000) göstermektedir. İnternette oyun oynama, araştırma ve alışveriş için geçirilen zaman arttıkça depresif belirtilerin arttığını (Morgan ve Cotten, 2003), internet kullanıcılarının daha problemliler olduklarını (Simkova ve Cincera, 2004), sosyal, sözel ve akademik işlevlerinin olumsuz etkilendiğini (Beard, 2002) belirten araştırmalarda bulunmaktadır.

Young (1997), sosyal açıdan dışlanma korkusu olan ve onaylanmaya yüksek düzeyde ihtiyaç duyan depresif kişilerin gerçek yaşamdaki kişiler arası zorlukların üstesinden gelmek için interneti kullandıklarını belirtmektedir.

Erişkinler için olduğu kadar çocuklar için de büyük bir eğlence, iletişim ve eğitim kaynağı olan internet'in kullanımı ve erişimi hızla yaygınlaşmaktadır. İnternet, çocukların dünyayı keşfetmeleri, öğrenmeleri ve eğlenmeleri için mükemmel bir ortamdır. Ancak, internet kullanımının çocuklar için yarattığı riskler de mutlaka akılda tutulmalıdır. Yasal olmayan, şiddet ve cinsellik içeren sitelere erişim, tehlikeli insanlarla iletişim başta gelen riskler arasındadır. Uyuşturucu ve terör gibi yasal olmayan yollara destek arayanlar internet'i propaganda aracı olarak kullanmaktadır. İnternet, çocukları taciz etmeye çalışan erişkinler için çocukların yaşamlarına önemli bir giriş kapısı oluşturmuştur. Yapılan araştırmalar birçok çocuğun internet'te kandırıldığını ve istismarla karşılaştığını göstermektedir.

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Anabilim Dalında 2006 yılında yapılan bir araştırmada ABD sitelerindeki pornografik fotoğrafların tüm dünyadakilerin % 51'ini oluşturduğunu, ABD'yi sırasıyla Rusya, Japonya, İspanya ve Tayland'ın izlediği gözlenmiştir. Bu çalışmada verilen diğer rakamlar ise şöyledir:

Dünyada pornografik web sitesi sayısı: 4.2 milyon; arama motorlarından pornografik site arama sıklığı: günde 68 milyon; son bir yılda üretilen pornografik film: 11 bin; yasa dışı çocuk pornografisi site sayısı: 106.417'dir (Şahin, 2007).

Ergenler giderek internet kullanıcılarının temel popülasyonunu oluşturmaktadır. Tsai ve Lin (2003)'ne göre yüksek bir zihinsel olgunluk geliştirememiş olan ergenler, internet bağımlılığı için potansiyel bir grup olarak görülmektedir. Ergenler, kendi sanal dünyalarında tuzağa kolayca düşürülebilir, panik yaşayabilirler ve sonuçta ilişkileri zarar görebilir.

Öğrenciler, internete bağımlılık geliştirme konusunda en zayıf-hassas görünmektedirler. İnternetin verdiği sözler, öğrenci yeterliğinde gelişme ve kampüslerde internet kullanımına yol açan, bazı dersler için gerekli hale gelmesidir; bu durum, öğrencilerin patolojik internet kullanımından kolayca etkilenmesine yardımcı olmaktadır. Bilgisayar kullanan toplum, öğrencilerin teknolojik çevre içinde çalışabilmeleri için yeteneklerini geliştirmesini ister. Ancak, internet kullanımının psikolojik bağımlılık özellikleri üzerine artan raporlar, psikologlar ve eğitimciler arasında, internetin çocukların sağlığı üzerindeki etkileri hakkında büyüyen bir ilgiye yol açmıştır. Young (1996) öğrencilerin % 58'inin çalışma davranışlarında düşme, notlarda önemli düşüş, derslerden kaçma, ya da aşırı internet kullanımı yüzünden gözaltında bulundurma rapor etmiştir. Araştırma internet bağımlılığı kullanımının önemli sosyal, psikolojik ve mesleki bozukluklarla ilişkili olduğunu açığa çıkarmıştır.

Ülkemizde de genç nüfusun yoğunluğu göz önüne alındığında internet bağımlılığı özellikle bağımlılıkla uğraşan klinisyenler tarafından tanınması gereken bir bozukluktur (Öztürk; Odabaşoğlu; Eraslan; Genç; Kalyoncu, 2007).

İnternet bağımlılığının belirtileri

Bağımlılık hakkında karar vermek üzere gözlenebilir bazı davranış ve durumlar alan yazında birçok uzmanın ortak görüşü olarak belirlenmiş ve bağımlılığın belirtileri olarak gösterilmiştir (Young, 1996; Griffiths, 1999; Morahan, Martin ve Schumacher, 2000; Davis, 2001; Tsai ve Lin, 2001; Whang, Lee ve Chang, 2003; Mikowski, 2005).

1. İnternet saplantısı (sürekli internetle ilgili düşünme)
2. Sürekli artan miktarlarda internet kullanma isteği, doyum sağlayamama
3. İnternet kullanımını kontrol etmek, kesmek için yapılan başarısız girişimler.
4. İnternet kullanımını kestiğinde bireyin tedirginlik, sıkıntılı, depresif ve alıngan bir ruh hali içinde olması
5. Her gün internet'e bağlanmak, bağlı iken zamanın farkında olmamak, sorulduğunda ise inkâr etmek,
6. Herkese mail adresi, ICQ numarası, sohbet odası adları vs. vermek veya dağıtmaya çalışmak.
7. İnternet dışı uğraşlara ilginin kaybolması
8. Sosyal faaliyetlerde azalma, dostları tarafından anlaşılama duygusu, spor faaliyetlerinden uzaklaşma ve kondisyon kaybı
9. İş verimliliğinin düşmesi
10. Sürekli uykusuz kalma ve yorgunluk
11. Alışverişlerin internet üzerinden yapılması
12. Aile fertlerine yeterli zamanı ayıramama nedeni ile aile bağlarının zayıflaması
13. Günlük yaşamdaki diğer iş ve kişilerin, on-line yaşama engel olduğu düşüncesi

14. Bilgisayar kullanımı nedeniyle eşler arasında anlaşmazlık ve sorun çıkması

Dr. Mark Griffith's yaptığı bir araştırmada internet bağımlılığı için "en önemli on uyarı sinyalini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

1. Yalnızca birkaç dakika harcamaya niyetli olunduğu halde, bilgi aramak için saatlerce zaman harcanıyorsa,

2. Çalışma arkadaşlarına, özel hayatınızdaki arkadaşlara ya da eşe bilgisayar başında geçirilen zaman hakkında yalan söyleniyorsa,

3. Monitörün başında her oturuşta saatlerce kalındığı için fiziksel rahatsızlıklar (bel, boyun, kas ve eklem ağrısı) yaşıyorsa,

4. Sürekli olarak bir sonraki İnternet oturumu heyecanla bekleniyorsa,

5. Aranılan bilgiyi bulmaya hep "bir adımcık" kaldığı düşünülüyorsa.

6. Anonim bir kişiliğe bürünmek kişiye heyecan veriyor, insanlarla internet üzerinden konuşmayı yüz yüze konuşmaktan daha kolay buluyorsa,

7. E-postalara yeni bir şey var mı diye bakmak için zorlayıcı bir istek duyuluyorsa,

8. İnternet'e girmek için yemek öğünleri atlanıyorsa ve dersler, randevular önemsenmiyorsa

9. Bilgisayarın başında fazla zaman geçirildiği için suçluluk duyma ve büyük bir zevk alma arasında duygusal çelişkiler yaşıyorsa

10. Bilgisayardan uzak kalındığında ve yoksunluk semptomları yaşıyorsa internet bağımlılığından söz edilebilir (Griffiths, 1999).

Yukarıdaki belirtileri gösteren kişilerin dikkatli olmaları gerektiğini belirten uzmanlar, bu sorunların kişinin yapmakta olduğu iş, çalışma ortamı, yaşı, öğrenim düzeyi, kullanım gerekleri ve düzeyi göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

I.7.4. İnternet Kullanımı İle İlgili Araştırmalar

Bölükbaş (2003) internet kullanımının sosyal ilişkilere etkisini, internet kafelerin özelliklerini ve kullanıcıların sosyo-kültürel özelliklerini belirlemek için yürüttüğü çalışmada 42 internet kafeyi ve 150 öğrenciyi örneklem olarak seçmiş ve sonuç olarak internet kullanıcılarının bağımlılık ve sosyal izolasyon düzeylerinin yaş, medeni durum, öğrenim durumu, baba mesleği, aylık gelir gibi değişkenlere bağlı olarak farklılaştığını belirlemiştir.

İlköğretim öğrencilerinin internete erişim ve kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik olarak yapılan bir araştırmada öğrencilerin % 79' u internet kullandığı ve yaşları ilerledikçe kullanım oranlarının arttığı belirtilmektedir. Cinsiyet farkına göre kullanım oranı çok farklı değildir. Öğrenciler interneti bilgiye ulaşma, haberleşme ve oyun amaçlı kullanmaktadırlar (Orhan ve Akkoyunlu, 2004)

Cengizhan (2005) yaptığı bir çalışmada üniversite BÖTE öğrencilerinden 57 kişi üzerinde bilgisayar ve internet kullanım durumunu betimlemiştir. Sonuç olarak öğrencilerin % 95'inin evinde bilgisayar, % 44'nün internet bağlantısı olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda öğrencilere internet kullanımından dolayı yaşadıkları olumsuzluklar sorulmuştur. Öğrencilerin % 50'si en önemli sorunun zaman kaybı

olduğunu, ders çalışma, ödevler, araştırma gibi diğer işlere zaman bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Cengizhan (2006) uygunsuz bilgisayar ve internet kullanımı konusunda yaptığı çalışmasında evlerinde internet bulunan 10 deney 10 kontrol grubu olmak üzere 20 öğrenci ile çalışmıştır. Deney grubu öğrencilerinin ailelerine bilgisayarın ve internetin olumsuz etkilerini gidermek üzere uzmanlardan görüş alınarak hazırlanmış ve uygulanabilecek yeni davranışlar önerileri içeren bilgilendirici bir mektup gönderilmiştir. Ailelerden öğrencilere bilgisayar ve internet kullanırken yeni ve uygun davranışlar geliştirmeleri konusunda yardımcı olmaları istenmiştir. Kontrol grubunda işlem yapılmamıştır. Sonuç olarak ailelerine mektup gönderilen öğrencilerin ön-test-son-test puanları kontrol grubuna göre anlamlı olarak farklı çıkmıştır. Aileleri mektupla yönlendirmek bile bilgisayar ve internet kullanımı konusunda olumlu bir etki oluşturmuştur.

Kıran Esen (2007), akran baskısının ve algılanan sosyal desteğin internet bağımlılığını ne derece yordayıp yordamadığını incelemiştir. 15-17 yaş arası 479 lise öğrencisi üzerinde yaptığı çalışmada akran baskısının internet bağımlılığını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığını, algılanan sosyal desteğin ise negatif yönde yordadığını, iki değişkenin birlikte internet bağımlılığının % 33' ünü açıkladığını bulmuştur.

Yapılan bir çalışmada iki ayrı üniversitenin beden eğitimi öğretmenliği bölümü öğrencilerinin internete yönelik tutumları değerlendirilmiştir. Sonuç olarak İnternetin sosyal etkileşimde kullanımı açısından erkeklerin internete daha olumlu bir tutumu olduğu, ayrı üniversitelerin öğrencilerinin internete yönelik tutumları açısından farklılık olmadığı belirlenmiştir (Erdoğan, 2008).

İlköğretim öğrencilerinin internetten yararlanma durumlarını belirlemek amacıyla yapılmış olan bir çalışmada; araştırmaya katılan öğrencilerin (n=471) yarısından fazlasının kendi odasında bilgisayarının bulunduğu ve yaklaşık üçte birinin her gün bilgisayar kullandığı, bunun yanında neredeyse tamamının internetten yararlandığı ve ortalama günde 2 saat interneti kullandıkları görülmektedir. Cinsiyet ile sınıflar birlikte ele alındığında, internetin derslerindeki başarılarını düşürmediğini, sosyal ilişkileri ile arkadaşlıklarını bozmadığını belirtirlerken, erkek öğrenciler internetin bağımlılığa neden olduğunu ifade etmişlerdir. 7. ve 8. sınıf öğrencileri de internetin bağımlılığa neden olduğunu belirtirken, 6. sınıf öğrencileri internetin bağımlılığa neden olmadığını ifade etmişlerdir (Bayır ve Numanoğlu, 2009).

Bilgisayar ve internet kullanımına yönelik diğer bir araştırmaya göre öğrencilerin % 47.2'sinin evinde bilgisayar olduğu saptanmıştır. Teknoloji denilince % 44.2'sinin akıllarına bilgisayar ve donanımları gelmektedir. Öğrencilere teknolojinin faydaları sorulduğunda % 47.5'i ödevlerini yapıp sohbet ettiklerini, % 23.3'ü kolaylık sağladığını, % 15'i araştırma yaptıklarını, % 5.5'i zaman geçirmeye yaradığını, % 5.2'si gelişmek için faydalı olduğunu, % 3.4'ü ise faydasını bilmediklerini belirtmiştir. Zararları ile ilgili de % 47.9'u bağımlılık yaptığını, sağlığa zararlı olduğunu, maddi zarar verdiğini, % 14.7'si zararlı sitelerin bulunduğunu ve yanlış arkadaşlıkların edinildiğini, % 6.4'ü derslerden geri kaldıklarını, % 4'ü fazla zaman harcadıklarını, % 4'ü tembellik yaptırdığını, % 5.8'i aile ve sosyal bağların koptuğunu belirtmiştir. (Top, Baca ve Bayrak, 2009).

Yapılan araştırmalarda, Türk internet kullanıcılarının kullanım sıklığı açısından haftada 2–3 kere bağlananlar % 22'dir. Bir günde ortalama 1–2 saat internette kalmaktadırlar (www.gfkturkiye.com, 2009).

I.7.5. Türkiye’de ve Dünya’da İnternet kullanımı

Ulusal Eğitim İstatistikleri Merkezinin (2002) verilerine göre bilgisayar kullanan ilk ve orta dereceli okul öğrencilerinin oranının 1997’de % 70 iken 2001’de % 84’e yükseldiği görülmektedir. Bu oran her geçen yıl daha da artmaktadır.

2009 yılı Nisan ayı içerisinde gerçekleştirilen Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre hanelerin % 30’u internet erişimine sahiptir. İnternet erişimi olmayan hanelerin % 30.1’i evden internete bağlanmama nedeni olarak internet kullanımına ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. ADSL % 85.6 ile Türkiye’de kullanılan en yaygın internet bağlantı türüdür.

Bireylerin bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla % 40.1 ve % 38.1 dir. Araştırma sonuçlarına göre 16-74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla erkeklerde % 50.5 ve % 48.6, kadınlarda % 30 ve % 28 dir.

2010 yılında (Ocak-Mart) bireylerin % 35.6’sı bilgisayar, % 34’ü internet kullanmıştır. Bilgisayar kullanan bireylerin % 61.2’si bilgisayarı, İnternet kullanan bireylerin % 59.3’ü ise İnterneti hemen hemen her gün kullanmıştır. Bu dönemde, bilgisayar kullanılan yerler; % 65.1 ile ev, % 32 ile işyeri, % 21.1 ile internet kafe, internet kullanılan yerler ise; % 57.6 ile ev, % 32.4 ile işyeri, % 24.1 ile internet kafe olarak sıralanmaktadır.

Bilgisayar ve internet kullanım oranlarının en yüksek olduğu yaş grubu 16-24 yaş grubudur. Bu oranlar tüm yaş gruplarında erkeklerde daha yüksektir. Eğitim durumuna göre incelendiğinde ise yüksekokul, fakülte ve üstü mezunları en yüksek bilgisayar ve internet kullanım oranlarına sahiptir.

Anket uygulama dönemindeki işgücü durumu dikkate alındığında, işverenlerde bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla % 67.8 ve % 66.1 iken, ücretli ve maaşlı çalışanlarda % 58.6 ve % 56.8'dir. Aynı oranlar işsizlerde sırasıyla % 43.2 ve % 41.6'dır.

İnternet en çok e-posta için kullanılıyor, son üç ay içerisinde internet kullanan bireylerin % 72.4'ü e-posta göndermek-almak, % 70'i gazete ya da dergi okumak, % 57.8'i sohbet odalarına mesaj ve anlık ileti göndermek, % 56.3'ü oyun, müzik, film, görüntü indirmek ya da oynatmak için İnterneti kullanmıştır.

İnternet kullanan bireylerin kişisel kullanım amacıyla internet üzerinden mal veya hizmet siparişi verme ya da satın alma oranı % 11.8'dir. Sipariş verme ya da satın alışın en son yapıldığı zamana göre % 5.8'i son üç ay içerisinde, % 2.7'si üç ay ile bir yıl arasında, % 3.3'ü ise bir yıldan uzun süre önce gerçekleştirilmiştir. İnternet kullanan bireyleri % 88.2'si ise internet üzerinden hiç mal veya hizmet siparişi vermemiş ya da satın almamıştır (www.tuik.gov.tr, 2010).

Miniwatts Pazarlama Grubu tarafından sağlanan verilere göre 2009 yılında internet kullanıcı sayısı dünya çapında 1.733.993.741'e ulaşmıştır.

Dünyada 420 milyon civarında internet kullanıcısı, 110 milyon civarında internete bağlı bilgisayar, 35 milyon civarında alan adı ve 25 milyon civarında web sitesi var. Türkiye'de ise 2 milyon civarında abone, 4 milyon civarında kullanıcı, 27 bin alan adı, 15 bin civarında web sitesi var. Türkiye'de evlerin % 3'ünde bilgisayar var (Sucu, 2001). İsviçre'de her yüz kişide 35, Danimarka ve Norveç'te 27, Hollanda'da 20 bilgisayar vardır (Türkiye Bilişim Şurası, 2010)

I.7.6. Güvenli İnternet kullanımı

İnterneti güvenli kullanım konusunda gençlere yardımcı olmak oldukça zordur, çünkü genelde internet yazılımları hakkında ebeveynlerinden daha fazla bilgiye sahiptirler. Ebeveynlerin, daha ileri yaşlardaki çocuklarının bile internet kullanımında etkin bir rol üstlenmeleri önem taşır. Ebeveynler ve çocuk tarafından kabul edilen çevrimiçi güvenlik kurallarına tam olarak uyulması ve çocukların çevrimiçi etkinlik raporlarının sık sık incelenmesi gerekir. Ebeveynler, çocukların onların adıyla oturum açamaması için parolalarının güvenliğini sağlamalıdır.

Bilgisayarların ve internetin hangi yaşta kullanılması gerektiği konusunda, tartışmaların daha çok okulöncesi dönem çocukları öncesinde yoğunlaştığı görülmektedir. İlköğretim basamağında yaş açısından bilgisayar kullanılmasında herhangi bir sakınca görülmemektedir. Bu basamakta internet kullanımı için 10 ve 11 yaşlarının gelişim ve öğrenme özellikleri bakımından en uygun dönem olduğu söylenebilir. Ancak, internet ya da benzer teknolojilerin çocuklar tarafından kullanılmasında sadece yaş ölçütü belirleyici olmamalıdır. Yaşla birlikte çocukların bireysel özelliklerinin de dikkate alınması daha sağlıklı bir ölçüt gibi olacağı düşünülmektedir (Gündoğdu, 2006).

İnternet bağımlılığının önlenmesi ve internetin olumsuz etkilerinden korunmak için şu maddelere dikkat edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir (Bayraktar, 2001; Peltoniemi, 2002; Bölükbaş, 2003; Lim ve diğerleri, 2004; Tekdal, 2005; Yalçın, 2006; Odabaşı ve diğerleri, 2007; Nakilcioğlu, 2007; Kıran Esen, 2007; Şendağ ve Odabaşı, 2007).

1. Bireylerin internete bağlanma zamanları değiştirilmeli, internete giriş ve çıkış saatleri çizelge yapılarak belirlenmeli ve bu kurallara uyulmalıdır.

2. İnternetin kullanım süreleri kayıt altına alınmalı, günlük kullanım sürelerinde sınırlandırmalar getirilmeli, Öğrencilerin, okuldaki internet kullanımı kontrol altında tutulmalıdır.

3. Öğrencilerin, internetten akademik anlamda yararlanmaları sağlanmalı ve bu yönde alışkanlık kazandırılmalıdır.

4. Gençler internetten nasıl faydalanmaları gerektiğini öğrenmelidirler, belirli bir amaçla internet ve bilgisayar kullanmalıdırlar. Birey, internetin doğru amaçlı kullanılması yönünde bilinçlendirilmelidir.

5. Spor aktivitelerine katılım sağlanmalı, gençler sosyal aktiviteler; sinema, tiyatro, müze vb. faaliyetlere zaman ayırmalıdır.

6. İnternet başında gevşeme egzersizleri yapılmalı, uzun çalışma saatleri arasında molalar vererek el, kol, parmak, boyun ve bel dinlendirilmelidir.

7. İnternete bağlanma sırasında hissedilenler kayıt altına alınmalıdır.

8. Gençlere yeni sosyal beceriler kazandırılmalıdır, gençlerin bilgisayar ve internet dışında da hobi geliştirmeleri teşvik edilmeli, kitap okuma alışkanlığı aileden örnek alınarak kazanılmalıdır.

9. İnternete bağlı olan bilgisayarlar, evin genel paylaşılan odalarında kullanılmalı ve çocukların yatak odalarının dışında olmalıdır.

10. Çocukların ve gençlerin arkadaşlarına, sosyal ortamlarda daha fazla zaman ayırmaları sağlanmalıdır. Arkadaşları ile internet dışı yollarla iletişim kurması özendirilmelidir.

11. Çocuklar çevrimiçi ortamda edindikleri arkadaşlarla asla gerçek yaşamda buluşmayı kabul etmemeleri konusunda uyarılmalıdır ve bilgilendirilmelidir.

12. Çocuklara e-posta, sohbet odası ya da anlık ileti kullanırken, kayıt formu ve kişisel profil doldurmamaları gerektiği ve çevrimiçi yarışmalara girmek için ebeveynlerden izin almaları gerektiği, asla kişisel bilgiler vermemeleri gerektiği öğretilmelidir.

13. İnternet kafelerin kontrol altında tutulması gerekmektedir.

14. Çocukların da katkısıyla internet ev kuralları listesi oluşturulmalıdır. Bu listede sınırların dışında kalan site türleri, internete erişim saatleri ve sohbet odası iletişimini de içeren çevrimiçi iletişimle ilgili olarak uyulması gereken kurallar da bulunmalıdır.

15. Çocukların hangi sohbet odalarını ya da ileti panolarını ziyaret ettiği ve çevrimiçi ortamda kimlerle konuştuğu bilinmelidir. Çocuklar izlenen sohbet odalarını kullanmaya teşvik edilmelidir ve genel sohbet odası alanlarında kalmaları sağlanmalıdır.

16. Çocuklara, ebeveyn izni olmaksızın program, müzik ya da dosya yüklememeleri gerektiği öğretilmelidir. Web'de dosya paylaşırken, metin, görüntü ya da çizim alırken telif hakkı yasalarını çiğneyebilir ve yasadışı duruma düşebilirler.

17. Çocukların çevrimiçi ortamda e-posta adreslerini vermemelerini, istenmeyen postalara yanıt vermemelerini ve e-posta filtresi kullanmaları öğretilmelidir.

18. Çocuklara, çevrimiçi ortamda kendilerini rahatsız ya da tehdit altında hissettiren bir durum ya da bir kişi olduğunda ebeveynlere bildirmeleri öğretilmeli ve teşvik edilmelidir. Çocukların bu türden durumları ebeveynlerine ilettiklerinde bir sorunla karşılaşmayacakları hissettirilmelidir. Çocuğun, bilgisayar konusundaki haklarının elinden alınmayacağını düşünmesi ve bilmesi önemlidir. Çevrimiçi saldırganlar ve sanal kabadayılarla nasıl baş edebileceği konusunda araştırma yapılmalıdır.

19. Çocuklarla çevrimiçi yetişkin içeriği ve pornografi hakkında konuşulmalıdır ve çocuklar sağlık ve cinsellikle ilgili olumlu sitelere yönlendirilmelidir.

20. Çocukların sık ziyaret ettiği Web sitelerini ebeveynler tarafından bilinmelidir. Çocukların saldırgan içerik taşıyan siteleri ziyaret etmemeleri ya da kişisel bilgilerini ya da fotoğraflarını kimseye iletmemeleri sağlanmalıdır.

21. Çocuklara sorumlu, ahlaki çevrimiçi davranışları öğretilmelidir. İnterneti, dedikodu yaymak, tacizde bulunmak ya da başkalarına tehditler yöneltmek için kullanmamaları gerektiği öğretilmelidir.

22. Çocukların çevrimiçi mali işlemler (bir ürünü sipariş etme, alma ya da satma) yapmadan önce ebeveynlerden onay almaları sağlanmalıdır.

23. Çocuklarla çevrimiçi kumar ve olası riskleri konuşulmalıdır. Çevrimiçi kumar oynamalarının yasadışı olduğunu belirtilmelidir.

Güvenli internet kullanımını sağlama konusunda sorumluluk büyük ölçüde ailelere düşmektedir. Güvenli kullanım konusunda aileler aşağıdaki önerileri dikkate almalı ve uygulamalıdır.

1. Aileler, çocuklarına başka etkinlikleri gerçekleştirebilmeleri için fırsatlar vermeli ve onları bu yönde cesaretlendirmeli, Aileler, çocuklarıyla daha fazla ilgilenmeli ve onların duygusal ihtiyaçlarını karşılamalı,

2. Ebeveynler ve öğretmenler, diğer arkadaşları ve etkinlikleri hakkında konuştuğu gibi, çocuklarla çevrimiçi arkadaşları ve etkinlikleri hakkında konuşmalıdır. Çocukların yabancılarla konuşmalarını engellemek için, anlık ileti listeleri hakkında konuşulmalıdır.

3. Ebeveyn gözetiminin yerine geçecek değil onu bütünleyecek internet filtreleme araçlarını (MSN Premium'ın Ebeveyn Denetimleri gibi) kullanılmalıdır.

4. Aileler gençlere daha fazla (kaliteli) zaman ayırmalı, sorunları ile ilgilenmelidir.

5. Okul ve arkadaş çevreleri hakkında bilgi almak üzere gençle sohbet etmeli hoşlandığı, ilgi duyduğu konular ile kaygı ve sorunlarını aile ile konuşması için teşvik edilmelidir.

6. İnternette iken gençlerin genellikle hangi sitelere girdiklerini öğrenmek eğilimleri hakkında fikir verebilir. Bilgisayar ve internet hakkında konuşmak faydalı olabilir.

7. Gençlerden aile sorumlulukları paylaşımları istenmeli belirli görevleri yerine getirmeleri istenmelidir (www.microsoft.com, 2010)

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma grubu, araştırmanın deseni, veri toplama araçları ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları, verilerin toplanması, analizi, akran eğitim programı hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

II.1. Araştırma grubu

Araştırma grubu, uygulamanın yapıldığı süre içerisinde koordinasyonun kolay sağlanması, ulaşım kolaylığı, zaman ve ekonomik olarak uygun olması gibi durumlar göz önüne alınarak araştırmacının psikolojik danışman olarak görev yaptığı Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı ilköğretim okulu 2. kademe öğrencileri (deney grubu), aynı eğitim bölgesinde bulunan, sosyo-ekonomik, kültürel olarak benzer özelliklere sahip olan Candan Merzeci İlköğretim Okulu 2. kademe öğrencileri (kontrol grubu) olarak belirlenmiştir. Deney grubu belirlenen okul öğrencileri arasından 12 öğrenci akran eğitmen (deney grubu) olarak, 12 öğrenci de kontrol grubu olarak seçilmiştir.

Tablo 1. Akran eğitmenlerin cinsiyete ve sınıflara göre dağılımı

	Deney grubu(Akran eğitmenler)			Kontrol grubu		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
7.sınıf	2	1	3	2	1	3
8.sınıf	6	3	9	5	4	9
Toplam	8	4	12	7	5	12

Tablo 2. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin cinsiyet ve sınıflara göre dağılımı

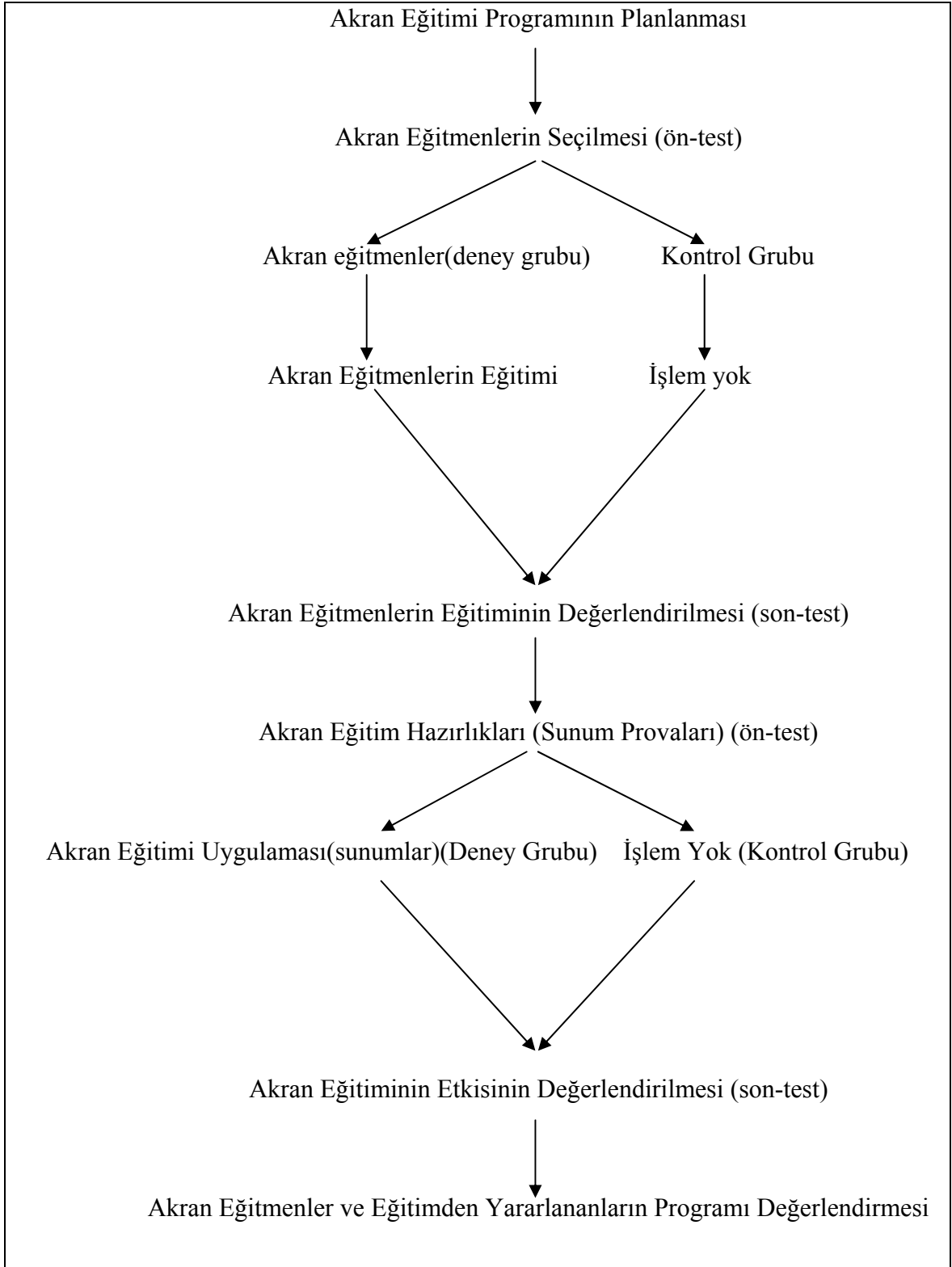
	Deney grubu (Akran eğitiminden yararlananlar)			Kontrol grubu (Akran eğitiminden yararlanmayanlar)		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
6. sınıf	67	70	137	71	51	122
7.sınıf	76	71	147	75	72	147
8.sınıf	55	71	126	67	79	146
Toplam	198	212	410	213	202	415

II.2. Araştırma deseni

Bu çalışmada klasik deney düzeneği kullanılmıştır. Klasik deney düzeneği, ön-test, son-test kontrol gruplu, yarı deneysel araştırma düzeneğidir ve birbirleriyle tüm özellikleri açısından eşleştirilen bir deney bir de denetim (kontrol) grubundan oluşur (Erkuş, 2006). Yarı deneysel desenler sosyal bilimler alanında araştırma sonuçlarına etki edebilecek bütün koşulların kontrol altına alınmadığı durumlarda kullanılmaktadır (Karasar, 1994). Bu çalışmada öğrencilerin, aile ve okul yaşantılarının, sosyal ilişkilerinin tamamen kontrol altına alınması mümkün olmadığından yarı deneysel araştırma deseni kullanılmıştır.

Tablo 3. Araştırmanın Deseni

Akran Eğitimden Yararlananlar (Deney Grubu)	Ön-test	Eğitim süreci	Son-test	İzleme testi
Kontrol Grubu	Ön-test	İşlem yok	Son-test	İzleme testi
Akran Eğitiminden Yararlananlar (Deney Grubu)	Ön-test	Akran eğitimi	Son-test	İzleme testi
Akran Eğitiminden Yararlanmayanlar (Kontrol Grubu)	Ön-test	İşlem yok	Son-test	İzleme testi

Şekil:1 Araştırma Deseninin Şeması

II.3. Akran Eğitim Programı

Araştırma kapsamında araştırmacı tarafından akran eğitimi, temel iletişim becerileri ve internet kullanımı konularını içeren eğitim programı hazırlanmıştır. Program akran eğitimcilerin eğitimi için 10 oturumla birlikte gözetim oturumlarını ve akran eğitimcilerin sunum çalışmalarını kapsamaktadır. Akran eğitim programı Ek 1’de, akran eğitimcilerin sunum çalışmaları da Ek 2’de ayrıntılı olarak verilmiştir.

II.4. Veri Toplama Araçları:

Bu araştırmada, akran eğitim programını değerlendirmek için Akran Eğitimi Değerlendirme Anketleri ve İnternet Kullanımı Bilgi Formu, akran eğitimciler için İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (Korkut, 1996) Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988), İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği (Gültutan, 2007) kullanılmıştır.

II.4.1. Akran Eğitimi Değerlendirme Anketleri

Akran temelli uygulamaların amacına göre uygulanan ölçeklerle yapılan değerlendirmenin yanı sıra, akran eğitimi hizmeti verenler ve bu eğitimden yararlananlar tarafından değerlendirilmesi için Tindall (1995), Aladağ (2005), Taylı (2006) tarafından geliştirilen değerlendirme anketleri bu çalışmanın amaçları doğrultusunda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bilim Dalı alanından beş öğretim üyesinin değerlendirmeleri dikkate alınarak yeniden düzenlemiştir. Buna göre akran eğitimci olan öğrencilerin deneyimlerini ve kazanımlarını irdeleyen değerlendirme anketinde 31 madde ve 2 açık uçlu soru yer almaktadır. Akran eğitimden yararlananların değerlendirmesini ele alan ankette ise 18 madde ve 2 açık uçlu soru bulunmaktadır.

II.4.2. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)

İBDÖ, Korkut (1996) tarafından lise öğrencilerinin iletişimi zenginleştirici olan bazı niteliklerin ne kadarına sahip olduğunu belirlemeye yönelik olarak geliştirilmiştir. Ölçeğin 42 maddelik denemelik formu ilk olarak 143 öğrenciye uygulanmıştır. Madde seçiminde birbirleri ile .25 ve üzeri korelasyon bulunan ve en az 3 madde ile ilişkili olan maddeler seçilerek 25 maddelik ölçek oluşturulmuştur.

Ölçeğin ilk güvenirlik-geçerlik çalışmaları Korkut (1996) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik çalışması biri testin tekrarı, diğeri iç tutarlık katsayısının bulunması olmak üzere iki yöntemle hesaplanmıştır. Ölçeğin 126 öğrenciye üç hafta arayla uygulanması ile elde edilen korelasyon katsayısı ise .76' dır. Ölçeğin iç tutarlığını hesaplamak amacıyla hesaplanan Cronbach alfa katsayısı ise .80 olarak bulunmuştur. Geçerlik çalışması için yapılan faktör analizi, ölçeğin tek boyutlu olduğunu göstermektedir. Alanyazındaki kuramsal bilgilere ve araştırma bulgularına dayanarak kız ve erkek grupların iletişim becerileri konusunda farklı oldukları bilgisi doğrultusunda kız ve erkek grupların ortalamaları karşılaştırılmıştır, elde edilen bulgular, ölçeğin kız ve erkek grupları için ayırt edici geçerliğe sahip olduğunu gösterir niteliktedir. Bu bulgular ölçeğin geçerliği için yeterli kabul edilmiştir (Korkut, 1996).

Deniz (2003) tarafından yapılan güvenirlik çalışmasında ilk olarak İBDÖ'nün iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. 150 sekizinci sınıf öğrencisine ölçeğin uygulanması ile elde edilen Cronbach alfa katsayısı .86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin üç hafta arayla tekrar uygulanması ile elde edilen test tekrar test katsayısı ise .76 olarak bulunmuştur. Yine aynı araştırma sonunda yapılan faktör analizinde ölçeğin tek boyutlu olduğu bulunmuştur.

II.4.3. Empatik Eğilim Ölçeği

Dökmen (1988) tarafından bireylerin günlük yaşamda empati kurma potansiyellerini ölçmeyi amaçlayan bir ölçektir. Empati kuramları ve yurt dışında geliştirilen empati ölçekleri de dikkate alınarak geliştirilmiştir. Dökmen, empatik olmanın çatışmanın tersi olduğunu kabul etmektedir. Bu nedenle, ölçeğin geliştirilme aşamasında 10 maddeyi daha önce geliştirmiş olduğu Çatışma Eğilim Ölçeği'nden (1986) almış ve deneklerin "evet" deme ihtimallerini de aza indirgemesi amacıyla bir kısmını negatif madde olarak yerleştirilmiştir. Negatif yazılmış maddeler tersten puanlanmakta tamamen 'katılıyorum'a 1, 'hiç katılmıyorum'a ise 5 puan verilmektedir. Likert tipi bir ölçek olan Empatik Eğilim Ölçeği 1'den 5'e kadar 5'li dereceleme imkanı veren ve deneklerin o maddeye ne ölçüde katıldığını anlamaya izin veren bir cevaplama sistemine sahiptir.

Ölçek başlangıçta 45 soruluk bir deneme formundan oluşmuş, 118 kişilik bir denek grubuna uygulanmış, madde-toplam korelasyonları hesaplanmış, korelasyonu anlamlı çıkmayan maddeler elenmiştir. Ölçeğin güvenilirliği 70 kişilik bir örgenci grubuna 3 hafta ara ile uygulanmış ve korelasyon .82, tek ve çift maddelerden alınan puanlar .86 olarak bulunmuştur (Dökmen, 1988). Ölçeğin ölçüt geçerliği Edwards Kişisel Tercih Envanteri, "duyguları anlama" alt boyutundan aldıkları puanların karşılaştırılmasıyla incelenmiş ve iki ölçek puanları arasında .68 düzeyinde ilişki bulunmuştur.

Ölçek tek boyuttan oluşmaktadır ve yüksek değer, yüksek empati kurma potansiyelini, düşük puan ise düşük empati kurma potansiyelini göstermektedir. Ölçek ayrıca cevaplayıcıların ölçeğin ölçmeyi isteği yönünü anlaşılmasını ve de sosyal açıdan istenilir cevaplar verilmesini önlemek amacıyla "Günlük Davranışlar Anketi" adı ile uygulanmaktadır (Dökmen, 1988).

II.4.4. İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği

Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla Gültutan (2007) tarafından geliştirilen Likert tipi beşli derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, ‘hemen hemen her zaman’(5), ‘genellikle’(4), ‘bazen’(3), ‘nadiren’(2), ‘hemen hemen hiçbir zaman’(1) seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerin tamamı olumlu maddelerden oluşmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 19, en yüksek puan 95’dir. Ölçekten alınacak yüksek puan, öğrencinin güçlü bir internet kullanma alışkanlığının olduğunu ifade etmektedir.

Ölçeğin faktör yapısını incelemek için temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Birinci faktörde düşük yük değeri veren 4 madde çıkartılarak tekrar edildiğinde, 19 maddenin tamamının faktör yük değerlerinin .291 ile .560 arasında değiştiği ve maddelerin bu şekilde tek bir faktör altında toplandıkları belirlenmiştir. Tek faktörün öz değeri 8.38 ve açıkladığı varyans % 41.88’dir. Bulunan bu tek faktör “Öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları” olarak adlandırılmıştır

Ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlığına bakılmıştır. Bu amaçla Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .92 ve Spearman Brown iki yarı test korelasyonu .90 olarak bulunmuştur. Ölçekte yer alan soruların bireyleri ölçülen özellik bakımından ayırt etmedeki yeterliliği, toplam ölçek puanına dayalı olarak oluşturulan alt-üst % 27’lik grupların madde ortalama puanları arasındaki farkları analiz eden ilişkisiz t-testi ($t=16.70$, $p=.000$) ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçekte yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonların .487 ile .706 arasında değişmektedir. Katılımcıların rastgele ikiye ayrılması sonucu hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı sırasıyla, .94 ve .92’dir.

Yapılan analizler sonucunda geçerliği ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlar elde edilen ölçekten alınabilecek en düşük puan 19, en yüksek puan ise 95'dir. Ölçeğin orta noktası olan 57 puandan düşük olan puan öğrencinin internet kullanma alışkanlığı olmadığını, yüksek olan puan ise internet kullanma alışkanlığının yüksek olduğunu göstermektedir (Gültutan, 2007). Bu çalışmada İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeğinin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur.

II.5. Verilerin toplanması ve analizi

Akran eğitimine katılan (akran eğitmenler) ve katılmayan (kontrol grubu) öğrencilere eğitim öncesinde İletişim Becerileri Değerlendirme, Empatik Eğilim ve İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçekleri ön-test olarak uygulanmıştır. Eğitimden sonra aynı ölçekler son-test olarak verilmiştir. Aynı zamanda akran eğitmenler ve akran eğitiminden yararlananların akran eğitimi programına yönelik görüşleri akran eğitimi değerlendirme anketleri ile toplanmıştır. Veri toplama işlemi sınıf ortamında gruplar halinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 11.5 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Analizlerde, akran eğitmenler ve akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin akran eğitimine yönelik görüşleri frekans ve yüzdelik olarak hesaplanmıştır. Akran eğitimine katılan akran eğitmenler sayıca az olduklarından dolayı İletişim Becerileri Değerlendirme, Empatik Eğilim ve İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçekleri ön-test, son-test ve izleme testlerinin toplam puanları arasındaki farkın incelenmesi için Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Akran eğitmenlerin ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanlarının kontrol grubu öğrencilerinin ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanları ile karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Akran eğitiminden

yararlanan (deney grubu) öğrencilerinin ön-test, son-test toplam puanları arasında farkın olup olmadığı varyanslar eşit olmadığı için Wilcoxon işaretli sıralar testi ile kontrol grubu ile karşılaştırılmasında da Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

III. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde öncelikle örnekleme alınan tüm öğrencilerin internet kullanma durumlarına yönelik betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Sonrasında araştırmadan elde edilen bulgular denence sırasına göre gösterilmiştir. Sırasıyla, akran eğitimine katılan akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlanan öğrencilerin akran eğitim programına yönelik görüşlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ardından akran eğitmenlerin (deney grubu) ve kontrol grubunun İletişim Becerileri Değerlendirme, Empatik Eğilim ve İnternet Kullanma Alışkanlıkları ölçekleri puanlarına ilişkin bulgulara, son olarak akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

III.1. Örnekleme Alınan Öğrencilerin İnternet Kullanımına Yönelik Betimsel İstatistikler (İnternet Kullanımı Bilgi Anketi Bulguları)

Yürütülen çalışma kapsamında 825 öğrenciye internet kullanımı bilgi anketi uygulanmıştır. Anketten elde edilen bulgular aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 4. Örneklem grubunun internet kullanma durumları frekans dağılımları ve yüzdeleri

		N	Yüzde
1-İnternet kullanıyor musunuz?	Evet	772	93.6
	Hayır	53	6.4
Toplam		825	100

Anket bulgularına göre öğrencilerin % 93.6'sı (772) internet kullanmaktadır. Öğrencilerin % 6.4'ü (53) internet kullanmadığını belirtmiştir.

Tablo 5. Örneklem grubunun interneti kullanma sürelerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

	N	Yüzde %	
2-İnterneti ne kadar süredir kullanıyorsunuz?	Kullanmıyorum	53	6.4
	1 yıldan az	228	27.6
	1-2 yıl arası	234	28.4
	2 yıldan fazla	310	37.6
Toplam	825	100	

Anket bulgularına göre öğrencilerin % 37.6'sı (310) 2 yıldan fazla, % 28.4'ü (234) 1-2 yıl arası, % 27.6'sı (228) 1 yıldan az süredir internet kullanmaktadır.

Tablo 6. Örneklem grubunun interneti kullanma sıklıklarına ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

	N	Yüzde %	
3- İnterneti bir hafta içerisinde hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?	Kullanmıyorum	53	6.4
	Her gün kullanıyorum	96	11.6
	2 günde bir kullanıyorum	138	16.7
	3-4 günde bir kullanıyorum	97	11.8
	5-6 günde bir kullanıyorum	61	7.4
	Haftada bir kullanıyorum	380	46.1
Toplam	825	100	

Öğrencilerin % 11.6'sının (96) her gün, % 16.7'sinin (138) 2 günde bir, % 11.8'inin (97) 3-4 günde bir, % 7.4'ünün (61) 5-6 günde bir, % 46.1'inin (380) haftada bir internet kullandığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Örneklem grubunun internette ne kadar süre zaman geçirdiklerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

	N	Yüzde %
4- İnternete girdiğiniz zaman ortalama olarak bir günde internetin başında ne kadar süre oturuyorsunuz?	Kullanmıyorum	53 6.4
	En fazla 1 saat	489 59.3
	1-2 saat arası	191 23.2
	2-3 saat arası	49 5.9
	3-4 saat arası	27 3.3
	En az 5 saat ve yukarısı	16 1.9
Toplam	825	100

Öğrenciler, ‘internete girdiğiniz zaman ortalama olarak bir günde interneti başında ne kadar süre oturuyorsunuz’ sorusuna % 59.3 (489) ‘en fazla 1 saat’, % 23.2 (191) ‘1-2 saat arası’, % 5.9 (49) ‘2-3 saat arası’, % 3.3 (27) ‘3-4 saat arası’, % 1.9 (16) ‘en az 5 saat ve yukarısı’ şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 8. Örneklem grubunun interneti nerelerde kullandıklarına ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

	N	Yüzde %
5-İnterneti nerelerde kullanıyorsunuz?	Kullanmıyorum	53 6.4
	Evde – okulda	203 31
	İnternet kafede – okulda	427 51.8
	Evde – internet kafede- okulda	102 12.4
	Sadece okulda	40 4.8
	Toplam	825

Uygulamaya dahil edilen öğrencilerin % 31'i (203) evde ve okulda, % 51.8'i internet kafede ve okulda, % 12.4'ü (102) hem evde hem okulda hem de internet kafede, % 4.8'i (40) sadece okulda internet kullanmaktadır.

Tablo 9. Örneklem grubunun internet kullanım amaçlarına ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

6- İnterneti daha çok hangi amaçlar için kullanıyorsunuz?						
İnterneti Kullanım Amaçlarınız		Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Ödev hazırlama	N	44	272	221	28	7
	%	29.6	33	26.8	3.4	0.8
Mp3 müzik dinleme	N	118	98	242	151	163
	%	14.3	11.9	29.3	18.3	19.8
Oyun oynama	N	117	113	259	142	141
	%	14.2	13.7	31.4	17.2	17.1
Chat yapma	N	120	103	145	100	304
	%	14.5	12.5	17.6	12.2	36.8
Web'de sörf yapma	N	75	68	111	107	411
	%	9.1	8.2	13.5	13	49.8
Bazı derslere ilgili bilgi toplama	N	232	227	211	58	44
	%	28.1	27.5	25.6	7	5.3
Kullanmıyorum	N	53				
	%	6.4				

Tablo 10. Örneklem grubunun internette ziyaret ettikleri sitelere ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

7-İnterneti daha çok hangi siteleri ziyaret ediyorsunuz?						
İnternette ziyaret ettiğiniz siteler		Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Derslerle ilgili siteler	N	267	255	185	39	26
	%	32.4	30.9	22.4	4.7	3.2
Chat siteleri	N	91	108	147	91	335
	%	11	13.1	17.8	11	40.6
Oyun siteleri	N	109	136	257	127	143
	%	13.2	16.5	31.2	15.4	17.3
Müzik siteleri	N	141	136	239	119	137
	%	17.1	16.5	29	14.4	16.6
Alışveriş siteleri	N	20	19	52	76	605
	%	2.4	2.3	6.3	9.2	73.3
Cinsellikle ilgili siteler	N	7	9	33	21	702
	%	0.8	1.1	4	2.5	85.1
Sporla ilgili siteler	N	114	90	162	140	266
	%	13.8	10.9	19.6	17.9	32.2
Kullanmıyorum	N	53				
	%	6.4				

Tablo 11. Örneklem grubunun internette oynadıkları oyun türlerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

8-İnternette daha çok hangi tür oyunları oynarsınız?						
Oynadığınız oyun türü		Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Spor oyunları	N	128	84	163	109	288
	%	15.5	10.2	19.8	13.2	34.9
Yarışlı oyunlar	N	136	96	162	98	280
	%	16.5	11.6	19.6	11.9	33.9
Macera oyunları	N	168	127	146	85	246
	%	20.4	15.4	17.7	10.3	29.8
Bulmacalı oyunlar	N	148	98	157	119	250
	%	17.9	11.9	19	14.4	30.3
Bombalama oyunlar	N	85	53	100	84	450
	%	10.3	6.4	12.1	10.2	54.5
Dövüştü oyunlar	N	113	63	100	78	418
	%	13.7	7.6	12.1	9.5	50.7
Öldürmeli oyunlar	N	143	60	58	71	440
	%	17.3	7.3	7	8.6	53.3
Kullanmıyorum	N	53				
	%	6.4				

Tablo 12. Örneklem grubunun internetin zararlarını bilip bilmediklerine ilişkin frekans dağılımları ve yüzdeleri

	N	Yüzde %	
9-internetin zararlarını biliyor musunuz?	Evet	519	62.9
	Hayır	102	12.4
	Kararsızım	155	18.8

Öğrencilerin % 62.9'u (519) internetin zararlarını bildiğini, % 12.4'ü (102) bilmediğini, % 18.8'i (155) bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

III.2. Akran Eğitimcilerin ve Akran Eğitiminden Yararlananların Akran Eğitim Programına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular.

Akran eğitimcilerin ve akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin akran eğitim programına yönelik görüşleri akran eğitimi değerlendirme anketleri ile değerlendirilmiş bulgular Tablo 13 ve Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Akran eğitimi değerlendirme anketine ait frekans ve yüzdelik dağılımları (akran eğitimciler için)

<i>Maddeler</i>	<i>Katılıyorum</i>		<i>Kararsızım</i>		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
1-Akran eğitimci olarak kendi rolümü anladım.	12	100	0	0	0	0	12	100
2-Okulda farklı konularda da akran eğitimine ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.	12	100	0	0	0	0	12	100
3-Akran eğitiminde tartışılan konular, verilen bilgiler, hazırlanan dökümanlar yeterliydi.	7	58.3	4	33.3	1	8.3	12	100
4-Akran eğitiminde verilen ev ödevleri yapacağım işi daha iyi anlamamı sağladı.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100
5-Akran eğitimcilerin okul psikolojik danışmanıya koordineli çalışması gerektiğini biliyorum.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100
6-Akran eğitiminin etik(ahlaki) kurallarını biliyorum.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
7-Akran eğitimci olarak rolümün güvenli internet kullanımı konusunda bilgi vermek olduğunu biliyorum.	12	100	0	0	0	0	12	100
8-Güvenli internet kullanımının önemini daha iyi anladım.	12	100	0	0	0	0	12	100
9-Başkalarına yardım etmenin temel bir ahlaki değer olduğunu daha çok farkına vardım.	12	100	0	0	0	0	12	100
10-Akran eğitimi başkalarına karşı sorumluluklarım olduğunu anlamı sağladı.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100
11- Artık okuldaki diğer arkadaşlarımın sorunlarına karşı daha duyarlıyım.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
12-Artık okuldaki arkadaşlarımın kişisel haklarına daha saygılıyım.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
13-Konuşurken karşımdaki insanların duygularını ve bedensel ipuçlarını daha çok dikkate alıyorum.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
14-Kendimi daha iyi bir dinleyici olarak görüyorum.	8	66.7	3	25	1	8.3	12	100
15-Diğer insanları ve hangi ruh hali içinde olduklarını daha iyi anlayabiliyorum.	5	41.7	7	58.3	0	0	12	100
16-İnsanların interneti güvenli olarak kullanmadıklarında neler yaşayabileceklerini daha iyi anladım.	12	100	0	0	0	0	12	100
17-Akran eğitimi sayesinde özgüvenimin arttığını düşünüyorum.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
18-Arkadaşlarıma güvenli internet kullanımı hakkında bilgi vermek kendimi daha mutlu hissetmemi sağladı.	12	100	0	0	0	0	12	100
19-Akran eğitimi sayesinde olumlu ve olumsuz özelliklerimle kendimi daha iyi anladım.	10	83.3	1	8.3	1	8.3	12	100
20-Akran eğitiminin okul-ders başarıma olumlu etki yaptığını düşünüyorum.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
21-Akran eğitimi sayesinde interneti güvenli kullanmaya başladım.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
22-Arkadaşlarıma sunum yaparken zorlandım.	0	0	9	75	3	25	12	100

23-Akran eğitiminde arkadaşlarımı, güvenli internet kullanımı konusunda bilgi vererek olumlu yönde etkilediğimi düşünüyorum.	10	83.3	2	16.7	0	0	12	100
24-Akran eğitiminde arkadaşlarımı güvenli internet kullanımı konusunda olumlu yönde etkilediğimi düşünmüyorum.	3	25	0	0	9	75	12	100
25-Sınıflarda sunum yaparken arkadaşlarım beni dinlemek istemedi.	0	0	3	25	9	75	12	100
26-Aynı ve benzer akran eğitimlerinde tekrar görev almak isterdim.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100
27-Akran eğitiminin arkadaşlık ilişkilerimin gelişmesinde olumlu katkısı oldu.	11	91.7	0	0	1	8.3	12	100
28-Akran eğitiminin diğer insanlarla olan ilişkilerime olumlu katkısı oldu.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100
29-Akran eğitimine katıldığımdan beri okulda bulunmayı daha çok seviyorum.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100
30-Akran eğitimine katıldığımdan beri kendimi daha iyi anlıyorum.	9	75	3	25	0	0	12	100
31-Akran eğitimine katıldığımdan beri başkalarını daha iyi anlayabiliyorum.	11	91.7	1	8.3	0	0	12	100

Tablo 13'teki sonuçlar incelendiğinde; akran eğitimcilerinin tamamının akran eğitimci olarak kendi rolünü anladığını, okulda farklı konularda da akran eğitime ihtiyaç olduğunu, akran eğitimci olarak kendi rolünün internet kullanımı konusunda bilgi vermek olduğunu, arkadaşlarına internet kullanımı hakkında bilgi vermenin kendisini daha mutlu hissettirdiğini, başkalarına yardım etmenin temel bir ahlaki değer olduğunun daha çok farkına vardığını, insanların interneti güvenli olarak kullanmadıklarında neler yaşayabileceklerini daha iyi anladığını, interneti güvenli kullanmanın önemini daha iyi anladığını belirttikleri görülmektedir.

Akran eğitimcilerinin % 91.7'si akran eğitimcilerinin okul psikolojik danışmanı ile koordineli çalışması gerektiğini bildiklerini, aynı ve benzer uygulamalarda tekrar görev almak istediklerini belirtirken, % 83.3'ü akran eğitiminin etik(ahlaki) kurallarını bildiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra okuldaki diğer arkadaşlarının sorunlarına karşı daha duyarlı olduklarını, akran eğitimiyle birlikte okuldaki arkadaşlarının kişisel haklarına daha saygılı olduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda % 91.7'si akran eğitime katıldıklarından beri başkalarını daha iyi anlayabildiklerini, akran eğitimi ile başkalarına karşı sorumluluklarını

fark ettiklerini, akran eğitiminin diğer insanlarla olan ilişkilerine olumlu katkısı olduğunu, akran eğitimine katıldıklarından beri okulda bulunmayı daha çok sevdiklerini, akran eğitiminin arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesinde olumlu katkısı olduğunu belirtmektedirler.

Akran eğitmenlerin % 83.3'ü akran eğitimi sayesinde olumlu ve olumsuz özellikleriyle kendini daha iyi anladığını belirtirken, % 75'i akran eğitimine katıldığından beri kendini daha iyi anladığını belirtmiştir. Aynı zamanda 'kendimi daha iyi bir dinleyici olarak görüyorum' maddesini % 66.7 'katılıyorum', % 25 'kararsızım', % 8.3 'katılmıyorum' ve 'diğer insanları ve hangi ruh hali içinde olduklarını daha iyi anlıyorum' maddesini % 41.7 oranında 'katılıyorum' olarak cevaplamışlardır.

Tablo 13'te akran eğitmenlerin; 'konuşurken karşımdaki insanların duygularını ve bedensel ipuçlarını daha çok dikkate alıyorum', 'akran eğitimi sayesinde özgüvenimin arttığını düşünüyorum', 'akran eğitiminin okul-ders başarıma olumlu etki yaptığını düşünüyorum' maddelerini % 83.3'ünün 'katılıyorum' olarak cevapladıkları görülmektedir.

Aynı zamanda akran eğitmenlerin % 83.3'ü akran eğitimi sayesinde internette daha dikkatli olmaya başladıklarını ifade ederken, % 75'i akran eğitiminde arkadaşlarımı güvenli internet kullanımı konusunda olumlu yönde etkilediklerini, sunum yaparken zorlanmadıklarını, sunum yaparken arkadaşlarının kendilerini dinlediklerini belirtmişlerdir.

Akran eğitimi değerlendirme anketinde yer alan 'Sizce Akran eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler nelerdir?' sorusuna cevap olarak akran eğitmenlerin % 41'i heyecanlandıklarını, başarısız olmaktan korktuklarını, kendilerine güvenmediklerini, sunum sırasında öğrencilerin kendilerini rahatsız edebileceklerini düşündüklerini belirtirken % 33'ü çalışmaların çok güzel geçtiğini, zorlanmadıklarını, %

16'sı ise provalarda projeksiyon cihazının bozulmasından dolayı zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Ankette yer alan 'akran eğitiminin size göre en faydalı yönleri neleri nelerdir?' sorusuna ise akran eğitimcilerin % 100'ü çalışmanın çok faydalı olduğunu, interneti daha dikkatli kullanmaya başladıklarını belirtirken % 33'ü iletişim ve sunum becerilerinin geliştiğini, artık sunum yaparken heyecanlanmadıklarını, zorlanmadıklarını, % 41'i başkalarını daha iyi anlayabildiklerini belirtmişlerdir. % 16'sı da çalışmanın okul ve aile hayatları açısından yararlı olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 14. Akran eğitimi değerlendirme anketine ait frekans ve yüzdelik dağılımları (akran eğitiminden yararlanan öğrenciler için)

<i>Maddeler</i>	<i>Katılıyorum</i>		<i>Kararsızım</i>		<i>Katılmıyorum</i>		<i>Toplam</i>	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
1-Akran eğitiminin benim ve sınıfımız için faydalı olduğunu düşünüyorum.	321	82.9	47	12.1	19	4.9	387	100
2-Akran eğitimi sayesinde benim gibi arkadaşlarımın da interneti güvenli kullanmadıklarını fark ettim.	180	46.5	162	41.9	45	11.6	387	100
3-Akran eğitmeni olan arkadaşlarımızın davranışları bize karşı saygılıydı.	290	74.9	63	16.3	34	8.8	387	100
4-Akran eğitmenliğini arkadaşlarım bir kişisel güç, ayrıcalık olarak kullandılar	40	10.3	153	39.5	194	50.1	387	100
5-Akran eğitmeni arkadaşlarımız bize internet bağımlılığı konusunda bilgi verdi.	326	84.2	37	9.6	24	6.2	387	100
6-Akran eğitmeni arkadaşlarımız bizi güvenli internet kullanımı konusunda teşvik ettiler.	303	78.3	56	14.5	28	7.2	387	100
7-Akran eğitiminden sonra internet kullanımı konusunda daha dikkatli olmaya başladım.	291	75.2	54	14	42	10.9	387	100
8-Akran eğitimi sayesinde internet ve güvenli internet kullanımı konusunda bilgim arttı.	298	77	63	16.3	26	6.7	387	100
9-Akran eğitimiyile internette sadece oyun oynamak yerine bilgiye ulaşmamızın yollarını öğrendim.	277	71.6	66	17.1	44	11.4	387	100
10-Akran eğitimi internetteki riskli durumları fark etmemi sağladı.	276	71.3	81	20.9	30	7.8	387	100
11-Akran eğitimiyile internetteki riskli durumlarda ailemden ve arkadaşlarımdan yardım alabileceğimi fark ettim.	257	66.4	85	22	45	11.6	387	100
12-Akran eğitimiyile internetteki riskli durumlarda kullanabileceğim ihbar sitelerini öğrendim.	280	72.4	79	20.4	28	7.2	387	100
13- Akran eğitmenlerin yaptıkları eğitim çalışması internet kullanımı konusunda yaptığım yanlışları fark etmemi sağladı.	260	67.2	88	22.7	39	10.1	387	100
14-Akran eğitimiyile aşırı internet kullanmanın olumsuzluklarını fark ettim.	309	79.8	48	12.4	30	7.8	387	100
15-Akran eğitimiyile tanımadığım kişilerle internet üzerinden ilişki kurmamam gerektiğini fark ettim.	284	73.4	68	17.6	35	9	387	100
16- Anti-virüs programlarını ve kullanım amaçlarını öğrendim.	236	61	103	26.6	48	12.4	387	100
17-Akran eğitimiyile internet kullanırken zamanı etkin kullanmam gerektiğini fark ettim.	289	74.7	58	15	40	10.3	387	100
18- Farklı konularda da akran eğitiminin gerekli olduğuna inanıyorum.	273	70.5	77	19.9	37	9.6	387	100

Tablo 14 incelendiğinde akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin % 82.9'u (321) akran eğitiminin kendisi ve sınıfı için faydalı olduğunu belirtmişlerdir. Eğitimden yararlanan öğrencilerin % 74.9'unun akran eğitimcilerinin kendilerine karşı saygılı davrandıklarını, % 50.1'inin (194) akran eğitimcilerini kendilerine karşı kişisel bir güç, ayrıcalık olarak kullanmadıklarını ve % 70.5'inin (273) okulda farklı konularda da akran eğitiminin gerekli olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Eğitimden yararlanan öğrenciler, akran eğitimcilerinin kendilerine internet bağımlılığı ile ilgili bilgi verdiklerini (% 84.2), kendilerini interneti güvenli kullanım konusunda teşvik ettiklerini (% 78.3), akran eğitimi sayesinde interneti güvenli kullanım konusunda bilgilerinin arttığını (% 77), internette sadece oyun oynamak yerine bilgiye ulaşmanın yollarını öğrendiklerini (% 71.6) ve aşırı şekilde internet kullanmanın olumsuzluklarını (% 79.8) fark ettiklerini belirtmişlerdir.

Eğitimden yararlanan öğrencilerin % 46.5'i akran eğitimi sayesinde interneti güvenli kullanmadıklarını fark ettiklerini, % 67.2'si internet kullanımı konusunda kendi yanlışlarını fark ettiklerini ve % 71.3'ü internetteki riskli durumları fark ettiklerini belirtirken % 75.2'si akran eğitimiyle internette daha dikkatli olmaya başladıklarını, % 66.4'ü internetteki riskli durumlarda ailesinden ve arkadaşlarından yardım alabileceklerini fark ettiklerini, % 72.4'ü bu durumlarda kullanabilecekleri ihbar sitelerini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin % 61'inin anti-virüs programlarını ve kullanım amaçlarını öğrendiklerini, % 73.4'ünün tanımadıkları insanlarla internet üzerinden iletişim kurmamaları gerektiğini fark ettiklerini, % 74.7'sinin internet kullanırken zamanı daha etkin kullanması gerektiğini anladığını belirttikleri görülmektedir.

Akran eğitiminden yararlanan öğrenciler için uygulanan akran eğitimi değerlendirme anketinde bulunan ‘Sizce sınıfınızda yapılan akran eğitiminin en güzel ve en çok yararlandığınız yönleri nelerdir?’ sorusuna öğrencilerin % 83’ü çok faydalı olduğunu, interneti daha dikkatli kullanmaya başladıklarını, tanımadıkları insanlarla internet üzerinden iletişim kurmamaları gerektiğini öğrendiklerini, aşırı internet kullanmanın olumsuzluklarını fark ettiklerini, riskli durumlarda kimlerden yardım alabileceklerini ve ihbar sitelerini öğrendiklerini ifade etmiştir.

Ankette bulunan ‘Sizce sınıfınızda yapılan akran eğitiminin yetersiz olan ve etkisiz olan yönleri nelerdir?’ soruna öğrencilerin tamamı olumsuz bir görüş belirtmemiştir.

III.3. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcilerinin (Deney Grubu) İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-Test, Son-Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimcilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test- son-test ve izleme testi toplam puanları arasında fark olup olmadığı İlişkili Ölçümler İçin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 15’de gösterilmiştir.

Tablo 15. Akran eğitimine katılan akran eğitmenlerin (deney grubu) İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	2	5.00	10.00	-2.054*	.040**
Pozitif sıra	9	6.22	56.00		
Eşit	1	-	-		
İzleme testi-ön-test					
Negatif sıra	3	4.33	13.00	-2.047*	.041**
Pozitif sıra	9	7.22	65.00		
Eşit	-	-	-		
İzleme testi-son-test					
Negatif sıra	1	3.50	3.50	-2.124*	.034**
Pozitif sıra	7	4.64	32.50		
Eşit	4	-	-		

*Negatif sıralar temeline dayalı **P< 0.05

Analiz sonuçları, akran eğitmenlerin iletişim becerilerinde eğitim öncesi ve sonrası istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir ($Z=-2.054$, $p<.05$). Fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen farkın pozitif sıralar, yani son-test puanları lehine olduğu görülmektedir. Ön-test ve izleme testi toplam puanları arasında da pozitif sıralar yani izleme testi puanları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.047$, $p<.05$). Başka bir ifadeyle yapılan akran eğitiminin akran eğitmenlerin iletişim becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Tabloda da görüldüğü gibi son-test ve izleme testi puanları arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.124$, $p<.05$). Eğitim sonrasında da gelişen bu olumlu değişikliğin süreç içerisinde devam ettiği görülmektedir.

III.4. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitime katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test-son-test ve izleme testi toplam puanları arasında fark olup olmadığı ilişkili ölçümler için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Akran eğitime katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	8	6.44	51.50	-.982*	.326
Pozitif sıra	4	6.63	26.50		
Eşit	-	-	-		
İzleme testi-ön-test					
Negatif sıra	11	6.64	73.00	-2.668*	.008**
Pozitif sıra	1	5.00	5.00		
Eşit	-				
İzleme testi-son-test					
Negatif sıra	10	7.25	72.50	-2.629*	.009**
Pozitif sıra	2	2.75	5.50		
Eşit	-	-	-		

*Negatif sıralar temeline dayalı **P< 0.05

Akran eğitime katılmayan kontrol grubunda bulunan öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test, son-test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z=-.982$, $p>.05$). Yapılan analizlerde ön-test ve izleme testi puanları arasında negatif sıralar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.668$, $p<.05$). Son-test ve izleme testi puanları karşılaştırıldığında da izleme testi puanlarında negatif sıralar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-2.629$, $p<.05$). Başka bir deyişle kontrol

grubunda bulunan öğrencilerin iletişim becerilerinin süreç içerisinde azaldığı görülmektedir.

III.5. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann-Whitney U testi ile analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği ön-test toplam puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Ön-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Deney(akran eğitimciler)	12	13.96	167.50	54.5	.311
Kontrol	12	11.04	132.50		

Akran eğitimciler ve kontrol grubunun İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği verileri Mann Whitney U testi ile analiz edildiğinde ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U= 54.5, p>.05$). Eğitim öncesinde akran eğitimine katılan akran eğitimciler ile (deney grubu) katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin iletişim becerileri açısından aralarında bir farklılık olmadığı görülmektedir.

III.6. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Son-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Deney grubu (akran eğitimciler)	12	14.92	179.00	43	.93
Kontrol grubu	12	10.08	121.00		
İzleme testi					
Deney grubu (akran eğitimciler)	12	18.17	218.00	4	.00*
Kontrol grubu	12	6.83	82.00		

*P< 0.05

Akran eğitimciler ile kontrol grubunun İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (U= 43, p>.05). Akran eğitimciler ile kontrol grubu öğrencilerinin izleme testi puanları arasında akran eğitimcilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (U= 4, p>.05). Akran eğitimi sürecinde akran eğitimcilerin iletişim becerilerinin geliştiği görülmektedir.

III.7. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcilerinin (Deney Grubu) Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerinin empatik eğilim düzeyleri Empatik Eğilim Ölçeği ile değerlendirilmiş ve ilişkili ölçümler için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19. Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerinin (deney grubu) Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	4	7.25	29.00	0.786*	0.432
Pozitif sıra	8	6.13	49.00		
Eşit	-	-	-		
İzleme testi-ön-test					
Negatif sıra	3	4.00	12.00	-2.126*	.033**
Pozitif sıra	9	7.33	66.00		
Eşit	-	-	-		
İzleme testi-son-test					
Negatif sıra	4	7.25	29.00	0.786*	0.432
Pozitif sıra	8	6.13	49.00		
Eşit	-	-	-		

*Negatif sıralar temeline dayalı **P< 0.05

Akran eğitimcilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test ve son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z = -0.786$, $p > .05$). İzleme testi toplam puanları ile ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -2.127$, $p < .05$). Son-test-izleme testi puanları arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z = -0.786$, $p > .05$). Farklı bir deyişle akran eğitiminin akran eğitimcilerinin empatik eğilim düzeylerini geliştirmekte etkisi olmadığı ancak akran eğitim programında gözetim oturumları ve sunumlarla birlikte yapılan bütün çalışmaların empatik eğilimlerini olumlu yönde geliştirdiği görülmektedir.

III.8. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-Test, Son-Test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitime katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test-son-test ve izleme testi toplam puanları ilişkili ölçümler için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Akran eğitime katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi toplam puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	6	6.00	36.00	-.267*	.789
Pozitif sıra	5	6.00	30.00		
Eşit	1	-	-		
İzleme testi-ön-test					
Negatif sıra	7	5.14	36.00	-1.599*	.110
Pozitif sıra	2	4.50	9.00		
Eşit	3	-	-		
İzleme testi-son-test					
Negatif sıra	8	5.38	43.00	-1.601*	.109
Pozitif sıra	2	6.00	12.00		
Eşit	2	-	-		

*Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 20’deki sonuçlar incelendiğinde Akran eğitime katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test-son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z = -0.267$, $p > .05$). Ön-test-izleme testi toplam puanları arasında da bir fark olmadığı görülmektedir ($Z = -1.599$, $p > .05$). Son-test-izleme testi puanları incelendiğinde de aralarında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($Z = -1.601$, $p > .05$). Eğitime katılmayan öğrencilerin ön-test-son-test ve izleme testi toplam puanları dikkate alındığında empatik eğilim düzeylerinde herhangi bir değişim olmadığı görülmektedir.

III.9. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimciler (deney grubu) ile kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test toplam puanları Mann Whitney U testi ile değerlendirilmiş sonuçlar Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Akran Eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Ön-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Deney(akran eğitimciler)	12	12.25	147.00	9	.862
Kontrol	12	12.75	153.00		

Akran eğitimciler (deney grubu) ile kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U= 69$, $p> .05$). Eğitim öncesinde akran eğitimciler ile kontrol grubu öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri arasında farklılık olmadığı görülmektedir.

III.10. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimciler ile kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği son-test ve izleme testi puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına yönelik analiz Mann Whitney U testi ile yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Son-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplam	U	p
Deney grubu (akran eğitimciler)	12	14.21	170.50	51.5	.236
Kontrol grubu	12	10.79	129.50		
İzleme testi					
Deney grubu (akran eğitimciler)	12	15.50	186.00	36	.039*
Kontrol grubu	12	9.50	114.00		

*P< 0.05

Akran eğitiminden sonra da akran eğitimciler ve kontrol grubu son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=51.5, p>.05). Akran eğitimciler ile kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği izleme testi toplam puanları karşılaştırıldığında akran eğitimcilerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur (U=36, p<.05). Akran eğitim programına katılan akran eğitimcilerin empatik eğilimleri yapılan çalışmalarla birlikte anlamlı düzeyde artmıştır.

III.11. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcilerin (Deney Grubu) İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test-son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile değerlendirilmiş sonuçlar Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23. Akran eğitimine katılan akran eğitimcilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	2	5.25	10.50	-2.003*	0,045**
Pozitif sıra	9	6.17	55.50		
Eşit	1	-	-		
İzleme testi-ön-test					
Negatif sıra	12	6.50	78.00	-3.062*	.002**
Pozitif sıra	0	.00	.00		
Eşit	0	-	-		
İzleme testi-son-test					
Negatif sıra	12	6.50	78.00	-3.062*	.002**
Pozitif sıra	0	.00	.00		
Eşit	0	-	-		

* Negatif sıralar temeline dayalı **P< 0.05

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre akran eğitimcilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test-son-test toplam puanları arasında negatif sıralar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -2.003$, $p < .05$). Yani eğitime katılan akran eğitimcilerin internet kullanma alışkanlıkları eğitimle birlikte artmıştır. Bu durum akran eğitimcilerin eğitim oturumlarında verilen ev ödevleri için interneti daha yoğun olarak kullandıklarını göstermektedir. Akran eğitimcilerin ön-test-izleme testi toplam puanları arasında pozitif sıralar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -3.062$, $p < .05$). Başka bir deyişle akran eğitimcilerin internet kullanma alışkanlıkları eğitimden sonra azalmıştır. Akran eğitimi internet kullanımı konusunda olumlu alışkanlıklar edinmelerini sağlamıştır. Son-test-izleme testi toplam puanları arasında da pozitif sıralar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z = -3.062$, $p < .05$). Yani akran eğitiminin akran eğitimcilerin internet kullanma alışkanlıkları üzerindeki olumlu etkisi akran eğitim programının sonuna kadar devam etmiştir.

III.12. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test-son-test ve izleme testi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile değerlendirilmiş sonuçlar Tablo 24'de gösterilmiştir.

Tablo 24. Akran eğitimine katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	3	4.00	12.00	-1.214*	.225
Pozitif sıra	2	1.50	3.00		
Eşit	7	-	-		
İzleme testi-ön-test					
Negatif sıra	7	6.64	46.50	-1.938*	.053
Pozitif sıra	3	2.83	8.50		
Eşit	2	-	-		
İzleme testi-son-test					
Negatif sıra	9	6.83	61.50	-1.766*	.077
Pozitif sıra	3	5.50	16.50		
Eşit	0	-	-		

*Negatif sıralar temeline dayalı

Tablo 24 incelendiğinde akran eğitimine katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test-son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($Z = -1.214$, $p > .05$). Tabloda görüldüğü gibi ön-test-izleme testi puanları arasında da anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z = -1.938$, $p > .05$). Kontrol grubu öğrencilerinin son-test-izleme testi toplam puanları arasında da anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($Z = -1.766$, $p > .05$). Akran eğitimine katılmayan öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarında herhangi bir değişim olmamıştır.

III.13. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25. Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test toplam puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Ön-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Deney(akran eğitimciler)	12	12.21	146.50	68.5	.840
Kontrol	12	12.79	153.50		

Akran eğitimciler ile kontrol grubunun internet kullanma alışkanlıkları ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=68.5$, $p>.05$). Eğitim öncesinde iki grup arasında internet kullanma alışkanlıkları açısından bir fark görülmemektedir.

III.14. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitimine katılan akran eğitimciler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği son-test ve izleme testi toplam

puanları arasında farkın olup olmadığı Mann Whitney U testi ile analiz edilmiş ve sonuçlar Tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26. Akran eğitimine katılan akran eğitmenler (deney grubu) ile katılmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği son-test ve izleme testi puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları

Son-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Deney grubu (akran eğitmenler)	12	14.33	172.00	50	.203
Kontrol grubu	12	10.67	128.00		
İzleme testi					
Deney grubu (akran eğitmenler)	12	8.29	99.50	21.5	.004*
Kontrol grubu	12	16.71	200.50		

*P< 0.05

Eğitim sonrasında da akran eğitmenlerin ve kontrol grubunun internet kullanma alışkanlıkları son-test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=50, p>.05). İzleme testi toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (U=50, p< .05). Akran eğitmenlerin internet kullanma alışkanlıklarının süreç içerisinde azaldığı görülmektedir.

III.15. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	168	155.37	26102.00	-3.267*	.001**
Pozitif sıra	124	134.48	16676.00		
Eşit	35	-	-		

* Negatif sıralar temeline dayalı **P< 0.05

Tablo 27'deki sonuçlar incelendiğinde akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test-son-test toplam puanları arasında pozitif sıralar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($Z=-3.267$, $p<.05$). Akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları azalmıştır. Akran eğitimcilerinin internet kullanımı konusunda yaptıkları bilgilendirme sunumları öğrenciler üzerinde etkili olmuştur.

III.16. Akran Eğitiminden Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitiminden yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 28'da gösterilmiştir.

Tablo 28. Akran eğitiminden yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanlarına ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar testi sonuçları

Son-test-ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	Z	p
Negatif sıra	156	126.04	19662.00	-.737	.461
Pozitif sıra	117	151.62	17739.00		
Eşit	18	-			

* Negatif sıralar temeline dayalı

Sonuçlar incelendiğinde akran eğitiminden yararlanmayan öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test-son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($Z=-.737$, $p>.05$). Farklı bir deyişle akran eğitiminden yararlanmayan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarında herhangi bir değişim olmamıştır.

III.17. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann Whitney U ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerinin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test toplam puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları

Ön-test	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
Grup					
Akran eğitiminden yararlananlar (deney grubu)	327	294.23	96214.50	42586.50	.056
Akran eğitiminden yararlanmayanlar (Kontrol grubu)	286	321.60	91976.50		

Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ile yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları ön-test toplam puanları arasında fark bulunmamıştır ($U=42586.5$, $p>.05$). Akran eğitimcilerin bilgilendirme sunumları öncesinde iki grup arasında bir fark olmadığı görülmektedir.

III.18. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular.

Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olup olmadığı Mann Whitney U ile analiz edilmiştir. Sonuçlar Tablo 30'da gösterilmiştir.

Tablo 30. Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ve yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği son-test toplam puanlarına ilişkin Mann Whitney U testi Sonuçları

Son-test					
Grup	n	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	P
Akran eğitiminden yararlananlar(deney grubu)	327	287.40	93978.50	40350.50	.003*
Akran eğitiminden yararlanmayanlar(Kontrol grubu)	286	329.41	94212.50		

* $P < 0.05$

Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) ile yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları son-test toplam puanları arasında akran eğitiminden yararlanan öğrenciler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($U=40350.5$, $p<.05$). Akran eğitimcilerin internet kullanımı ile ilgili sunumları eğitimden yararlanan gruptaki öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları üzerinde etkili olmuştur.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Akran eğitim programının, ergenlerin internet kullanma alışkanlıklarına etkisinin incelendiği bu araştırmada elde edilen bulgularla ilgili tartışma ve yorumlar denence sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

IV. 1. Akran Eğitimcilerin ve Akran Eğitiminden Yararlananların Akran Eğitim Programına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgulara Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitimi değerlendirme anketi sonuçları akran eğitimcilerin ve eğitimden yararlanan öğrencilerin uygulamayı etkili ve faydalı bulduklarını göstermektedir (% 82.9). Bu sonuçlar daha önce ortaya çıkan yararlanma oranları sonuçları ile paraleldir (Tindall, 1978; Çok ve diğerleri, 2003; Nazlı, 2003). Tindall (1978) tarafından yapılan bir program değerlendirmesinde, öğrencilerin % 84'ünün okulda uygulanmakta olan programdan haberdar olduğunu, kalan % 16'sının ise haberdar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nazlı (2003) tarafından yürütülen uygulamada akran yardımcısı olan öğrenciler arkadaşlarına yardımcı, faydalı olduklarını (% 63), akran yardımcılığı hizmetinden yararlanan öğrenciler; akran eğitimi uygulamasından kişisel olarak yararlandıklarını (% 66) belirtmişlerdir. Çok ve diğerleri (2003) ise HIV/AIDS konusunda yaptıkları çalışmada akran eğitiminden faydalanan öğrenciler uygulamaya katılmaktan memnun olduklarını, akran eğitimcileri ile güzel vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Akran eğitimcilerin tamamı, eğitimden yararlanan öğrencilerin ise % 71'i okulda farklı konularda da akran eğitimine ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler. Yapılan

birçok araştırmanın sonuçları bu bulguları desteklemektedir. Tindall (1978) yaptığı araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 83) böyle bir programa ihtiyaç olduğunu belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Farklı bir uygulamada da akran yardımcıları okullarda gönüllü arkadaş ekibine ihtiyaç olduğunu (% 86) belirtmişlerdir (Nazlı, 2003).

Akran eğitimciler akran eğitiminin arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiğini, diğer insanlarla olan ilişkilerine olumlu katkısı olduğunu düşünmektedirler (% 91.7). Bu bulgu birçok araştırmanın benzer bulguları ile desteklenmektedir. Özcebe ve Akın (2003) uyguladıkları akran programında kadın-erkek etkileşiminin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca Nazlı (2003) tarafından yapılan uygulamada da öğrencilerin % 60'ı arkadaşlık ilişkilerine olumlu katkısı olduğuna yönelik görüş belirtmişlerdir.

Akran eğitimi değerlendirme anketinde bulunan 'akran eğitimi başkalarına karşı sorumluluklarım olduğunu anlamı sağladı' (% 91.7), 'artık okuldaki diğer arkadaşlarımla sorunlarına karşı daha duyarlıyım', 'artık okuldaki arkadaşlarımla kişisel haklarına daha saygılıyım' (% 83.3), 'diğer insanları ve hangi ruh hali içinde olduklarını daha iyi anlayabiliyorum' (% 41.7) maddeleri 'katılıyorum' şeklinde cevaplanmıştır. Bu sonuçlar akran eğitim programının akran eğitimcilerin kişilerarası ilişkilerine yönelik görüşlerinin olumlu olduğunu göstermektedir. Birçok araştırma sonucu bu bulguları destekler niteliktedir (Myrick, 1997; Çok ve diğerleri, 2003; Taylı,2006; Pehlivan, 2004; Aladağ; Carter, 2008).

Akran eğitimciler 'akran eğitimi sayesinde özgüvenimin arttığını düşünüyorum' maddesini % 83.3 'katılıyorum' olarak cevaplamışlardır. Yapılan çalışmaların bulguları araştırmanın bu bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Nazlı (2003) tarafından yapılan uygulamada öğrenciler bu uygulamalara aktif olarak katılmakla kendilerini okulda önemli biri gibi algıladıklarını (% 93) ifade etmişlerdir. Brack (2008),

tarafından yürütülen farklı bir çalışmada da akran eğitimine katılanların akranlarına göre özgüvenlerinde anlamlı bir artış olduğu belirlenmiştir. Benzer bir çalışmada da yıl boyunca programa katılan öğrencilerinin öz-güvenlerinin daha yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (Moore, 1994).

Bu çalışmada akran eğitmenler aynı ve benzer akran eğitimlerinde tekrar görev almak istediklerini belirtmişlerdir (% 91.7). Benzer bir sonuç olarak Nazlı (2003) tarafından yapılan çalışmada öğrenciler (% 71) bir sonraki yılda görevlerine devam etmek istediklerini ifade etmişlerdir.

Akran eğitimi değerlendirme anketinde bulunan ‘kendimi daha iyi bir dinleyici olarak görüyorum’ % 66.7’si ‘konuşurken karşımdaki insanların duygularını ve bedensel ipuçlarını daha çok dikkate alıyorum (% 83.3) maddeleri ‘katılıyorum olarak işaretlenmiştir. Akran eğitimi ile akran eğitmenlerin iletişim becerileri anlamlı bir düzeyde farklılaşmıştır. Bu araştırma kapsamında uygulanan İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği bulguları da bu sonuçlarla paralellik göstermektedir. Aynı zamanda birçok araştırma bu bulguyu destekler niteliktedir (Myrick, 1997; Pehlivan, 2004; Aladağ, 2005; Taylı, 2006).

‘Akran eğitiminin okul-ders başarıma olumlu etki yaptığını düşünüyorum maddesi’ akran eğitmenler tarafından % 83.3, ‘akran eğitimine katıldığımdan beri okulda bulunmayı daha çok seviyorum’ maddesi de % 91.7 oranında ‘katılıyorum’ olarak işaretlenmiştir. Akran temelli uygulamaların akademik başarıya ve okul ortamına etkisi birçok araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Yapılan bir çalışmada akran temelli uygulamanın akademik başarıyı arttırmada etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Taylı, 2006). Bunun yanı sıra Beardsley (1997), akran eğitiminin eğitimden yararlananların akademik başarılarında gelişme olduğunu belirtmektedir. Mchale (1999), çalışmasında

akran eğitiminin akademik başarıyı arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aladağ (2005) tarafından yapılan çalışmada ise akran danışmanlığı hizmetinden yararlanan öğrenciler akran danışmanlarla akademik konularda konuşmanın daha faydalı olacağını belirtmişlerdir. Akran temelli uygulamaların akademik başarıyı olumlu yönde etkilediğini, olumlu bir okul iklimi oluşturduğunu, öğrencilerin bu tarz uygulamalarda görev alarak kendilerini daha mutlu ve işe yarar hissettiklerini gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Myrick, 1997; Swen, 2000; Pehlivan, 2004; Aladağ, 2005; Taylı, 2006; DeBates, 2006; Carter, 2008).

Akran eğitmenlerin % 100'ünün, akran eğitimi değerlendirme anketinde bulunan 'akran eğitmen olarak kendi rolümü anladım', 'akran eğitmen olarak rolümün güvenli internet kullanımı konusunda bilgi vermek olduğunu biliyorum', 'arkadaşlarıma güvenli internet kullanımı hakkında bilgi vermek kendimi daha mutlu hissetmemi sağladı', 'başkalarına yardım etmenin temel bir ahlaki değer olduğunun daha çok farkına vardım', 'insanların interneti güvenli olarak kullanmadıklarında neler yaşayabileceklerini daha iyi anladım', 'güvenli internet kullanımının önemini daha iyi anladım' maddelerini 'katılıyorum' olarak cevapladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte % 83.3'ünün, 'akran eğitimi sayesinde interneti güvenli kullanmaya başladım' maddesini 'katılıyorum' olarak cevapladığı belirlenmiştir. Ayrıca 'akran eğitimi sayesinde olumlu ve olumsuz özelliklerimle kendimi daha iyi anladım' (% 75), akran eğitimine katıldığımdan beri kendimi daha iyi anlıyorum' (% 83.3) ve 'akran eğitimine katıldığımdan beri başkalarını daha iyi anlıyorum' (% 91.7) maddeleri 'katılıyorum' olarak cevaplanmıştır. Akran eğitmenler, 'arkadaşlarıma sunum yaparken zorlandım' maddesini % 75 oranında 'kararsızım', % 25 oranında 'katılmıyorum' ve 'sınıflarda sunum yaparken arkadaşlarım beni dinlemek istemedi' maddelerini % 75 oranında 'katılmıyorum' olarak

cevaplamışlardır. Farklı konularda uygulanan akran temelli çalışmaların öğrencilerin kişisel gelişimini desteklediğini, iletişim becerilerini arttırdığını, uygulama yapılan konuda bilgi düzeylerinde, tutumlarında anlamlı farklılıklar olduğunu gösteren birçok araştırma bulunmaktadır (Myrick, 1997; Swen, 2000; Pehlivan, 2004; Aladağ, 2005; Taylı, 2006; Carter, 2008).

Akran eğitimci 'Akran eğitiminde tartışılan konular, verilen bilgiler, hazırlanan dökümanlar yeterliydi' maddesini % 58.3 'katılıyorum', % 33.3 'kararsızım, % 8.3 'katılmıyorum' olarak cevaplamışlardır. Aynı zamanda akran eğitiminin eksik yönleri konusunda akran eğitimci projeksiyon cihazının arızalanmasını bir olumsuzluk olarak değerlendirmişlerdir. Bu sonuçlar akran eğitim programı kapsamında hazırlanan dökümanların ve var olan koşulların daha fazla geliştirilmesi gerekliliğini göstermektedir.

'Akran eğitiminde verilen ev ödevleri yapacağım işi daha iyi anlamamı sağladı' maddesi % 91.7 oranında katılıyorum olarak cevaplanmıştır. Bu tür uygulamalarda verilen ev ödevleri programın etkisini arttırmakta ve anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Okul PDR hizmetlerinin daha kolay yürütülmesi, tanınması, yaygınlaşması açısından da akran eğitimi çok önemli görülmektedir. Akran eğitimci, okul psikolojik danışmanı ile koordineli çalışmaları gerektiğini (% 91.7) ve akran eğitiminin etik kurallarını bildiklerini (% 83.3) ifade etmişlerdir. Bu sonuç akran eğitim programı uygulanırken öğrencileri etik kurallar konusunda bilgilendirmenin önemli olduğunu göstermektedir. Swen (2000) akran yardım programlarının, devlet okul sistemi ile rehberlik hizmetlerinin önemli bir bileşeni olduğu belirtilmektedir. Akran temelli uygulamalar okullardaki psikolojik hizmetlere ek olarak akran etkisini olumlu yönde kullanmayı amaçlayan etkili bir yöntemdir (Carter, 2008).

Akran eğitimi değerlendirme anketinde bulunan iki ayrı madde birbirini ve akran eğitim programının etkili olduğunu doğrular niteliktedir; ‘akran eğitiminde arkadaşlarımı, güvenli internet kullanımı konusunda bilgi vererek olumlu yönde etkilediğimi düşünüyorum (% 83.3) ‘katılıyorum’, akran eğitiminde arkadaşlarımı güvenli internet kullanımı konusunda olumlu yönde etkilediğimi düşünmüyorum (% 75) ‘katılmıyorum’ olarak cevaplanmıştır.

Akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin değerlendirme anketi sonuçları değerlendirildiğinde öğrencilerin akran eğitmenlerin kendilerine karşı saygılı olduklarını (% 74.9), akran eğitmen olmayı kişisel bir ayrıcalık olarak kullanmadıklarını (% 50.1) belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin ‘Akran eğitmeni arkadaşlarımız bize internet bağımlılığı konusunda bilgi verdi’ maddesinin % 84.2’sinin ‘katılıyorum’, % 9.6’sının ‘kararsızım’, % 6.2’sinin ‘katılmıyorum’, ‘Akran eğitmeni arkadaşlarımız bizi güvenli internet kullanımı konusunda teşvik ettiler’ maddesini % 78.3’ünün ‘katılıyorum’, % 14.5’inin ‘kararsızım’, % 7.2’sinin ‘katılmıyorum’, ‘Akran eğitiminden sonra internet kullanımı konusunda daha dikkatli olmaya başladım’ maddesini % 75.2’sinin ‘katılıyorum’, % 14’ünün ‘kararsızım’, % 10.9’unun ‘katılmıyorum’, ‘Akran eğitimi sayesinde internet ve güvenli internet kullanımı konusunda bilgim arttı’ maddesini % 77’sinin ‘katılıyorum’, % 16.3’ünün ‘kararsızım’, % 6.7’sinin ‘katılmıyorum’, ‘Akran eğitimiyle internette sadece oyun oynamak yerine bilgiye ulaşmamızın yollarını öğrendim’ maddesini % 71.6’sının ‘katılıyorum’, % 17.1’inin ‘kararsızım’, % 11.4’ünün ‘katılmıyorum’, ‘Akran eğitimi internetteki riskli durumları fark etmemi sağladı’ maddesini % 71.3’ünün ‘katılıyorum’, % 20.9’unun ‘kararsızım’, % 7.8’inin ‘katılmıyorum’, ‘Akran eğitimiyle internetteki riskli durumlarda ailemden ve arkadaşarımdan yardım alabileceğimi fark ettim’ maddesini % 66.4’ünün ‘katılıyorum’,

% 22'sinin 'kararsızım', % 11.6'sının 'katılmıyorum', 'Akran eğitimiyle internetteki riskli durumlarda kullanabileceğim ihbar sitelerini öğrendim' maddesini % 72.4'ünün 'katılıyorum', % 20.4'ünün 'kararsızım', % 7.2'sinin 'katılmıyorum', 'Akran eğitimcilerinin yaptıkları eğitim çalışması internet kullanımını konusunda yaptığım yanlışları fark etmemi sağladı' maddesini % 67.2'sinin 'katılıyorum', % 22.7'sinin 'kararsızım', % 10.1'inin 'katılmıyorum', 'Akran eğitimiyle aşırı internet kullanmanın olumsuzluklarını fark ettim' maddesini % 79.8'inin 'katılıyorum', % 12.4'ünün 'kararsızım', % 7.8'inin 'katılmıyorum', 'Akran eğitimiyle tanımadığım kişilerle internet üzerinden ilişki kurmamam gerektiğini fark ettim' maddesini % 73.4'ünün 'katılıyorum', % 17.6'sının 'kararsızım', % 9'unun 'katılmıyorum', 'Antivirüs programlarını ve kullanım amaçlarını öğrendim' maddesini % 61'inin 'katılıyorum', % 26.6'sının 'kararsızım', % 12.4'ünün 'katılmıyorum', 'Akran eğitimiyle internet kullanırken zamanı etkin kullanmam gerektiğini fark ettim' maddesini % 74.7'sinin 'katılıyorum', % 15'inin 'kararsızım', % 10.3'ünün 'katılmıyorum' olarak cevapladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu internet kullanımını konusunda uygulanan akran eğitiminin eğitimden yararlananlar açısından faydalı ve etkili olduğunu göstermektedir. Farklı konularda (bire-bir danışmanlık, sınav kaygısı, kişisel sorumluluğun artırılması, alkol kullanımı, şiddet, HIV/AIDS vb.) uygulanan akran eğitimlerinin yararlananlar açısından faydalı olduğunu belirten birçok araştırma bu bulguyu destekler niteliktedir (Moore, 1994; Pitts, 1996; Turner, 1996; Beardsley, 1997; Study, 1997; Tuna, 2002; Çok ve diğ., 2003; Karabulut, 2003; Çiçekçioğlu ve ark, 2004; Taştan, 2004; Pehlivan, 2004; Kadioğlu, 2005; Aladağ, 2005; Taylı, 2006; Norton ve Mutonyi, 2007; Sencar Tokgöz, 2007; Demirci ve Şekercioğlu, 2009)

IV.2. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Analiz sonuçları, akran eğitimcilerin iletişim becerilerinde eğitim sonrası ve izleme testinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir. Farklı bir deyişle uygulanan eğitim, akran eğitimcilerin iletişim becerilerini geliştirmede etkili olmuştur.

Akran eğitim programında yapılan provalar ve sunumlar akran eğitimcilerin kazandıkları iletişim becerilerinin pekişmesini sağlamıştır. Araştırmanın bu bulgusu alanyazındaki birçok çalışmanın bulguları ile desteklenmektedir (Beardsley, 1997; Çok ve diğerleri, 2003; Geldard ve Patton, 2007).

Öner- Koruklu (2003) tarafından yürütülen bir uygulamada üniversite öğrencileri arabuluculuk eğitimi programına katılmış ve eğitiminin iletişim becerileri, empatik algılama ve çatışma çözme becerilerine etkisi incelenmiştir. Uygulama sonucunda eğitim almış grubun çatışma çözme becerilerinde, iletişim çatışmalarına girme oranlarında anlamlı bir düşüş olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra Carter (2008) akran temelli programların uygulandığı okullarda öğrenciler arasında iletişimi geliştirdiğini belirtmektedir.

IV.3. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Toplam Puanlarına İlişkin Tartışma ve Yorum.

Akran eğitime katılmayan kontrol grubu öğrencilerinin iletişim becerileri ön-test-son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşın akran eğitimcilerin iletişim becerileri anlamlı olarak artmıştır. Bu sonuç akran eğitiminin akran eğitimcilerin iletişim becerilerini geliştirmekte etkisi olduğu şeklinde

yorumlanabilir. Ön-test-izleme testi ve son-test-izleme puanları değerlendirildiğinde negatif sıralar lehine anlamlı bir fark bulunması kontrol grubu öğrencilerinin iletişim becerilerinde gerileme olduğunu göstermektedir.

IV.4. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Eğitimden sonra da akran eğitimciler ile kontrol grubunun İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği son-test toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Eğitim sonrasında akran eğitimciler ve kontrol grubunun iletişim becerilerinde fark olmaması grupların aynı okulda olmasından dolayı birbirlerinden etkilendikleri veya kontrol grubunun farklı karıştırıcı değişkenlerden etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. Yapılmış bazı çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur. Steinbauer (1998) yaptığı çalışmada akran eğitimine katılan ve katılmayan öğrencilerin öz-değerlendirme becerilerinin eğitim sonrasında farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bu durumun eğitim alanlarla almayanların aynı ortamda olmasından veya farklı kişisel gelişim organizasyonlarında görev almalarından kaynaklanmış olabileceğini belirtmektedir.

Akran eğitimciler ile kontrol grubu öğrencilerinin izleme testi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu bulgu, sunum provaları ve gözetim çalışmalarının akran eğitimcilerin iletişim becerilerinin pekişmesinde ve gelişmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Akran eğitim programlarında gözetim oturumlarının önemini belirten birçok çalışma bulunmaktadır (Nazlı, 2003; Aladağ, 2005; 2006; Taylı, 2006)

IV.5. Akran Eğitime Katılan Akran Eğitimcilerinin (Deney Grubu) Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitimcilerinin Empatik Eğilim Ölçeği ön-test ve son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuçlar verilen eğitimin empatik eğilim düzeyini artırmada etkili olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Akran eğitimcilerinin Empatik Eğilim Ölçeği izleme testi toplama puanları ile ön-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Akran eğitim programı dâhilinde yapılan bütün çalışmaların akran eğitimcilerinin empatik eğilim düzeylerini artırmada etkili olduğu görülmüştür.

Bu çalışma akran eğitim programı kapsamında yürütülen çalışmaların akran eğitimcilerinin empatik eğilimlerini artırmada kontrol grubundaki öğrencilere göre daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç alanyazında bu konuda yapılan uygulamalı bazı çalışmalarla desteklenmektedir (Martin, 1998). Öner-Koruklu (2003) çalışmasında öğrencilerin empati kurma becerilerinde anlamlı bir artış olduğunu belirlemiştir.

IV.6. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitime katılmayan öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri farklılaşmamıştır. Empatik eğilim düzeylerini etkileyecek herhangi bir değişken söz konusu olmadığından anlamlı bir fark olmaması doğal bir durumdur.

IV.7. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) ile Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin Empatik Eğilim Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitiminden sonra da akran eğitimciler ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Eğitim sonrasında akran eğitimciler ve kontrol grubu arasında anlamlı bir fark çıkmaması, akran eğitiminin akran eğitimcilerin empatik becerilerinin gelişmesinde etkisinin olmaması ile açıklanabilir. Akran eğitimciler ile kontrol grubu öğrencilerinin Empatik Eğilim Ölçeği izleme testi toplam puanları karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Akran eğitim programı süresince yapılan tüm çalışmaların akran eğitimcilerin empatik eğilim düzeylerine olumlu yönde etkisi olduğu için kontrol grubu izleme testi toplam puanlarından anlamlı olarak farklılaşmıştır. Alanyazındaki birçok sonuç akran eğitimine katılan öğrencilerin empatik eğilimlerinin arttığını göstermektedir (Martin, 1998; Öner-Koruklu, 2003, Aladağ, 2005, Taylı, 2006).

IV.8. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimcilerin (Deney Grubu) İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Yapılan analizlerin sonuçlarına göre akran eğitimcilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği ön-test, son-test toplam puanları arasında pozitif sıralar lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak bu farkın pozitif yönde olması beklenen bir durum değildir. Akran eğitimcilerin internet kullanma alışkanlıkları eğitim sonrasında azalması gerekirken artmıştır. Bu durum yapılan çalışmalar verilen ev ödevlerinden dolayı akran eğitimcilerin interneti daha fazla kullanması ile açıklanabilir. Akran eğitimcilerin ön-test-izleme testi toplam puanları arasında negatif sıralar lehine

istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Akran eğitimciler internetteki riskleri ve güvenli kullanım kurallarını öğrendikleri için kullanım alışkanlıkları değişmiştir. Son-test ve izleme testi toplam puanları arasında da negatif sıralar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Akran eğitimcilerin sunum provaları, gözetim çalışmaları ve yaptıkları sunumlar internet kullanma alışkanlıkları konusunda olumlu bir etki yapmıştır. İnternet kullanma alışkanlıkları azalmıştır. Akran temelli uygulamalarda programa katılan öğrenciler programın konusuna göre kişisel olarak gelişme göstermekte ve akranlarına rol model olabilmektedirler. Örneğin kişisel sorumluluğun artırılması konusunda uygulanan akran yardımcılığı programında, sınav kaygısının azaltılmasına yönelik yapılan akran rehberliğinde programda görev alan öğrencilerin kişisel sorumluluk duygularının arttığı, sınav kaygılarının azaldığı görülmüştür (Pehlivan, 2004; Taylı, 2006)

IV.9. Akran Eğitime Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test, Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitime katılmayan öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarında eğitim öncesinde, sonrasında ve izleme sürecinde herhangi bir farklılık olmamıştır. İnternet kullanım alışkanlıklarını etkileyen herhangi bir değişken olmadığından bu durumun doğal olduğu görülmektedir.

IV.10. Akran Eğitimine Katılan Akran Eğitimciler (Deney Grubu) İle Katılmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test ve İzleme Testi Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Eğitim sonrasında da akran eğitimcilerin ve kontrol grubunun internet kullanma alışkanlıkları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Akran eğitimcilerin internet kullanma alışkanlıkları ön-test ve son-test puanları arasında anlamlı bir fark olmasından dolayı kontrol grubu ile aralarında anlamlı bir fark olması beklenirken fark çıkmamıştır. Bu durum kontrol grubunun iletişim becerilerinde olduğu gibi internet kullanma alışkanlıkları açısından da akran eğitimcilerden etkilenmiş olabilecekleri veya farklı karıştırıcı değişkenlerin etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. İzleme testi sonuçları akran eğitimciler lehine anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Yapılan sunum provaları, gözetim çalışmaları ve sunumlar akran eğitimcilerin internet kullanma alışkanlıklarını azaltmada etkili olmuştur.

IV.11. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test ve Son-test Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitiminden yararlanan (deney grubu) öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları ön-test toplam puanları ile son-test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Akran eğitimcilerin sunumları öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları üzerinde istenilen yönde etkili olmuştur. Akran temelli eğitim-yardımdanışmanlık uygulamalarının başarılı sonuçlar verdiği bilinmektedir. Bu bulgu yapılan birçok çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Moore, 1994; Pitts, 1996; Turner, 1996; Beardsley, 1997; Study, 1997; Tuna, 2002; Çok ve diğ., 2003; Karabulut, 2003;

Çiçekçioğlu ve ark, 2004; Taştan, 2004; Pehlivan, 2004; Kadioğlu, 2005; Aladağ, 2005; Taylı, 2006; Norton ve Mutonyi, 2007; Sencar Tokgöz, 2007; Demirci ve şekercioğlu, 2009).

IV.12. Akran Eğitiminden Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Ön-test ve Son-test Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitiminden yararlanmayan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları ön-test ve son-test sonuçları arasında bir farklılık görülmemektedir. Kontrol grubu öğrencilerine ön-test-son-test arası zamanda herhangi bir işlem yapılmamıştır. Öğrencilerin internet kullanım alışkanlıklarının farklılaşmaması doğal bir durumdur.

IV.13. Akran Eğitiminden Yararlanan (Deney Grubu) ve Yararlanmayan (Kontrol Grubu) Öğrencilerin İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği Son-test Bulgularına Yönelik Tartışma ve Yorum.

Akran eğitiminden yararlananlar (deney grubu) ile yararlanmayan (kontrol grubu) öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları son-test toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Akran eğitmenlerin sunumları öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları üzerinde olumlu yönde etkili olmuştur. Farklı konularda uygulanan akran temelli çalışmaların sonuçları bu bulguyu desteklemektedir. Kendi kendine meme muayenesi konusunda akran eğitimi (Tuna, 2002; Çiçekçioğlu ve ark., 2004), akran yardımcılığı (Nazlı, 2003), çatışma çözme ve akran arabuluculuğu

eğitimi (Öner-Koruklu, 2003; Taştan, 2004), aile planlaması konusunda üniversite öğrencilerinin akran eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi (Karabulut, 2003), Sınav kaygısının azaltılması (Pehlivan, 2004), akran danışmanlığı (Aladağ, 2005), akran danışmanlığın üniversite öğrencilerinin uyum düzeyine etkisi (Aladağ, 2006), lise öğrencilerinde kişisel sorumluluğun arttırılması (Taylı, 2006), cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve güvenli cinsel yaşam konusunda akran eğitimi (Karabulut, Ergene, Çok, 2005; Kızıltoprak, 2007) gibi başarılı çalışmalar bulunmaktadır. Aynı zamanda yurtdışında da yapılmış olan birçok çalışmanın olumlu sonuçlar verdiği bilinmektedir (Moore, 1994; Pitts, 1996; Turner, 1996; Beardsley, 1997; Study, 1997; Norton & Mutonyi, 2007).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışmadan elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ardından çalışmanın bulgularıyla ilgili olarak uygulamaya ve bu konuda yapılacak olan yeni araştırmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada akran eğitiminin akran eğitmenlerin iletişim becerilerini, empatik eğilimlerini bununla birlikte akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlanan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıklarını etkileyip etkilemediği değerlendirilmiştir. Ayrıca akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlananların akran eğitime yönelik görüşleri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak:

1- Akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlananların akran eğitimi programını değerlendirmeleri sonucu akran eğitiminin akran eğitmenler ve eğitimden yararlananlar açısından faydalı olduğu belirlenmiştir.

2- Akran eğitmenlerin iletişim becerilerine yönelik yapılan değerlendirmede akran eğitim programının akran eğitmenlerin iletişim becerilerini geliştirdiği görülmüştür. Akran eğitmenlerin iletişim becerileri istatistiksel olarak anlamlı bir artış göstermiştir.

3- Akran eğitimi programında yapılan çalışmaların akran eğitmenlerin empatik eğilim düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

4- Akran eğitim programının internet kullanma alışkanlıklarını etkileyip etkilemediği değerlendirilmiş, akran eğitmenlerin internet kullanma alışkanlıkları istatistiksel olarak azalmıştır.

5- Akran eğitiminden yararlanan öğrencilerin internet kullanma alışkanlıkları azalmıştır.

ÖNERİLER

Uygulamaya yönelik öneriler

1- Akran temelli yardım eğitim programları ülkemizde çok yaygın değildir. Okul psikolojik danışmanlarının akran temelli uygulamalara sıcak bakmamasının nedenlerinin biri bilgi eksikliğidir (Taylı, 2006). Bu anlamda okul psikolojik danışmanlarına yönelik olarak hizmet içi eğitim programları düzenlenebilir. Aynı zamanda akran temelli uygulamalara yönelik yayınların artması, basın aracılığıyla uygulamaların tanıtılması, teşvik edilmesi gerekmektedir.

2- Akran eğitim ve yardım programları okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin öğrenciler tarafından tanınmasını ve anlaşılmasını sağlamaktadır. Okul rehberlik servisinin okul açısından işlevinin artırılması, hizmetlerin daha çok öğrenciye, veliye ulaşması açısından da akran eğitim-yardım programları kullanılabilir.

3- Birçok veli okul rehberlik servisine çocukların aşırı internet kullanımından dolayı ders başarısının düştüğünü, aile içi ilişkilerinin azaldığını, bu konuda ne yapacaklarını bilmediklerini belirtmektedirler. İnternet kullanımı konusunda verilen bu eğitimin ilköğretim okullarında uygulanması bağımlılığı önleme açısından yararlı olacaktır. Öğrencilere bu konuda farkındalık kazandıracaktır.

4- Çalışma kapsamında eğitilen akran eğitimci farklı okullarda da internet kullanımı konusunda sunum yapabilirler.

5- Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar akran eğitim programının akran eğitimcilerin iletişim becerilerini arttırdığını göstermiştir. Öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesi, kendilerini daha rahat ifade etmeleri kişisel gelişim açısından önemlidir. Bu şekilde öğrencilerin olumlu davranışları artacak, arkadaşlık-öğretmen

ilişkileri gelişecek ve başarı düzeyleri de artacaktır. Bu anlamda da akran temelli uygulamaların okullarda farklı konularda da uygulanması önerilmektedir.

6- Bu çalışmada ilköğretim ikinci kademe öğrencileri ile çalışılmıştır. Değişik yaş gruplarında ve kurumlarda da bu çalışma veya farklı çalışmalar uygulanabilir.

7- Velilere yönelik olarak da internet kullanımı konusunda veya farklı konularda akran eğitimi uygulanabilir.

8- İnternet kullanımı dünyada olduğu gibi ülkemizde de çok hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu hızlı artış internetin zararları ve bağımlılığı göz önüne alınırsa kontrol edilmelidir. Bu konuda öğrencilere rehberlik etmek, onları yönlendirmek ve onlara model olmak gerekmektedir. Bu anlamda okullarda önleyici rehberlik ilkesini benimseyen güvenli internet kullanımına yönelik çalışmalara yer verilmelidir. Öğretmenlerin, ailelerin bu konuda sorumluluk alması gerekmektedir.

Yeni araştırmalara yönelik öneriler

1- Akran temelli eğitim-yardım uygulamaları farklı amaçlarla geliştirilebilmektedir. Farklı programlara da ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin parçalanmış aile çocuklarına destek, kitap okuma alışkanlığı kazandırma, yararlı hobiler edinme gibi konularda da akran eğitim-yardım programları geliştirilebilir.

2- Bu çalışmada akran eğitimler sadece sunum yapmışlardır. Akran eğitimlerin bireysel görüşmelerle interneti bağımlılık düzeyinde kullanan öğrencilere rehberlik edebilecekleri akran temelli programlarda geliştirilip uygulanabilir.

3- Bu araştırmada hazırlanan program, koşullar ve dökümanlar açısından daha fazla geliştirilebilir ve uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Acun Kapıkıran, N. (2005). *Lise öğrencilerinde akran baskısı ve problem çözme*. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Denizli
- Akkoyunlu, B. (2004). Öğretmenler ve öğretmen adayları için eğitimde internet kullanımı. İstanbul: Ceren Yayın Dağıtım, Bilimsel ve Teknik Araştırma Vakfı (Bitav).
- Aktuğ, T. (2006). *Ergenlerde akran baskısı ve benlik saygısının incelenmesi*, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Aladağ, M. ve Tezer, E. (2007). Akran danışmanlığı nedir? Ne değildir? *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27), 139-155.
- Aladağ, M. (2005). *Bir akran danışmanlığı programı geliştirme ve etkililiğini inceleme*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aladağ, M. (2006). *Akran danışmanlığı programının ege üniversitesi eğitim fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin uyum ve stres düzeylerine etkisi*. Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İzmir.
- Altun, A. (2005). Eğitimde internet uygulamaları. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alver, B (1998). *Bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiler*, Yüksek lisans tezi, Atatürk üniversitesi, Erzurum.

- Anderson CA, Dill KE. (2000). Video games and aggressive thoughts, feelings and behavior in the laboratory and in life. *J Pers Soc Psychol.*;78:772-790
- Babadoğan, C. (2002). Akran Eğitimi: Sosyal bilimler alanında eğitim gören niversite gençliğinde HIV/AIDS'in nlenmesi. Ankara: HATAM Yayınları.
- Baldık, . (2004). Ansiklopedik eğitim ve psikoloji rehberi. Timaş yayınları, İstanbul.
- Başgn Ekşioğlu, A. (2007). *Akran eğitimi yoluyla anneden anneye emzirme yeterlilik eğitiminin etkisinin belirlenmesi*, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ebelik Ana Bilim Dalı, İzmir.
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Beard, K. W. (2002). Internet Addiction: Current status and implications for employees. *Journal of Employment Counseling*, 1, 2-11
- Beard, K.W. (2005). Internet addiction: a review of current assessment tecniqes and potential assessment questions. *Cyberpsychology & Behavior*, 8 (1), 7-14
- Beardsley, G. S. (1997). *The effects of peer counseling on at-risk high school youth. Unpublished doctoral dissertation*, University of Miami, Florida. Retrieved; 01. 2010, from the Proquest database.
- Bowman, Robert L. (1986). *Peer facilitator programs for middle graders: students helping each other grow up*. *The School Counselor*, (2), 221-229

- Brack, B.(2008). *Are peer educators really peers?* Department of Psychology at Creighton University in Omaha, Journal Of American College Health, Vol. 56, No. 5
- Budak, S. (2005). Psikoloji sözlüğü, Ankara: Bilim ve Sanat yayınları
- Büyüköztürk, Ş. (2001). Deneysel desenler: Ön-test-son-test kontrol grubu desen ve veri analizi. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Carty, Laurie. ve Bask. (2000). *Non-smoking youth through peer group counseling.* Guidance & Counseling, 16 (1), 32-39.
- Catalano, Richard., M.L. Berglund., J.A. Ryan, ve H. S. Lonczak. (2004). *Positive youth development in the united states: research findings on evaluations of pozitive youth development programs.* ANNALS, AAPSS, 591, (<http://online.sagepub.com>).
- Cengizhan, C. (2005). Bilgisayar ve internet bağımlılığı (Araştırmalar). Niğde Eğitim Fakültesi, <http://egitim.nigde.edu.tr/articles.php?lng=tr&pg=340>
- Cüceloğlu, D. (1996). İnsan ve davranışı. Remzi Kitabevi. Üçüncü Basım. İstanbul.
- Çok, F. ve Diğ. (2003). HIV/AIDS'in önlenmesi: Akran eğitimi izlenimleri. *HIV/AIDS Dergisi*, 6 (1), 24-27.
- Çok, Figen. (1998). Ergenler ve AIDS eğitimi. *Eğitim ve Bilim*, 22 (107), 46-53.
- Darrell P.W. (2007). Engaging African American youth in smoking prevention efforts. *American journal of health studies*; 2007, Vol. 22 Issue 2, p114-120, 7p
- DeBates, D. ve Bell, J. (2006). *Peer education teams help curp school violence.* Human Development and Consumer Sciences Department al South Dakota State University

- Demir Şad, E. (2007). *Akranları tarafından reddedilen ve kabul edilen ilköğretim II. kademe öğrencilerinin özsaygı, sosyal beceri, davranış problemleri ve okul başarılarının karşılaştırılması*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Demirci, N., Şekercioğlu, A. (2009). *Akran öğretimi yönteminin üniversite öğrencilerinin elektrostatik konusundaki başarılarına etkisi ve yönetime yönelik tutumları*, e-Journal of New World Sciences Academy, Volume: 4, Number: 1, Article Number: 1C0020, www.newwsa.com
- Dickinson, D. (2006). *Smokescreen or opening a can of worms? workplace HIV/AIDS peer education and social protection in South Africa*, University of the Witwatersrand
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi, *A.Ü.Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1-2); 155-190.
- Dökmen, Ü. (2004). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Dusek, J.B. (1987). *Adolescent development and behavior*, Prentice-Hall International, Inc.NJ, U.S.A.
- Erkan, S. (2000). *Örnek grup rehberliği etkinlikleri*. Pegem yayıncılık, Ankara.
- Erkan, S. (2001). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*. Nobel yayın dağıtım, Ankara.
- Engelberg, E. & Sjöberg, L. (2004). *Internet use, social skills, and adjustment*, *CyberPsychology & Behavior*, 7 (1), 41-50

Garcia, Y. E., Metha, A., Perfect, M. C., ve McWhirter, J. J. (1997). A senior peer counseling program: Evaluation of training and benefits to counselors. *Educational Gerontology*, 23 (4), 329-345. EBSCO host database.

Geldard, K. ve Patton, W. (2007). *Adolescent peer counselling: enhancing the natural conversational helping skills of young people*, school of psychology and counselling, Queensland University, *Australian Journal of Guidance & Counselling*, Volume 17 Number 1. 28–48

Gönül, A.S. (2002). Patolojik internet kullanımı, *Yeni Sempozyum* 40 (3) 105-110

Griffiths, M. (1999). Internet Addiction: Fact or fiction? *the psychologist*, 12(5), 246- 250.
Çeviren: Psk. Kazım Alat, İnternet Bağımlılığı: Gerçek mi? Kurgu mu? *Türk Psikoloji Bülteni* ISSN: 1300-7408.

Gündoğdu, D. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin internet kullanım düzeyleri ve amaçları*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Gürgün, S. (2007). *Özel okullarda öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinin internete yönelik tutum ve düşünceleri* (Acarkent Doğa Koleji Örneği). Sakarya.

Gürler, A. (2005). *Çocuğun suça yönelmesinde aile faktörünün ve akran gruplarının rollerinin incelenmesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

Güvenir, Taner (ed.) (2004). Okulda akran istismarı. Ankara: Kök Yayıncılık.

http://web.boun.edu.tr/~burem/Turkce/burem_akran_detay.htm

<http://www.mentalhealt.org/>

<http://www.mentars.ca>

İşman, A. (1998). Uzaktan eğitim: Genel tanımı, Türkiye'deki gelişimi ve proje değerlendirmeleri. Sakarya: Değişim Yayınları

Kadioğlu, H. (2005). *Yetişkin ve akran liderli cinsel eğitimin ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin cinsellikle ilgili bilgi ve tutumları üzerindeki etkileri*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Hemşireliği Doktora Tezi, İstanbul.

Karabulut, Ö.Ö. (2003). *Aile planlaması konusunda üniversite öğrencilerinin akran eğitimi etkinliklerinin değerlendirilmesi*, Hemşirelik Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Karan, G. (2006). Anne babalar için internet rehberi: İstanbul, Epsilon Yayıncılık.

Karasar, N. (1994). Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, yöntemler. Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.

Kıran Esen, B.(2003). Akran baskı düzeylerine ve cinsiyetlerine göre öğrencilerin risk alma davranışı ve okul başarılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. Cilt: 2 Sayı:20

Korkut, F. (2004). Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma. Ankara: Anı Yayıncılık.

Köknel, Ö. (1981). Gencin toplumsallaşması, *Aile ve Çocuk*. Sayı:1; 65-73.

Köksalan, B. (2009). Günümüzde yeni bir boş zaman aktivitesi olarak internet. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Sayı:28; 262-272

- Liau Albert, K. (1999). *Evaluation of the peer helping componet of a group treatment program for antisocial youth*, The Degree of Doctor of Philosophy, The Ohio State University
- Martin, A. A. (1998). *The effectiveness of Christian adolescent peer counselor training: A controlled study*. Unpublished Doctoral Dissertation. Retrieved 11, 2009, from the proquest database.
- Moore, L. B. (1994). *Peer helpers helping themselves: A study of some of the most significant benefits of being a peer helper*. Unpublished doctoral dissertation, Baylor University, Texas.
- Morahan-Martin, J. (1997). *Incidence and correlates of pathological Internet use. Paper presented at the 105th annual meeting of the American Psychological Association, Chicago, IL.*
- Morgan, C. & Cotten, S. R. (2003). The relationship between internet activities and depressive symptoms in a sample of college freshmen, *CyberPsychology & Behavior*, 6 (2), 133-142
- Morris Charles, G.(2002). Psikolojiyi anlamak. Ankara. Türk Psikologlar Derneği Yayınları. Birinci Basım.
- Myrick, Richard D. ve B.E., Folk. (1991). *Peervention: Training peer facilitators for prevention education (Student handbook)*. Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Myrick, Robert. D; W. Higuland. ve , R. A. Sabolla. (1995). *Peer helpers and perceived effectiveness*. *Elementary School Guidance and Counseling*, 29, 428-440.

Nalwa, K. Anand, A. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern, *CyberPsychology & Behavior*, 6 (6)

National Peer Helpers Association, (2002). *Programmatic standards*.
<http://www.peerhelping.org>.

Nazlı, S. (2003). Okullarımızda küçük yardımcılar: Gönüllü arkadaş eğitim programı. VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. İnönü Üniversitesi, Malatya.

Orhan, F., Akkoyunlu, B. (2004). İlköğretim öğrencilerinin internet kullanımları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 26; 107–116

Öner- Koruklu, N. (2003). *Arabuluculuk eğitiminin iletişim ve çatışma çözme becerisine etkisi: bir grup üniversite öğrencisi üzerinde çalışma*, İzmir: Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi.

Özcebe, Hilal.& L. Akın. (2003). *Effects of peer education on reproductive health knowledge for adolescents living in rural areas of Turkey*. *Journal of Adolescent Health*, 33, 217-218.

Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., Kalyoncu, Ö.A., (2007). *Bağımlılık Dergisi*, 2007, Cilt: 8, Sayı: 1, s:36-41 / *Journal of Dependence*, 2007, Vol: 8, N.: 1, pp.36-41 / www.bagimlilik.net

Park, Nansook. (2004). *Charakter strengths and positive youth development*. *ANNALS, AAPSS*, 591, (<http://online.sagepub.com>).

Peat, M., Dalziel, J., ve Grant, A. M. (2001). Enhancing the first year student experience by facilitating the development of peer networks through a oneday workshop.

Higher Education Research & Development, 20 (2), 199-215. Taylor & Francis Online Journals database.

Pehlivan, G.K. (2004). *Akran rehberliği aracılığıyla lise öğrencilerinde sınav kaygısının azaltılması*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Pitts, M. A. (1996). *The effectiveness of peer counseling for resolving interpersonal problem distress in college students*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Idaho.

Ross & Harzke (2006). Outcomes of project wall talk: An HIV/AIDS peer education program implemented within the Texas state prison system, Center for health promotion and prevention research, School of Public Health, University of Texas Houston Health Science Center, *AIDS Education and Prevention*, 18(6), 504–517.

Sanders, C.E., Field, T.M., Diego, M. ve Kaplan, M. (2000). The relationship of internet to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence*, 35 (138), 237-242.

Sencar Tokgöz, S. (2007). *Akran öğretiminin altıncı sınıf öğrencilerinin fen bilgisi dersi başarılarına ve fen dersine olan tutumlarına etkisi*, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Bölümü Doktora Tezi, Ankara.

Simkova, B. & Cincera, J. (2004). Internet addiction disorder and chatting in the Czech Republic, *CyberPsychology and Behavior*, 7 (5).

Siyez, D.M. (2009). *Ergenlerde problem davranışlar*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Steinbauer, L. (1998). *The effects of a high school peer counselor training program on the self-appraisal skills and the interpersonal skills of the trained peer leader*. Unpublished doctoral dissertation, The State University of New Jersey, New Brunswick.
- Study, H.R. (1997). *Evaluation of peer-led versus adult-led social-cognitive intervention to reduce sexual risk-taking in college adolescents*. Degree of Doctor of Philosophy, Graduate Faculty of North Carolina State University.
- Swen, S.F. (2000). *Participation in a peer helpers program: studeents perception of school climate and personel growth*, Degree of Doctor of Education, Duquesne University.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel müdürlüğü (2008). İnternet kullanımı ve aile, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Araştırma ve Etütler Merkezi (2008). İnternet kullanma klavuzu. Ankara.
- Taştan, N. (2004). *Çatışma çözme ve arabuluculuk eğitimi programlarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin çatışma çözme ve akran arabuluculuğu becerilerine etkisi*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Tindall, Judith A. (1995). *Peer programs: an in-dept look at peer helping planning, implementation and administration*. pennsylvania : Accelerated Development Inc. Publishers.
- Tobias, A. ve R. Myrick. (1999). *A peer facilitator-led intervention with middle school problem behavior students*. Professional School Counseling, 3 (1),p:27-34
- Tuna, A. (2002). *Üniversite öğrencilerinin kendi kendine meme muayenesini öğrenmelerinde akran eğitimi modelinin etkinliğinin incelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Turner, G. (1999). Peer support and young people's health. *Journal of Adolescence*, 22, 567-572. Retrieved 05/2009, from the EBSCOhost database.

Turner, S.C. (1996). *The effects of peer alcohol abuse education on college students drinking behavior*, Degree of Doctor of Education, University of South Dakota

Whang, L.S-M., Lee, S. Ve Chang, G. (2003). Internet over-users' psychological profiles: a behavior sampling analysis on internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 6 (2), 143-150.

Wingate, P. (1998). İnternet (Çev. Selam İviz). Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.

www.gfkturkiye.com

www.guvenliweb.gov.tr

www.meb.gov.tr

www.microsoft.com

www.rtuk.gov.tr

www.tuik.gov.tr

Yıldız, M. C., Bölükbaş, K. (2005). İnternet kafeler, gençlik ve sosyal sapma, internet ve toplum, Anı Yayıncılık.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology and Behavior*, Vol. 1 No. 3.

Young, K. S. (1997). *What makes the internet addictive: Potential explanations for Pathological Internet Use*, University of Pittsburgh at Bradford, Paper presented at the 105th annual conference of the American Psychological Association, August 15, Chicago, IL.

Young, K. S. (1999). Internet addiction: Symptoms, evaluation, and treatment, *innovations in clinical practice*, 17

Young, K. S. ve Rodgers, R. C. (1998). Internet addiction: Personality traits associated with its development, *CyberPsychology and Behavior*

EKLER

EK.1 AKRAN EĞİTİM PROGRAMI

A-Akran Eğitimi Program Süreci

Programın amacı ve geliştirilmesi

Bu program, internetin olumsuz etkileri, kötüye kullanım ve güvenli, doğru, etkin internet kullanımı konularında ilköğretim 2. kademe öğrencilerini akranları aracılığıyla eğitmek amacıyla önleyici-gelişimsel rehberlik hizmetleri kapsamında hazırlanmıştır.

Akran temelli eğitim-yardım çalışmalarında farklı amaçlarla programlar geliştirilmektedir. Bu çalışmaların bazılarında tek bir amaçla öğrenciler eğitilmekte ve yalnızca bu amaç kapsamında uygulamaların yapılması sağlanmaktadır.

Bu araştırmada temel amaç akran eğitimi programında akran eğitmen olarak görev alan öğrencilerin iletişim-sunum ve yardım becerilerini geliştirmeleri, internet kullanımı konusunda bilgi edinmeleri, geliştirdikleri becerilerle edindikleri bilgileri akranlarına anlatmaları, bu konuda sunum yaparak akranlarını bilgilendirmeleridir. Akran eğitim programı, internet kullanımı, internetin yararları, zararları, olumlu internet kullanım alışkanlıkları geliştirme, internetteki riskler ve kötüye kullanım, güvenli kullanım kuralları konularını kapsamaktadır. Bu uygulamalarla olumlu bir okul iklimi oluşabileceği de göz önünde bulundurulmaktadır.

Akran eğitim programının amaçları;

1. Akran eğitmenlerin empati-iletişim ve yardım becerilerinin gelişmesi
2. Akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlananların internet kullanımı ve internet kötüye kullanım konusunda bilgi sahibi olmaları
3. Akran eğitmenlerin ve eğitimden yararlananların olumlu internet kullanım alışkanlıkları geliştirmeleri

4. Akran eğitim programı ile olumlu bir okul iklimi oluşması

Ergenlerin okullarda, evlerinde ve internet kafelerde internete çok kolay ve çoğu zaman kontrolsüz ulaşabildikleri, zamanlarının çoğunu bilgisayar başında geçirdikleri kaçınılmaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Akademik başarıda düşme, okula devamsızlığın artması, internette daha fazla zaman geçirmek için aile ve arkadaşlara yalan söylenmesi ve ilişkilerin azalması, internet kafelerde akran baskısına maruz kalınması, madde kullanımı, yorgunluk, halsizlik, yaşanan duygu ve düşüncelerden dolayı suçluluk, kaygı duyulması gibi birçok sorunu da beraberinde getiren internet, ergenlerin gelişimlerini olumsuz etkilemektedir. Bu konuda ergenlerin önleyici ve gelişimsel rehberlik hizmetlerine yoğun bir şekilde gereksinimleri olduğu düşünülerek bu program geliştirilmiştir.

Programın genel kapsam ve özellikleri

Akran eğitim programı, programın duyurulması, tanıtılması, ön görüşmeler, akran eğitmen adaylarının seçimi, eğitimi, akran eğitmenlerinin internet kullanımı konusunda kendi akranlarını eğitmeleri (bilgilendirme sunumları) gözetim ve değerlendirme çalışmaları ile bir eğitim-öğretim yılını kapsamaktadır.

Program dahilinde 12 öğrenci akran eğitmen olarak eğitime alınmıştır. Programın değerlendirilmesi açısından 12 öğrencide kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Akran eğitmenlerin eğitimi 10 oturumdan oluşmaktadır. Her bir oturum 90 dakikadır. Oturumlar, iletişim-empati-yardım becerileri ve internet kullanımı konularında bilgiler içermektedir. Bu bilgi ve beceriler, bilgi verme, rol oynama, model olma, tartışma, onaylama gibi tekniklerle akran eğitmenlere kazandırılacak şekilde tasarlanmıştır.

Programın duyurulması, tanıtılması

Akran eğitim programı 2009-2010 eğitim-öğretim yılı ekim ayında okul rehberlik ve psikolojik danışma servisi panolarına afişler asılarak ve 6. 7. ve 8. sınıflara program yöneticisi olan okul rehber öğretmeni-psikolojik danışmanı tarafından her sınıf için bir ders saatinde tanıtılarak duyurulmuştur.

Akran eğitim adaylarının seçimi

Akran eğitim olarak gönüllü öğrenciler arasından 12 öğrenci; empati ve iletişim becerileri, akademik başarıları, yapılan bireysel görüşmeler, sınıf öğretmenlerinin öğrenci hakkındaki görüşleri, Ulusal Akran Danışmanlar Derneği (National Peer Helpers Association NPHA, 1987) ölçütleri değerlendirilerek seçilmiştir. Bu kriterlere göre öğrencilerin, yardımseverlik, güvenilirlik, diğerlerine karşı ilgili olmak, dinleme becerisi ve pozitif bir rol model olarak hizmet verme potansiyeline sahip olmak gibi özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca

1. Uygun yardım özellikleri ve becerilerini göstermesi.
2. Duygusal güvenilirlik/istikrar
3. Yürütülen çalışmalarını anlaması, benimsemesi
4. Bu hizmetlerin sağlanması için gösterilen bağlılık, ailenin izni, uygun ev ortamı
5. Eğitim verilecek olan gruba, özelliklerine gösterilen duyarlılık
6. Zaman içinde süreci izleme becerisini göstermesi

7. Nitelikli bir eğitim çalışması sürdürmesi için eğitim verilecek grubun sayısı ile başa çıkma becerisi (liderlik becerisi) gibi özellikler göz önünde bulundurulmuştur.

Myrick ve Erney'e (1985) göre öğrenciler seçilirken başkalarının iyi oluşu ile ilgili olma, başkalarını dinleyebilme ve anlayabilme becerisi, esneklik, yeni durumlara uyum sağlayabilme becerisi, özgüven, verilen görevi yerine getirebilme konusundaki sorumluluk, dürüstlük ve liderlik potansiyeli göz önünde bulundurularak seçilmelidir. Akran eğitimcilerinin seçimi için öncelikle gönüllülük ilkesi esas alınmalıdır. Bireysel görüşmeler yapılarak Empatik Eğilim Ölçeği uygulanmıştır. Öğretmen referansları ve akran eğitimci olmak isteyen öğrencilerin akademik başarıları okul idaresinden yazılı olarak alınmıştır.

Akran eğitim programı öğrencilere yazılı ve sözel olarak duyurulduktan sonra Akran eğitimci olmak isteyen öğrenciler öncelikle rehberlik ve psikolojik danışma servisine gelip başvuru formu ve Empatik Eğilim Ölçeğini doldurmuşlardır. Program yöneticisi rehber öğretmen öğrencilerle bireysel görüşmeler yapmıştır. Görüşme ve başvuru formları öğrencilerin bazı kişilik özelliklerini (empatik olma, özgüveni yüksek olma, yardımsever olma, etkileyici bir yapıya sahip olma, akademik başarı vb.) belirlemeye yönelik hazırlanmıştır. Ayrıca akran eğitimci olmak isteyen öğrenciler için sınıf öğretmenlerinden referans mektubu istenerek öğretmenlerin öğrenciler hakkındaki görüşleri de değerlendirilmiştir. Ayrıca öğrencilerin velilerine bilgilendirme ve çalışmaya katılması için onay isteği içeren bir mektup gönderilerek veliler bilgilendirilmiş, onayları alınmıştır.

Programın temel ilkeleri ve kuralları

Akran eğitimi programının amacına ulaşması, grubun etkili bir şekilde işlenmesi, grup dinamiğinin olması ve etkili bir şekilde yönetilmesi, akran eğitimcilerin beklentilerinin karşılanması ve uygulayacakları eğitimin amacına ulaşması açısından aşağıdaki temel ilke ve kurallara dikkat edilmelidir.

1. Akran eğitimci adayları gönüllü olmalı.
2. Gizlilik esastır.
3. Her öğrenci birbirine saygı göstermeli, koşulsuz kabul olmalı,
4. Her öğrenci oturumlara ve uygulanacak çalışmalara devam etmeli, katılım sağlamalıdır,
5. Her öğrenci program boyunca ve yapılan çalışmalarda kendi sorumluluğunu üstlenmelidir,
6. Programda yer alan her öğrenci değerlidir.
7. Programda cezalandırma yöntemi hiçbir şekilde kullanılmaz,
8. Öğrenciler yapacakları çalışmalarda cesaretlendirilmelidir,
9. Akran eğitimci adaylarının yaşları birbirine yakın, homojen olmalıdır.
10. Akran eğitimci adaylarının kız-erkek olarak sayıca birbirine yakın olmalıdır,
11. Akran eğitimci adaylarının amaçları benzeşik olmalıdır,
12. Akran eğitimci adayları aynı kişilik özelliklerinde olmamalıdır, Kişilik özellikleri açısından grup üyeleri heterojen olmalıdır.
13. Akran eğitimcilerle birlikte gruba özel kurallar oluşturulabilir.

B- Akran Eğitimi Uygulama Süreci

Akran eğitim süreci 2009-2010 eğitim-öğretim yılının Ekim ayında duyuruların yapılması ve öğrencilerin seçimi ile başlamıştır. Akran eğitmen olarak seçilen öğrencilerin velilerden çalışmalara katılımı için izin dilekçesi alınmıştır ve ayrıntılı açıklama ile veliler uygulamadan haberdar edilmiştir.

Akran eğitmen olmaya aday öğrenciler belirlendikten sonra haftanın belirli günlerinde rehberlik servisinde eğitim oturumları düzenlenmiştir. Akran eğitmenlerin eğitimi 10 oturumdan oluşmaktadır ve haftada iki oturum yapılarak 5 haftada bitirilmiştir. Eğitimi tamamlayan öğrencilere akran eğitmen sertifikası verilmiştir. Akran eğitmenler, eğitimlerini tamamladıktan sonra internet kullanımı konusunda 7. ve 8. sınıflarda gözetim desteği ile bilgilendirme sunumu yapmışlardır.

Öğrencilerin çalışmaları gözetim oturumları ile desteklenmiştir. Gözetim çalışmalarının amacı, akran eğitimcilerinin yapacakları sunumlar sırasında karşılaşacakları engelleri, yaşayacakları zorlukları anlamalarına, değerlendirmelerine ve aşmalarına yardım etmek ve etkinliklerde kullandıkları iletişim becerilerine yönelik farkındalık kazanmalarını, eksik bilgi ve becerilerin tamamlanıp yanlış olanların düzeltilmesi ve kendilerini, iletişim becerileri, akran eğitmenliği konularında geliştirmelerine olanak sağlamaktır.

Öğrencilerin seçilmiş olmalarının bir ayrıcalık gibi algılamalarını önlemek ve akran eğitimi etik kurallarına uygun davranmalarını sağlamak için programın amaçlarını sürekli göz önünde bulundurmaları, kendi görev ve sorumluluklarını, sınırlarını unutmamaları gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca akran eğitmenlerin yapacakları eğitimden önce akran eğitimi sınıflarda tanıtılmış, yürütülecek çalışmalar konusunda öğrencilere bilgi verilmiştir.

Programın sonucunda;

1. Eğitim sürecini başarıyla tamamlayanlar Akran Eğitimci olmaya hak kazanmıştır.
2. Akran eğitimci olan öğrenciler kura ile belirlenmiş olan bir sınıfa internet kullanımı konusunda eğitim vermişlerdir.
3. Akran eğitimci olduktan sonra gözetim çalışmaları ile eğitim süreci devam ettirilmiştir.
4. Programı başarı ile tamamlayanlara "akran eğitimci sertifikası" verilmiştir.
5. Çalışmaların sonunda akran eğitimcilerle değerlendirmeler yapıp, çalışmalar raporlaştırılmıştır.

Programın değerlendirilmesi

Uygulamalar sonrasında akran eğitimcilerin empati ve iletişim becerileri, akran eğitiminden yararlanan öğrencilerle birlikte internet kullanım alışkanlıkları ve akran eğitim süreci anketlerle (son-testler) değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler akran eğitimcilerle birlikte yapıp program sonlandırılmıştır.

AKRAN EĞİTİMİ OTURUM İÇERİKLERİ

1. Hafta 1. Oturum

Oturumun Amaçları: Akran eğitimci adaylarını grup sürecine hazırlanması, birbirleriyle tanışmaları, Grup sürecinin yapılandırılması, grup kurallarının belirlenmesi ve grup kontratının imzalanması, programı tanıtılması ve anlaşılması, programın genel amaçlarını fark ettirilmesi, akran eğitimi kavramını tanıtılması ve akran eğitimi uygulamalarının önemini fark ettirilmesi.

Oturumun içeriği: Eğitim lideri ve üyeler kendilerini tanıtır. İsimlerinin anlamlarını bilip bilmedikleri sorularak tanışmak için etkileşim başlatılır. Programın amaçları hakkında bilgi verilir. Yapılacak olan akran eğitimi uygulamalarının işleyişi hakkında bilgi verilir. Grup bilinci, kuralları, önemi, gruba özel kurallar konulabileceği, bu konudaki önerileri, grubun ne zaman ve nerede toplanacağı, eğitim sürecinin nasıl olacağı, eğitim süreci hakkındaki görüşlerinin, beklentilerinin neler olduğu konuşulur. Grup kontratı oluşturulur. Öğrencilere, yapılacak çalışmalarla ilgili öğrenmek istediklerini söylemelerine fırsat verilir ve gruba yönelik kaygılarını belirtmeleri için açık uçlu sorular sorulur.

Akran eğitiminin ne demek olduğu, bu uygulamaların nerelerde, nasıl yapıldığı, eğitimin amacının ne olduğu, bu eğitimin arkadaşlarını nasıl etkileyebileceği konularında etkileşim sağlanır. Oturumun özeti yapılır ve oturuma ilişkin duygular paylaşılır. Bir sonraki oturum için beklentilerini düşünmeleri ve not etmeleri konusunda ev ödevi verilir. Oturum sonlandırılır.

1. Hafta 2. Oturum

Oturumun Amaçları: Akran eğitimcilerinin görev ve sorumluluklarını bilir, etik kuralları bilir, etik kurallara uymanın ve programın önemini kavrar

Oturumun içeriği: İlk oturum özeti yapılır. Ev ödevleri tartışılır. Sonra akran eğitiminde akran eğitimcilerinin görevlerinin neler olduğu, gruba ve eğitim verecekleri arkadaşlarına karşı sorumluluklarının ve sınırlarının neler olduğu tartışılır. Bu eğitim süreci ile birlikte okulda diğer arkadaşlarına örnek olacaklarını, onlara internet kullanımı hakkında bilgi vereceklerini, dolayısıyla kendilerinin bir takım becerileri kazanmalarının gerekliliği, bu şekilde arkadaşlarıyla, öğretmenler ve idarecilerle daha etkili iletişim kurmalarının önemi konuşulur. Etik ilkeler hakkında bilgi verilir. Öğrencilere etik kurallar yazılı olarak verilir. Akran eğitiminde gönüllü, güvenilir ve dürüst olmanın önemi anlatılır. Yine akran eğitimcilerinin nasıl davranacakları, akran eğitimci olmanın bir ayrıcalık olmadığı, psikolojik danışma hizmetleri kapsamında yürütülen bir eğitim çalışması olduğu belirtilir. İhtiyaç hissettiklerinde psikolojik danışmana ya da sınıf öğretmenine ulaşabilecekleri, arkadaşlarını da yönlendirmeleri gerektiği anlatılır.

2. Hafta 3. Oturum

Oturumun Amaçları: Psikolojik yardım mesleklerini bilir, yardım etmenin önemini anlar, ergenlik dönemi ile ilgili bilgilerine, duygu ve düşüncelerine yönelik farkındalık kazanır, akran etkisinin ve önemini farkına varır, etkili iletişim becerileri konusunda farkındalık kazanır.

Oturumun içeriği: Bir önceki oturum özetlenir. Psikolojik yardım mesleklerinin neler olduğu ve akran eğitiminin bu yardım meslekleri ile olan bağlantısı açıklanır. Yardım etmenin önemi konuşulur. Eğitim sürecinde iyi bir gözlemci olmanın, etkili iletişim

becerilerini bilmenin ve kullanmanın önemi konuşulur. Ergenlik dönemi hakkında slayt gösterisi izlettirilir, akran etkisi, baskısı, önemi hakkında bilgi verilir. Konu ile ilgili etkileşim başlatılır, duygu ve düşünceler paylaşılır. Oturum özetlenir, oturuma ilişkin duygu ve düşünceler paylaşılır. Bir sonraki oturum için etkili iletişim becerileri konusunda araştırma yapmaları ev ödevi olarak verilir ve oturum sonlandırılır.

2. Hafta 4. Oturum

Oturumun amaçları: İletişimin temel özelliklerini açıklar, doğru ve etkili iletişim becerilerini tanıır ve önemini kavrar, kendisinin ve çevresindekilerin iletişim tarzlarının farkında olur, iletişim engellerine ve sonuçlarına yönelik farkındalık kazanır.

Oturumun içeriği: Geçen haftanın kısa bir özeti yapılır ve geçen haftadan bu yana nelerin değiştiği, neleri fark ettikleri ile ilgili etkileşim sağlanır. Ev ödevleri ile ilgili konuşulur ve değerlendirilir. Ev ödevleri ile topladıkları bilgileri ve yaptıkları araştırmaları uygulamalar sırasında nasıl kullanılacakları tartışılır. ‘Olumlu iletişim’ (Erkan, 2001) adlı etkinlik uygulanır. İletişim konusundaki düşünceleri sorularak etkileşim başlatılır. İletişimin temel özellikleri, doğru ve etkili iletişim becerileri ile ilgili yazılı doküman dağıtılır. Görsel olarak etkili iletişim slaytı izlettirilir. Konu ile duygu ve düşünceleri paylaşılır. İletişim engellerine yönelik olarak uygun örnekler anlatılır. Öğrencilerin bu konudaki yaşantılarını ifade etmelerine olanak sağlanır. Oturumun özeti yapılır. Oturumla ilgili duygu ve düşünceler, öğrenilenler konuşulur. İletişim, iletişim becerileri, iletişim engelleri konusunda kendilerini ve çevresindekileri gözlemlemeleri ev ödevi olarak verilir.

3. Hafta 5. Oturum

Oturumun amaçları: Etkili iletişim becerilerini bilir, uygulayabilme becerisi kazanır, etkili iletişim becerilerinin önemini kavrar, iletişimi kolaylaştırıcı yolları bilir.

Oturumun içeriği: Geçen haftanın özeti yapılır. Ev ödevleri konusunda değerlendirmeler yapılır ve tartışılır. İletişim engelleri, iletişimin temel kuralları ve iletişimi kolaylaştırıcı yollar hakkında yazılı doküman verilir ve etkileşim sağlanır. Konuyla ilgili olay örnekleri sunulur ve rol yapma yoluyla duruma yönelik tepkiler canlandırılır ve değerlendirilir. Sınıflarda yapacakları sunumlarda nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda etkileşim sağlanır ve gerekli bilgiler verilir. Oturumun özeti ve oturumun kazanımları konuşulur. Duygu ve düşünceler ve bir sonraki oturum için beklentiler konuşulur. Oturum sonlandırılır.

3. Hafta 6. Oturum

Oturumun amaçları: Öğrencilerin kendi kişisel özelliklerini ve bunun kişiler arası iletişimdeki etkisini fark eder, empati ve ben dili konusunda farkındalık kazanır.

Oturumun içeriği: Geçen haftanın özeti yapılır ve ev ödevleri değerlendirilir. Geçen haftadan bu yana nelerin değiştiği konuşulur. Bu oturumun amaçları açıklanır. Kendileriyle ilgili yazabildikleri kadar sıfat yazmaları ve paylaşımları istenir. Kişisel özelliklerin ve farklılıkların iletişimdeki önemi hakkında bilgi verilir ve açık uçlu sorularla etkileşim sağlanır. Empati kavramı açıklanır ve örnekler tartışılır. Ben dilinin ne olduğu ve nasıl kullanıldığı açıklanır, örnekler konuşulur. Konuyla ilgili yazılı doküman verilir. Öğrencilerin kullandıkları iletişim becerileri konuşulur. Bir sonraki oturuma kadar arkadaşları ile öğrendikleri iletişim becerilerini kullanarak iletişim kurmaları ve gözlemlerini yazmaları ev ödevi olarak verilir.

4. Hafta 7. Oturum

Oturumun amaçları: Sınıf ortamının kendilerini nasıl etkilediğini fark eder, sunum becerilerine yönelik farkındalık kazanır, empati becerileri bilir.

Oturumun içeriği: Sınıf ortamında retmenlerin yaklaşımları ve kendileriyle kurdukları iletişim, bu iletişim hakkında ne dūřundukleri ve nasıl etkilendikleri, sınıf arkadaşlarının bu konudaki duygu ve dūřünceleri konularında etkileşim sağlanır. Empati becerisini geliştirmek amacıyla 'retmen olalım' (Erkan, 2000) adlı etkinlik uygulanır. Sunum becerileri hakkında bilgi verilir. Öđrencilerin bu becerileri ve nasıl geliştirebilecekleri tartışılır. Oturumun zeti yapılır. İnternet kullanımı hakkında bilgi toplamaları, araştırma yapmaları ev devi olarak verilir. Oturumun zeti yapılır. Oturuma ilişkin duygu ve dūřüncelerin paylaşılmasıyla oturum sonlandırılır.

4. Hafta 8. Oturum

Oturumun amaçları: Sunum becerilerini bilir ve geliştirir, internet hakkında bilgi edinir, internetin yararları ve olumsuz etkilerini bilir, kendilerinin internet yaşantılarına yönelik farkındalık kazanır, yaşadıkları olumsuz etkileri fark eder, güvenli internet kullanımı konusunda bilgi sahibi olur ve beceri kazanır.

Oturumun içeriği: Geçen haftanın zeti yapılarak oturum başlar. Ev devleri değerlendirilir ve konu hakkında etkileşim sağlanır. İnternet hakkında bilgi verilir, kullanım amaçları, yararları, olumsuz etkileri tartışılır. Konuyla ilgili örnekler tartışılır. İnternetin nasıl kullanılmasına yönelik etkileşim sağlanır, öneriler tartışılır. Oturuma dair neler hissettikleri, dūřünceleri sorulur. Bir sonraki oturum için internet konusunda kısa bir sunum hazırlamaları ev devi olarak verilir. Oturum özetlenir ve bitirilir.

5. Hafta 9. Oturum

Oturumun amaçları: Sunum yapabilir, topluluk karşısında konuşabilir, internet ile ilgi bilgileri aktarabilir, etkili iletişim becerilerini kullanabilir.

Oturumun içeriği: Geçen haftanın zeti yapılır. Ev devleri değerlendirilir. Öğrenciler evlerinde hazırladıkları sunumları kısaca (5-10 dk.) grup önünde sunarlar. Her sunumdan sonra değerlendirme ve öneriler konuşulur. Yanlış olan bilgiler düzeltilir, eksik olan bilgiler tamamlanır. Etkili iletişim hakkında etkileşim başlatılır. Otumun zeti yapılır. Oturuma ilişkin duygu ve düşünceler paylaşılır. Kendi hazırladıkları sunumlar üzerinde prova yapmaları ev devi olarak verilir. Oturum bitirilir.

5. Hafta 10. Oturum

Oturumun Amaçları: Akran eğitimi süreciyle öğrenenlerin değerlendirilmesi, akran eğitimi ile kazanılan becerilerin nasıl kullanılacağını fark eder, sunum provası yapar.

Oturumun içeriği: Tüm oturumların kısa bir zeti yapılır. Akran eğitimi srencinin nasıl işleyeceği kısaca tekrar edilir. Eğitim süresince öğrencilerin en çok neleri önemsediği, nelerden hoşlandığı, neler öğrendikleri konuşulur. Genel kurallar, etik ilkeler, sorumluluklar ve sınırlılıklar yeniden hatırlatılır. Öğrencilerin etkinlikler sırasında nelere dikkat etmeleri gerektiği, bu çalışmaların gönüllü eğitim uygulamaları olduğunun ve kendilerinin ne bir ğretmen ne de bir uzman olmadıklarını unutmamaları gerektiği hatırlatılır. Sınıflarda yapılacak olan sunumlar hakkında konuşulur, hazırlıklar tartışılır ve planlama yapılır. Eğitim verecekleri öğrencileri uzman olmadıkları konularda danışmana ve sınıf öğretmenlerine yönlendirmeleri gerektiği, sunumlar sırasında karşılaşacakları problemleri gözetim oturumlarına getirmeleri gerektiği anlatılır. Sunum provaları yapılır ve değerlendirilir. Konuyla ilgili etkileşim sağlanır. Son oturuma ilişkin duygu ve düşünceler

konuşulur ve sunum yapacakları zaman ve sınıflar belirlendikten sonra oturum sonlandırılır.

Program her bir akran eğitimcinin sunumundan sonra gözetim oturumu yapılarak devam eder. Eğitim-öğretim yılı sonunda program değerlendirilerek sonlandırılır.

AKRAN EĞİTİMİ PROGRAMI BAŞVURU FORMU

Başvuru tarihi:...../...../.....

Adı soyadı:..... Cinsiyeti: K E Yaşı:..... Sınıfı:.....

Lütfen aşağıdaki soruları içtenlikle yanıtlayınız.

➤ Neden akran eğitmen olmak istiyorsunuz?

.....
.....
.....
.....
.....

➤ Akran eğitmen olarak seçilirsene nasıl bir akran eğitmen olacağını, neler yapabileceğini kısaca açıklar mısın.

.....
.....
.....
.....
.....

➤ Akran eğitiminden beklentilerin nelerdir?

.....
.....
.....
.....

➤ Etkili bir akran eğitmen olmak için hangi özelliklere sahipsin, güçlü ve farklı olan yönlerin nelerdir?

.....
.....
.....
.....

AKRAN EĞİTİM ADAYI İÇİN ÖĞRETMEN REFERANS MEKTUBU

Değerli öğretmen arkadaşım,

Okulumuzda güvenli internet kullanımı konusunda akran eğitimi programı uygulanacaktır. Akran eğitimi programına katılacak olan öğrencimiz hakkındaki referansınız değerlendirme ve seçim konusunda yol gösterici olacaktır. İlginiz için teşekkür ederim.

Referans verdiğiniz öğrenciyi ve aşağıdaki ifadelerin öğrenciyi ne ölçüde yansıttığını göz önünde bulundurarak **“hiç yansıtmıyor (1)”** ile **“tamamen yansıtıyor (5)”** arasında değerlendiriniz. Eğer öğrenciyi yeterince tanımıyorsanız, öğrenci hakkında bilginizin olmadığını düşünüyorsanız, hakkında fikir belirtecek kadar gözleminiz olmamışsa “Fikrim yok (FY)” seçeneğini işaretleyiniz.

Öğrencinin Adı soyadı:.....

Referans veren öğretmenin Adı soyadı:.....

Çevresindekilerin duygu ve düşüncelerine saygı gösterir						FY
Çevresindekilerin yaşadıklarına ilgili ve duyarlıdır.						FY
Çevresindekilerle olumlu ilişkileri vardır.						FY
Kendine güvenen biridir.						FY
Güvenilir biridir.						FY
Dürüştür.						FY
Sorumluluk sahibidir.						FY
İçten ve samimidir.						FY
Yeni fikirlere açıktır.						FY
Eleştirilmeye açıktır.						FY
Yeni durumlara ve ortamlara uyum sağlayabilir.						FY
Liderlik özellikleri vardır.						FY
İkna kabiliyeti yüksektir.						FY
Farklı yaşantılar ve düşünceler karşısında hoşgörülüdür.						FY
Sabırlıdır.						FY
Arkadaş canlısıdır.						FY
Yaratıcı ve pratik bir zekaya sahiptir.						FY
Tutarlıdır.						FY
Kibardır.						FY
Mizah duygusuna sahiptir.						FY
Risk almaya hazırdır.						FY

Ekleme istedikleriniz: .....

Akran Eğitimi programına öneririm. Evet ( ) Hayır ( ) Kararsızım ( )

Tarih:.../.../... İmza:

AKRAN EĞİTMEN ADAYININ KENDİNİ DEĞERLENDİRMESİ FORMU

Adı Soyadı:.....

Değerli akran eğitimci adayı aşağıdaki ifadeleri dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki özelliklerden hangisinin siz ne ölçüde yansıtıp yansıtmadığını “beni hiç yansıtmıyor (1)” ile “beni tamamen yansıtıyor (5)” arasında içten, dürüst ve samimi bir şekilde değerlendiriniz.

Çevresindekilerin duygu ve düşüncelerine saygı gösterir						FY
Çevresindekilerin yaşadıklarına ilgili ve duyarlıdır.						FY
Çevresindekilerle olumlu ilişkileri vardır.						FY
Kendine güvenen biridir.						FY
Güvenilir biridir.						FY
Dürüştür.						FY
Sorumluluk sahibidir.						FY
İçten ve samimidir.						FY
Yeni fikirlere açıktır.						FY
Eleştirilmeye açıktır.						FY
Yeni durumlara ve ortamlara uyum sağlayabilir.						FY
Liderlik özellikleri vardır.						FY
İkna kabiliyeti yüksektir.						FY
Farklı yaşantılar ve düşünceler karşısında hoşgörülüdür.						FY
Sabırlıdır.						FY
Arkadaş canlısıdır.						FY
Yaratıcı ve pratik bir zekaya sahiptir.						FY
Tutarlıdır.						FY
Kibardır.						FY
Mizah duygusuna sahiptir.						FY
Risk almaya hazırdır.						FY

Ekleme istedikleriniz:

.....
.....
.....

Akran eğitimci olmalıyım. Evet ( )

Hayır ( )

Kararsızım ( )

Tarih:...../...../..... İmza:

AKRAN EĞİTİMİ SÖZLEŞMESİ

Akran eğitimci olarak eğitim programı kapsamındaki etik kurallara uyacağıma ve üzerime düşen tüm sorumlulukları eksiksiz yerine getireceğime söz veririm. Aşağıda yazılı olan kurallara program boyunca uyacağımı kabul ederim.

1. Eğitim programı süresince tüm oturumlara eksiksiz katılacağım.
2. Eğitim sürecindeki duygu ve düşüncelerimi açık bir dille ve içtenlikle ifade edeceğim.
3. Eğitim süresince yapmam gereken bütün görevleri tamamlayacağım.
4. Eğitim süresince gizlilik ilkesine sonuna kadar bağlı kalacağım.
5. Eğitime katılanların kişilik haklarına saygı duyacağım.
6. Akran eğitimci olmayı asla kendi yararım, çıkarlarım için kullanmayacağım.
7. Eğitim sırasında sınırlılıklarım dışında bir durum gelişirse hemen program yöneticisinden yardım isteyeceğim.

Yukarıda yazılı olan ve eğitim sürecinde öğreneceğim tüm “ETİK KURALLARA” kesinlikle uyacağımı, Kurallara uymadığım zaman program dışında tutulacağımı ve kurallarla ilgili herhangi bir karmaşa durumunda program yöneticisinden yardım isteyeceğimi kabul ederim.

Akran eğitimci adayı

Program yöneticisi-psikolojik danışman

Tarih:

İmza:

İmza:

VELİ İZİN DİLEKÇESİ

Değerli Veli,

Çocuğunuz, okulumuzda 6. 7 ve 8. sınıf öğrencilerine güvenli internet kullanımı ile ilgili bilgi vermeye yönelik olarak planlanmış olan bir çalışmaya gönüllü olarak katılmak istemiş, sınıf öğretmeninin ve diğer şube öğretmenlerinin değerlendirmesi, akademik başarılarının iyi olması, arkadaşlık ilişkilerinin iyi olması gibi kriterlere göre bu çalışmayı yürütebilecek yeterlilikte ve donanımda olduğuna karar verilmiştir. Bu çalışma “Akran eğitimi” çalışmaya katılanlar da “Akran eğitmen” olarak isimlendirilmektedir. Uygulama, öğrencilerin iletişim becerileri, güvenli internet kullanımı konularında eğitim aldıktan sonra arkadaşlarına güvenli internet kullanımı ile ilgili eğitim vermelerine yöneliktir. Bu amaçla çocuğunuzla birlikte 12 kişi akran eğitmen olarak çalışmaya katılmaktadır. Bu öğrencilere haftanın belirlenen bir gününde okul toplantı salonunda eğitim verilecektir. Bu uygulama okul psikolojik danışmanı-rehber öğretmeni Murat KORKMAZ tarafından yürütülmektedir. Bu doğrultuda ve verilen bilgiler dahilinde çocuğunuzun bu çalışmaya katılımı konusundaki izinlerinize ihtiyaç vardır. Bu sizin ve çocuğunuzun ortak kararı olacaktır. Talep olması halinde çalışma velilere görüşme yoluyla tanıtılıp anlatılacaktır.

Bilgilerinize sunulur.

Murat KORKMAZ

Psikolojik Danışman

tlf: .....

Yukarıda sunulan bilgiler ve açıklamalar doğrultusunda çocuğum .....'ın bu çalışmaya belirtilen koşullarda katılmasına izin veriyorum.

Veli Adı –Soyadı :

Veli İmzası :

AKRAN EĞİTMENLERİN YAPMASI GEREKENLER*

- *Arkadaşlarınızla iletişim kurun ve sürdürün.*
- *İlgili olun, yardım edici bir yaklaşımı koruyun ve katılımcı olun.*
- *İyi bir dinleyici olun.*
- *Eğitim vereceğiniz akranlarınız hakkında bazı genel bilgiler edinin, ergenlik dönemi, arkadaşlık-aile ilişkileri vb. ve bunları eğitiminizde kullanın.*
- *Kendinizi ulaşılabilir kılın.*
- *Akran eğitiminde öğrendiğiniz bilgilerle ilgili doğru ve eksiksiz bilgi verin.*
- *Bir sorunuz olduğunda proje danışmanınıza başvurun.*
- *Akranlarınızı yardım almaları için yönlendirebileceğiniz rehber öğretmen, okul müdür, müdür yardımcısı gibi kişileri daha yakından tanımaya çalışın.*
- *Yapmış olduğunuz akran eğitimi uygulamalarınızı zaman zaman kendi kendinize değerlendirin.*
- *Akranlarınızla verdiğiniz eğitimden sonra tenefüslerde, öğle arasında, okula gelip giderken, vb. ortamlarda güvenli internet kullanımı ile ilgili etkileşime geçin.*
- *Dürüstlüğün ve yardım etmenin en temel amaç olduğunu unutmayın.*
- *Akranlarınızda teşvik edeceğiniz olumlu alışkanlıkları öncelikle kendi hayatınıza katmanız gerektiğini unutmayın.*
- *Kendiniz olun (doğal olun) ve çevrenizdeki akranlarında kendileri olmalarına teşvik edin, siz model olun.*
- *Tüm ulaşabileceğiniz kaynaklara ulaşmaya çalışın.*
- *Akranlarınızla ilişkilerinizde gerçekçi olun.*
- *Kendi sorumluluklarınızın çerçevesini açıkça çizin. Kendinizi çok fazla sorumluluk altında hissetmeyin.*
- *Akranlarınızın size yönelttikleri sorularda, sizden nasıl bir cevap beklediklerini anlamaya çalışın.*

* HATAM tarafından yayınlanan “Sosyal Bilimler Alanında Eğitim Gören Üniversite Gençliğinde HIV/AIDS’in önlenmesi: Akran Eğitimi (2002)” adlı kitabın, Dr. Tuncay Ergene tarafından hazırlanan Akran Danışmanlığı” bölümünden yararlanılarak oluşturulmuştur.

AKRAN EĞİTİMİ TANITIM FORMU

OKULUMUZDA AKRAN EĞİTİMİ BAŞLIYOR.....

Sevgili öğrenciler,

Okulumuzda, siz gençlerin temel iletişim becerilerini öğrenerek hem kendinizi geliştirmeniz hem de arkadaşlarınızı, akranlarınızı internet kullanımı ile ilgili eğitebilmeniz amacıyla akran eğitimi programı yürütülecektir. Akran eğitimi, gönüllü olan ve okul psikolojik danışmanı-rehber öğretmeni tarafından yapılacak olan ön görüşmeler ve değerlendirmeler sonucunda seçilen öğrencilerin; yardım etme ve iletişim becerileri konusunda bir eğitimden geçtikten sonra belli konularda kendi akranlarına eğitim vermesidir. Akran eğitimiyle hem akran eğitmenler etkili iletişim becerilerini öğrenerek kendilerini geliştirecekler hem de arkadaşlarına güvenli internet kullanımı konusunda eğitim vereceklerdir. Akran eğitmen olarak seçilen öğrenciler etkili iletişim becerilerini bilmenin keyfini yaşayacak ve kendilerine olan güvenlerini pekiştireceklerdir. Aynı zamanda internet kullanımı ile ilgili arkadaşlarına doğru bilgi ve becerileri kazandırarak onları ve kendilerini internetin belli başlı zararlarından, risklerinden korumuş olacaklardır. Bu süreç sizin ve arkadaşlarınızın kişiler arası ilişkilerinizi olumlu yönde geliştirecek, doğru ve güvenli internet kullanmanıza yardımcı olacak, okulda iyi bir eğitim-öğretim ortamı oluşmasını sağlayacaktır. Bu eğitim sürecine 7. ve 8. sınıflardan öğrenci seçilecektir. Seçilen öğrenciler rehber öğretmen tarafından yapılacak olan 10 oturumluk eğitime katılacaklardır. Eğitimden sonra da tüm sınıflarda internet kullanımı ile ilgili eğitim vereceklerdir. Bilgi almak ve eğitime katılmak için lütfen rehberlik servisine başvurunuz.

Murat KORKMAZ

Psikolojik danışman

AKRAN EĞİTİMİ KATILIM BELGESİ

Sayın.....

Güvenli internet kullanımı konusunda hazırlanan 20 saatlik Akran Eğitimi Programını başarı ile tamamlamıştır.

.....
Psikolojik danışman

.....
Okul Müdürü

Ek-2. AKRAN EĞİTMENLERİN SUNUMU

➤ Film, tiyatro, dans gibi etkinliklerin tanıtım görüntülerini izleyip, bilet alabilirsiniz.

9

➤ Müzik dinleyebilirsiniz

10

➤ Web sayfası hazırlayabilir, yaptığınız çalışmaları yayınlatabilirsiniz.

11

➤ Oyun oynayabilirsiniz.

12

Alış-veriş yapabilirsiniz

13

İnternet;

- Araştırma yapmak,
- Yeni bilgiler öğrenmek,
- Müzik dinlemek,
- Film izlemek,
- Oyun oynamak,

14

- Arkadaşlarla sohbet etmek,
- Eğlenmek,
- Rahatlamak ve keşfetmek için harika bir yer olabilir.

15

➤ Ancak yararları olduğu kadar zararları da olduğu unutulmamalıdır !!!

16

İNTERNETİN ZARARLARI!

17

İnternette çok fazla zaman geçirmek insanları sosyal hayattan uzaklaştırmaktadır.

18

İnternet yüz yüze iletişimi engellemektedir.

Aile ve arkadaşlarınızla ilişkilerinizin azalmasına neden olabilir.

Sevgili Andy: Nasılsın? Annenle biz iyiyiz. Seni çok özledik oğlum. Lütfen bilgisayarını kapatıp aşağı yemek yemek için gelirmisin?

19

Aşırı şekilde İnternet kullanmak;

➤ **Derslerde başarının düşmesine, Okul hayatından uzaklaşmanıza neden olur...**

20

Zihinsel ve fiziksel gelişimi olumsuz etkilemektedir.

21

➤ **İnternette tanımadığınız insanlar tarafından kandırılabilir, dolandırılabilir, sözel, cinsel, duygusal tacize uğrayabilirsiniz.**

..Sana attığım email'i almadın mı?

22

Sanal dünya ile gerçek dünyayı birbirine karıştırabilir, internetteki şiddet görüntülerinden olumsuz etkilenebilirsiniz.

23

Bilgisayarın önünde uzun süre kaldığınızda;

➤ **Göz yorgunluğu ve kızarıklığı,**
➤ **Sırt, boyun, baş, kas ve eklem ağrıları,**

24

- **Yorgunluk**
- **İştahsızlık**
- **Kilo kaybı yada aşırı kilo alma gibi sağlık sorunları yaşayabilirsiniz.**

25

Bilgisayarların yaydığı radyasyondan olumsuz etkilenebilirsiniz.

26

- **Geceleri geç saate kadar internette vakit geçirmek uyku düzeninizin bozulmasına ve uykusuz kalmanıza neden olur.**

27

İnternet bağımlılık yapmaktadır.

28

- **İnternette genellikle cinsel içerikli, kumar, chat ve oyun siteleri bağımlılık yapmaktadır.**

- **İnternet bağımlılığı bir hastalıktır ve tedavi edilmesi gerekmektedir.**

29

- **Genç ya da yaşlı her yaştan insanın, bilgisayar ve internet bağımlısı olma riski vardır .**

30

- **Amerika'da yaşayan yaklaşık 20 milyon kişinin,**
- **Türkiye'de ise internet kullananların % 40'nın tedavi edilmesi gereken internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir**

31

- **İnternette farkında olmadan suça karışabilirsiniz**

32

➤ **İnternet %100 güvenilir bir ortam değildir.**

33

İNTERNET KURALLARI

Değerli arkadaşlar

➤ Gerçek hayatta olduğu gibi internet kullanırken de uymamız gereken kurallar olduğunu, bu kuralların güvenli ve sağlıklı bir yaşam için gerekli olduğunu unutmamalısınız.

34

İnternet kullanırken;

➤ Okyanusta rotasını şaşırılmış gemi gibi olmayın.

➤ İnterneti kullanma amacınızı unutmayın.

➤ İnterneti bilinçli kullanın, neyi nerede aradığınızı bilin.

35

Arkadaşlarınızı siz seçin..

➤ İnternette sadece tanıdığınız kişilerle iletişim kurup sohbet edin...

➤ Tanımadığınız kişilerin yaptığı arkadaşlık tekliflerini reddedin.

36

➤ İnsanlarla sanal ortamda tanışmak eğlenceli olabilir ama unutmamalısınız ki, internette tanıştığınız insanların bilgileri konusunda emin olamazsınız.

➤ İnternette tanıştığınız kişilerle asla buluşmamalısınız.

37

➤ Bazı insanların kötü niyetli olabileceklerini ve çocuk olmadıkları hâlde çocukmuş gibi davranabileceklerini unutmayın.

➤ Ayrıca yeni tanıştığınız kişilerden aldığınız mesajları öğretmen ya da ailenize göstermeli ve onların onayı olmadan bu mesajlara cevap vermemelisiniz.

38

Kimliğinizi ve kişiliğinizi koruyun

➤ İnternet'te tanıştığınız herhangi birisine T.C. Kimlik numaranızı, adresinizi, telefon numaranızı, okulunuzun, arkadaşınızın, ailenizin ismini yada başka kişisel bilgilerinizi asla göndermeyiniz...

39

➤ İnternette sohbet ederken kullanacağınız takma adı (Nick Name) yaş, cinsiyet okul, aile konusunda bilgi vermeyecek biçimde seçmelisiniz.

40

- İnternet üzerinden resimlerinizi, ailenizin resimlerini, video görüntülerinizi yabancılara göndermeyin.
- Yabancılarla web kamera kullanarak görüşmeyin.
- Evinizi, odanızı yabancılarla paylaşmayın.

41

Sanal Hırsızlara dikkat..

- Mecbur kalmadıkça özel ve kişisel bilgilerinizi internet üzerinden göndermeyin. Çünkü bu bilgiler başkaları tarafından ele geçirilebilir.

42

- İnternette bilmediğiniz, güvenmediğiniz kişilere ailenizin kredi kartı veya hesap numarasını vermeyiniz.

- Ailenizin bilgisi olmadan alışveriş yapmayınız.

43

SEÇİCİ OLUN

Hangi siteyi ziyaret edeceğinizi siz seçin.

- Genel ilgi alanlarına hitap eden sohbet odalarını ziyaret etmemelisiniz.
- Belli ilgi alanlarına yönelik (öğrenciler, sporcular vb.) siteleri ziyaret edebilirsiniz.

44

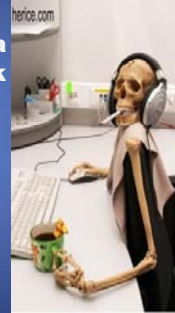
- Bir faaliyete ya da oyuna katılabilmemiz için sitenin çok fazla kişisel bilgiye ihtiyacı yoktur, gereğinden fazla bilgi vermeyin, gerekirse siteyi terk etmelisiniz.
- Yaşınıza uygun olmayan sitelere girmemelisiniz.

45

İNTERNETİ KULLANACAĞINIZ YERİ SİZ BELİRLEYİN..

- Bilgisayarı çalışma veya yatak odasında değil ailenizle ortak kullandığınız bir alanda (salonda) kullanınız.
- Bilgisayarınızı aydınlık ortamlarda kullanın.

46

- İnterneti evin dışında bir yerde kullanıyorsanız; kullandığınız yeri ailenize mutlaka söyleyiniz...

47

İNTERNETTE ZAMANI SİZ YÖNETİN

- Zaman sizin en değerli varlığınızdır.
- İnternet ve bilgisayarın karşısında kalacağınız zamanı iyi ayarlayın.
- İnternetin zamanınızı çalmasına izin vermeyin.
- Amaçsızca internette zamanınızı boşa harcamayın...

48

BOŞA GEÇEN ZAMAN, SİZİN GELECEĞİNİZDİR

**DİKKATLİ OLUN!
O SİZİ DEĞİL,
SİZ ONU YÖNETİN**

49

**İnternetin sizi esir almasına
izin vermeyin**

50

➤ İnternette sizi rahatsız eden fotoğraflarla, görüntülerle, kaba, çirkin sözlerle ya da korku verici ifadelerle karşılaşırsanız ailenize veya öğretmeninize bilgi vermelisiniz.

51

➤ Eğer bazı kişilerin çocuklara söylenmemesi gereken herhangi bir şey söylediğine, hoşlanmadığınız bir şeye rastlarsanız, geri tuşuna basın ya da site penceresini kapatın, bu konuyu öğretmen ya da ailenize söylemelisiniz.

52

➤ Zararlı ve rahatsız edici internet sitelerini www.ihbarweb.gov.tr adresine ya da 0312 582 82 82 numaralı telefona şikayet edin.

53

➤ İnternette sizi rahatsız edenlere vereceğiniz en güzel ceza saldırılarına karşılık vermemenizdir. Onları şikayet ederek cezalandırın.

54

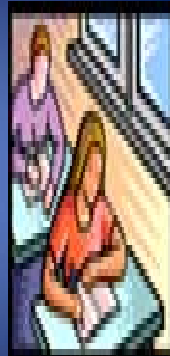
İnternetteki sanal dünya ile gerçek dünyayı birbirine karıştırmayın,

➤ İnternette karşılaştığınız her bilgi, her görüntü gerçek ve doğru olmayabilir. Emin olmadığınız konularda ailenizden, öğretmeninizden yardım alın. Kafanıza takılan soruları sormaktan çekinmeyin.

55

➤ Ev ödevi ya da araştırma yaparken dikkatli olun. Maalesef isteyen istediği bilgiyi internette yayımlıyor.
➤ İnternetteki her bilgi doğru değildir.
➤ Bilginin doğruluğundan emin olmak için kaynağına bakmalı ve öğretmenlerinize sormalısınız.

56

- Özellikle arama motorlarını kullanırken verimli bir arama için doğru anahtar kelimeyi seçmeye dikkat ediniz.
- Konunun sınırlarını daraltmak için bir-iki ilgili sözcükte karar kılın. Eğer yan yana geçen kelimeler arıyorsanız, tırnak içinde yazmalısınız.

57

İNTERNETİN TADINI AİLENİZLE BİRLİKTE ÇIKARIN.

- Duyularınıza, düşüncelerinize ve ailenize güvenin.
- İnternette sizi rahatsız eden bir durum yaşadığınızda ailenize anlatmaktan çekinmeyin, korkmayın, utanmayın.

58

- Anne ve babanıza karşı açık, şeffaf ve dürüst olun, internette yaptığınız gezintilerde ailenizi de yanınıza almaktan çekinmeyin
- Unutmayınız ki aileniz en zor zamanlarınızda size destek olacaktır.

59

- İnternette tanıştığınız kimseye ailenizin izni olmadan hiçbir şey göndermemelisiniz.
- Eğer internette tanıştığınız birisi size herhangi bir şey gönderirse ailenize söylemelisiniz.

60

- Bilgisayar ve internet kurallarına uyma konusunda öğretmen ya da ailenizle işbirliği içinde olmalı ve internet yüzünden başınıza ne gelirse gelsin onlara söylemelisiniz.

61

İYİ VE KİBAR BİR KULLANICI OLUN

- İnternet özgürlüğünüzü kullanırken başkalarını rahatsız etmeyin...
- İnternet ortamındaki diğer kişilerin haklarına, sınırlarına saygılı olun.

62

- Günlük hayatta olduğu gibi, İnternette de kötü ve kaba kelimeler kullanmamalısınız,
- Sadece şaka yapıyor olsanız bile kimseyi korkutmamalı ya da tehdit etmemelisiniz.
- Güzel bir dil kullanmanın sizin yararınıza olduğunu unutmayınız.

63

- Chat yaptığın veya e-mail vasıtasıyla haberleştiğin kişiler size karşı bu tarz iletişimde bulunurlarsa uyarmanız, uyarılarınızı dikkate almayanlarla iletişimde bulunmamalı, bu durumda internet ortamından çıkmalısınız.

64

- **Kendinize yapılmasını istemediğinizi sizde başkasına yapmayınız. Ne internette ne de gerçek dünyada...**

- **Hatalıysanız özür dilemekten çekinmeyiniz.**

65

E-POSTALARINIZI KORUYUN

- **Şifresi kolay olan mail adresleri güvenli değildir. Mail adresleriniz için güvenli şifreler oluşturun.**
- **İnternette kullandığınız tüm şifrelerinizi güvenli bir şekilde saklamalı ve asla aileniz dışında başka birisi ile paylaşmamalısınız –en yakın arkadaşınızla bile-**

66

- **İstenmeyen e-postaları önlemek ve gereksiz mesaj trafiği oluşturmamak için internette güvenmediğiniz sitelere üye olmayın**

- **İstemediğiniz halde gelen e-postaları kabul etmeyin ve hiç okumadan silin. Bu e-postaları asla arkadaşlarınıza, yakınlarınıza iletmeyin.**

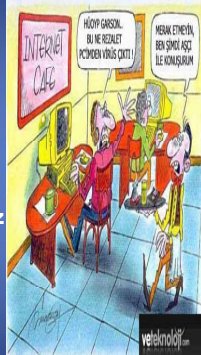
67

İnternetteki virüslere, korsan yazılımlara, tehlikelere karşı dikkatli olunuz.

68

- **Sohbet sırasında dosya indirme (download) teklif eden olursa kabul etmemelisiniz.**
- **İnternette indirdiğiniz dosyaları virüs kontrolünden geçirilmelisiniz.**

69

- **Güvenli olmayan sitelerden dosya, müzik, oyun veya film indirmeyiniz. İnternette edineceğiniz her program, yazılım güvenilir olmayabilir.**

- **Bilgisayarınıza yükleyeceğiniz veya indireceğiniz programlar ve içerikleri hakkında ailenize bilgi vermelisiniz, ailenizin izni olmaksızın bu işlemleri yapmamalısınız.**

70

Anti-virüs programları kullanın

- **Anti-virüs programları bilgisayarınıza, internette, flash belleklerden, DVD-CD ortamlarından bulaşabilecek virüsleri temizlemeniz için kurmanız gereken programlardır.**

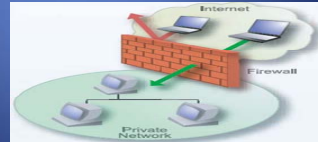
- **Bilgisayarınıza mutlaka bir anti-virüs programı kurun ve belli aralıklarla virüs taraması yapın.**

71

Güvenlik duvarı programlarını kullanın...

- **Bilgisayarınızda anti-virüs yazılımı yoksa windows XP yada Vista içinde bulunan güvenlik duvarını aktive edebilirsiniz.**

72

filtre programları kullanın

- İnternette web sayfalarını dolaşırken zararlı içerik tespit edilen sitelere girişi engelleyen yazılımlardır.
- Özellikle yasaklamak istediğiniz siteleri bu yazılımlara programlayabilirsiniz.

73

SAĞLIĞINIZI KORUYUN...

- Bilgisayar karşısında dik oturun; sırtınızı destekleyecek bir sandalye veya oturma alanı seçin.
- Bilgisayarın önünde uzun süre hareketsiz kalmayın.

74

BİLGİSAYAR KARŞISINDA DOĞRU OTURMA BİÇİMİ

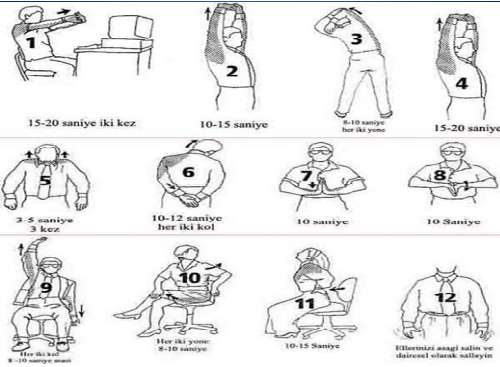
75

EGZERSİZ YAPIN

- Uzun saatler bilgisayarın karşısında hareketsiz oturmanız gerekiyorsa belirli aralıklarla aşağıdaki egzersizleri uygulayarak sağlığınıza koruyabilir, vücudunuzdaki oluşabilecek ağrıları önleyebilirsiniz.

76

77

- Arkadaşlarınızın bilgisayarınızı kullanmasına izin veriyorsanız, tüm bu kuralları onların da uyguladığından emin olmalısınız. Bilgisayarınızı dikkatsiz kullanan birisi güvenliğinizi tehlikeye atabilir.

78

- Sizde böyle olmak istemiyorsanız İnternette ve bilgisayarın karşısında gereğinden fazla zaman harcamayınız.

79

- Spor müzik, resim, tiyatro vb. gibi faaliyetler kişiyi sosyal kılar. Hobi olarak bunları yapabilirsiniz.

80

- Dışarıda oyun oynamak, sevdiğiniz sporları yapmak, ailenizle, arkadaşlarınızla beraber zaman geçirmek, derslerinizi yapmak ve kitap okumak için kendinize zaman ayırın.

81

- Okuldan eve geldiğinizde bir saat dinlenmeniz gerekir. (Bilgisayar başında asla dinlenemezsiniz!)

- Yarım saat yemek, yarım saat ailenizle sohbet edebilirsiniz.

82

- Kendinize haftalık veya günlük plan yaparak hayatınızı planlayabilirsiniz.

- 10 dakika aralıklarla en az 3 saat ders çalışabilirsiniz.

- Yatmadan önce kitap okuyabilir, kendinizi geliştirebilirsiniz.

83

- Arkadaşlarla birlikte tiyatroya, sinemaya, pikniğe gitmek, oyun oynamak sosyal iletişimi artırır ve gerçek arkadaşlığı yaşatır...

84

SİZLER İÇİN YARARLI WEB SİTELERİ

- <http://www.egitim.gov.tr>
- <http://www.ihbarweb.org.tr>, tlf: 0312 582 82 82
- <http://www.guvenliweb.org.tr>
- <http://www.rtuk.gov.tr>
- <http://internetik.meb.gov.tr>
- <http://www.bilgiyguvenligi.gov.tr>
- <http://www.cocukca.com>
- <http://www.biliyormusun.net>
- <http://www.beslenme.saglik.gov.tr>
- <http://www.kulturcocuk.gov.tr>

85

Güvenli WEB desteği
➢ <http://www.guvenliweb.org.tr/>

Geleceğiniz için
GÜVENLİ WEB

AMASYA AİLELER İÇİN ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİCİLER İÇİN İNTERNET VE GÜVENLİ SİSTEM VE GÜVENLİ FAYDALI SİTELER

Milyonlarca
Okulda her gün okullarda hatta yaz tatillerinde olan internet dünyası ile ilgili olarak güvenli uygulamaları sadece ise çocuklarımız, aileleri ve öğretmenleri bilgilendirmek. Bu kapsamda, internetin faydalarından istifade ederken internet ile enformasyon, okullarımız, öğretmenlerimiz kısaca hayalimiz bir gün altına girmezi muhtemel tehlikeler ile ilgili farkındalık oluşturmak ve gereken tedbirleri almaya teşvik etmektedir. Güvenli web uygulamalarında ana hedef, hatta yaz tatillerinde olan internet dünyası ile ilgili olarak güvenli uygulamaları, sadece ise çocuklarımız, aileleri ve öğretmenleri bilgilendirmek, internetin en etkin ve faydalı kullanım modelleri yanında, benzerde diğer tehlikelere karşı toplumdaki bilinç sorununu oluşturmaktır. **Devamını oku**

İLETİŞİM KANALLARI

İLİMLER İÇİN ÇOCUKLAR İÇİN EĞİTİCİLER İÇİN İNTERNET VE GÜVENLİ

86

UNUTMAYIN !!!
DAHA BİLİNÇLİ VE
GÜVENLİ İNTERNET
KULLANICILARI
OLMAK SİZİN ELİNİZDE

87

M.T.S.O.
EĞİTİM VAKFI
İLKÖĞRETİM
OKULU
AKRAN
EĞİTMENLER

88

Ek-3. KİŞİSEL BİLGİ VE İNTERNET KULLANIMI BİLGİ FORMU

Sevgili Arkadaşlar,

Bu anket internet kullanım durumunuzu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır, soruları içinizden geldiği gibi cevaplayınız, katılımınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, yaşamınızda başarılar dilerim.

Murat KORKMAZ

Psikolojik danışman

Adınız soyadınız .....

Sınıfınız .....

Cinsiyetiniz   kız( ) erkek ( )

Lütfen her bir maddeyle ilgili olarak kişisel durumunuza en uygun seçeneği işaretleyiniz.

1- İnternet kullanıyor musunuz?

- a) Evet   b) Hayır

• **Eğer cevabınız evet ise aşağıdaki soruları da cevaplayınız**

2-İnterneti ne kadar süredir kullanıyorsunuz?

- a) 1 yıldan az   b) 1-2 yıl arası   c) 2 yıldan fazla

3- İnterneti bir hafta içerisinde hangi sıklıkta kullanıyorsunuz?

- a) Her gün kullanıyorum
b) 2 günde bir kullanıyorum
c) 3 veya 4 günde bir kullanıyorum
d) 5 veya 6 günde bir kullanıyorum
e) Haftada bir kullanıyorum

4- İnternete girdiğiniz zaman ortalama olarak bir günde internetin başında ne kadar süre oturuyorsunuz?

- a) En fazla 1 saat
b) 1-2 saat arası
c) 2-3 saat arası
d) 3-4 saat arası
e) En az 5 saat ve yukarısı

5- İnterneti nerelerde kullanıyorsunuz?

- a) Evde   b) İnternet kafede   c) Hem evde hem de internet kafede

6-İnterneti daha çok hangi amaçlar için kullanıyorsunuz?

İnterneti Kullanım Amaçlarınız	Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Ödev hazırlama					
Mp3 müzik dinleme					
Oyun oynama					
Chat yapma					
Web’de sörf yapma					
Bazı derslere ilgili bilgi toplama					

7-İnterneti daha çok hangi siteleri ziyaret ediyorsunuz?

İnternette ziyaret ettiğiniz siteler	Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Derslerle ilgili siteler					
Chat siteleri					
Oyun siteleri					
Müzik siteleri					
Alışveriş siteleri					
Cinsellikle ilgili siteler					
Sporla ilgili siteler					

8- İnternette daha çok hangi tür oyunları oynarsınız?

Oynadığınız oyun türü	Her zaman	Çoğunlukla	Ara sıra	Çok seyrek	Hiçbir zaman
Spor oyunları					
Yarışlı oyunlar					
Macera oyunları					
Bulmacalı oyunlar					
Bombalama oyunları					
Dövüşlü oyunlar					
Öldürmeli oyunlar					

9- İnternetin zararlarını biliyor musunuz?

- a) Evet   b) Hayır   c) Kararsızım

Ek.4. AKRAN EĞİTİMİ DEĞERLENDİRME ANKETLERİ (Akran Eğitimciler için)

Değerli Öğrenciler,

Aşağıda sizden akran eğitimci olarak katıldığınız süreci değerlendirmeniz istenmektedir. Öncelikle akran eğitimciliği eğitim ve uygulama sürecinin nasıl olduğunu ve bu programa ilişkin olumlu ve olumsuz kazançlarınızın neler olduğunu düşünün. Aşağıda akran eğitiminin değerlendirilmesi için bazı ifadeler verilmiştir. Verilen ifadeler eğer size uygunsa “**Katılıyorum**”, uygun değilse “**Katılmıyorum**”, eğer bu konuda bir düşünceniz yoksa “**Kararsızım**” seçeneğini işaretleyiniz. Aşağıdaki soruları bu doğrultuda cevaplandırınız. Teşekkürler...

	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>
1-Akran eğitimci olarak kendi rolümü anladım.			
2- Okulda farklı konularda da akran eğitimine ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.			
3- Akran eğitiminde tartışılan konular, verilen bilgiler, hazırlanan dökümanlar yeterliydi.			
4- Akran eğitiminde verilen ev ödevleri yapacağım işi daha iyi anlamamı sağladı.			
5- Akran eğitimcilerin okul psikolojik danışmanı ile koordineli çalışması gerektiğini biliyorum.			
6- Akran eğitiminin etik(ahlaki) kurallarını biliyorum.			
7- Akran eğitimci olarak rolümün güvenli internet kullanımı konusunda bilgi vermek olduğunu biliyorum.			
8- Güvenli internet kullanımının önemini daha iyi anladım.			
9- Başkalarına yardım etmenin temel bir ahlaki değer olduğunu daha çok farkına vardım.			
10- Akran eğitimi başkalarına karşı sorumluluklarım olduğunu anlamı sağladı.			
11- Artık okuldaki diğer arkadaşlarımın sorunlarına karşı daha duyarlıyım.			
12-Artık okuldaki arkadaşlarımın kişisel haklarına daha saygılıyım.			
13-Konusurken karşımdaki insanların duygularını ve bedensel ipuçlarını daha çok dikkate alıyorum.			
14-Kendimi daha iyi bir dinleyici olarak görüyorum.			
15-Diğer insanları ve hangi ruh hali içinde olduklarını daha iyi anlayabiliyorum.			
16-İnsanların interneti güvenli olarak kullanmadıklarında neler yaşayabileceklerini daha iyi anladım.			
17- Akran eğitimi sayesinde özgüvenimin arttığını düşünüyorum.			
18-Arkadaşlarıma güvenli internet kullanımı hakkında bilgi vermek kendimi daha mutlu hissetmemi sağladı.			
19- Akran eğitimi sayesinde olumlu ve olumsuz özelliklerimle kendimi daha iyi anladım.			
20- Akran eğitiminin okul-ders başarıma olumlu etki yaptığını düşünüyorum.			
21- Akran eğitimi sayesinde interneti güvenli kullanmaya başladım.			
22- Arkadaşlarıma sunum yaparken zorlandım.			
23- Akran eğitiminde arkadaşlarımı, güvenli internet kullanımı konusunda bilgi vererek olumlu yönde etkilediğimi düşünüyorum.			
24-Akran eğitiminde arkadaşlarımı güvenli internet kullanımı konusunda olumlu yönde etkilediğimi düşünmüyorum.			
25- Sınıflarda sunum yaparken arkadaşlarım beni dinlemek istemedi.			
26- Aynı ve benzer akran eğitimlerinde tekrar görev almak isterdim.			
27- Akran eğitiminin arkadaşlık ilişkilerimin gelişmesinde olumlu katkısı oldu.			
28- Akran eğitiminin diğer insanlarla olan ilişkilerime olumlu katkısı oldu.			
29- Akran eğitimine katıldığımdan beri okulda bulunmayı daha çok seviyorum.			
30- Akran eğitimine katıldığımdan beri kendimi daha iyi anlıyorum.			
31- Akran eğitimine katıldığımdan beri başkalarını daha iyi anlayabiliyorum.			

32- Sizde Akran eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler nelerdir.

33- Akran eğitiminin size göre en faydalı yönleri neleri nelerdir?

AKRAN EĞİTİMİ DEĞERLENDİRME ANKETİ (Akran Eğitiminden Yararlanan Öğrenciler İçin)

Değerli Öğrenciler,

Aşağıda sizden akran eğitiminden yararlanan öğrencilerden biri olarak katıldığınız süreci değerlendirmeniz istenmektedir. Öncelikle akran eğitimi sürecinin nasıl olduğunu düşünmeniz ardından böyle bir programın sizin ve sınıfınız açısından ne gibi olumlu ve olumsuz kazançlarının olduğunu düşünün. Aşağıdaki ifadelerden size uygun olanları “**Katılıyorum**”, uygun olmayanları “**Katılmıyorum**”, eğer herhangi bir düşünceniz yoksa “**Kararsızım**” seçeneğini işaretleyiniz. Aşağıdaki soruları bu doğrultuda cevaplandırınız. Teşekkürler ...

	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>
1- Akran eğitiminin benim ve sınıfımız için faydalı olduğunu düşünüyorum.			
2- Akran eğitimi sayesinde benim gibi arkadaşlarımın da interneti güvenli kullanmadıklarını fark ettim.			
3- Akran eğitmeni olan arkadaşlarımızın davranışları bize karşı saygılıydı.			
4- Akran eğitmenliğini arkadaşlarım bir kişisel güç, ayrıcalık olarak kullandılar			
5- Akran eğitmeni arkadaşlarımız bize internet bağımlılığı konusunda bilgi verdi.			
6- Akran eğitmeni arkadaşlarımız bizi güvenli internet kullanımı konusunda teşvik ettiler.			
7- Akran eğitiminden sonra internet kullanımı konusunda daha dikkatli olmaya başladım.			
8- Akran eğitimi sayesinde internet ve güvenli internet kullanımı konusunda bilgim arttı.			
9- Akran eğitimiyle internette sadece oyun oynamak yerine bilgiye ulaşmamızın yollarını öğrendim.			
10- Akran eğitimi internetteki riskli durumları fark etmemi sağladı.			
11- Akran eğitimiyle internetteki riskli durumlarda ailemden ve arkadaşlarımdan yardım alabileceğimi fark ettim.			
12- Akran eğitimiyle internetteki riskli durumlarda kullanabileceğim ihbar sitelerini öğrendim.			
13- Akran eğitmenlerin yaptıkları eğitim çalışması internet kullanımı konusunda yaptığım yanlışları fark etmemi sağladı.			
14- Akran eğitimiyle aşırı internet kullanmanın olumsuzluklarını fark ettim.			
15- Akran eğitimiyle tanımadığım kişilerle internet üzerinden ilişki kurmamam gerektiğini fark ettim.			
16- Anti-virüs programlarını ve kullanım amaçlarını öğrendim.			
17- Akran eğitimiyle internet kullanırken zamanı etkin kullanmam gerektiğini fark ettim.			
18- Farklı konularda da akran eğitiminin gerekli olduğuna inanıyorum.			

19- Sizce sınıfınızda yapılan akran eğitiminin en güzel ve en çok yararlandığınız yönleri nelerdir?

.....
.....
.....

20- Sizce sınıfınızda yapılan akran eğitiminin yetersiz olan ve etkisiz olan yönleri nelerdir?

.....
.....
.....

Ek.5. İLETİŞİM BECERİLERİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (İBDÖ)

AÇIKLAMA:

Bu ölçek, başkalarıyla kurduğunuz iletişimle ilgili bazı özelliklerinizi ölçmeye yöneliktir. Aşağıdaki ifadeleri, ifadelerle ilgili olarak genelde nasıl davrandığınızı düşünerek okuyunuz. Kişilerarası iletişimde kullandığımız özellikler elbette kiminle, hangi koşullarda ve ne zaman konuştuğumuza bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle ifadeleri genelde gösterdiğiniz tepkilere göre değerlendiriniz. İfadelerin sizin davranışlarınıza ne derece uyduğunu belirledikten sonra ifadelerin karşısındaki cevap için ayrılmış boş kısma (X) işareti koyarak belirtiniz. Sonuçların sağlıklı değerlendirilebilmesi için ifadelerin mümkün olduğunca boş bırakılmaması gerekmektedir. Gösterdiğiniz ilgi için teşekkürler.

Murat KORKMAZ

Psikolojik danışman

İfadeler	Her zaman	Sıklıkla	Bazen	Nadiren	Hiçbirzaman
Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.					
Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul ederim.					
İnsanların önemli ve değerli olduğunu düşünürüm.					
Birisi ile ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
İlişkide bulunduğum kişileri anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım					
İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					
Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
Düşüncelerim ile davranışlarım birbiriyle tutarlıdır.					
İlişkilerimin daha iyi gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
Arkadaşlarım ile beraberken kendimi rahat hissedirim.					
Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.					
İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini düşünmeye zaman ayırırım.					
Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açıklığa kavuşması için sorular sorarım.					
Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					
Birisini anlamaya çalışırken sakin bir ses tonuyla konuşurum.					
İlişkilerimi zenginleştirecek eğlenceli, keyifli bir yanım vardır.					
Birisine bir öneride bulunurken onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
Birisini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok, onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissedirim.					
Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için sorular sormaktan kaçınırım.					

Ek.6. Empatik Eğilim Ölçeği (Günlük Davranışlar Testi)

Sevgili öğrenciler bu ölçek okulumuzda uygulanacak olan Akran Eğitimi çalışmalarını kapsamında hazırlanmıştır. Aşağıda günlük olaylarla ilgili cümleler görmekteyiz. Her bir cümlenin size ne ölçüde uygun olduğuna karar verdikten sonra, karşılığını işaretleyiniz.

Tamamen aykırı: 1

Oldukça aykırı: 2

Kararsız: 3

Oldukça uygun: 4

Tamamen uygun:5

1- Çok sayıda dostum var	1	2	3	4	5
2- Film seyrederken bazen gözlerim yaşarıyor	1	2	3	4	5
3- Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim	1	2	3	4	5
4-Bana dertlerini anlatanlar, yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar	1	2	3	4	5
5-Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirirler	1	2	3	4	5
6-Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim	1	2	3	4	5
7-İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider	1	2	3	4	5
8-İnsanlarla tanışırken bazen dikkatim, onun söylediklerinden çok vereceğim cevaplar üzerinde yoğunlaşır	1	2	3	4	5
9-Çevrede çok sevilen bir insanım	1	2	3	4	5
10- Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım	1	2	3	4	5
11-Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur	1	2	3	4	5
12- İnsanların çoğu bencildir	1	2	3	4	5
13-Sinirli bir insanım	1	2	3	4	5
14-Genellikle insanlara güvenirim	1	2	3	4	5
15-İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar	1	2	3	4	5
16- Girişken bir insanım	1	2	3	4	5
17-Bir başkasına derdimi anlatmak beni rahatlatır	1	2	3	4	5
18-Genellikle hayatımdan memnunum	1	2	3	4	5
19-Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatır	1	2	3	4	5
20-Genellikle keyfim yerindedir	1	2	3	4	5

Ek-7. İnternet Kullanma Alışkanlıkları Ölçeği

	Hemen Hemen Her Zaman	Genellikle	Bazen	Nadiren	Hemen Hemen Hiçbir Zaman
Amaçladığımdan daha uzun süre internete bağlı kalırım.					
İnternete çok uzun süre bağlı kaldığım için günlük işlerimi ihmal ederim.					
İnternetteki heyecanı gerçek bir kişi ile yakınlık kurmaya tercih ederim.					
İnternet kullanıcılarıyla internet üzerinden yeni ilişkiler kurarım.					
Hayatımdaki diğer kişiler çok fazla internet kullanmamdan şikayet eder.					
Çok fazla internet kullandığım için notlarım düşer ya da okul işlerim aksar.					
Başka birşey yapmam gerektiği halde önce e-postalarımı kontrol ederim.					
Birisi bana internette ne yaptığımı sorduğunda savunmaya geçerim ya da sessiz kalırım.					
İnternete bağlandığımı düşünerek kafamdaki olumsuz, rahatsız edici düşünceleri yatıştırırım.					
Tekrar internete bağlanacağım zamanı beklerim.					
İnternetsiz bir hayatın sıkıcı, anlamsız ve neşesiz olacağından korkarım.					
İnternetteyken birisi beni rahatsız ettiğinde sinirlenir, bağırır ya da terslenirim.					
Gece geç saatlere kadar internette olduğum için uykusuz kalırım.					
İnternete bağlı değilken interneti düşünür ya da internete bağlandığımı hayal ederim.					
İnternetteyken “sadece bir kaç dakika daha” dediğim olur.					
İnternete bağlandığım zamanı azaltmaya çalıştım ve başaramadım.					
İnternete bağlı olarak geçirdiğim süreyi saklamaya çalışırım.					
Birileriyle dışarı çıkmaktansa internette daha fazla zaman geçirmeyi tercih ederim.					
İnternete bağlı değilken keyifsiz, canım sıkın ve sinirli olurum ancak internete bağlandığımda bunların geçtiğini hissederim.					

